

Tanja Minkkinen (toim.)

Vihreä hoiva – vihreä voima

Vihreä hoiva – vihreä voima

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUJA 297

TANJA MINKKINEN (TOIM.)

Vihreä hoiva – vihreä voima

**JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULUN
JULKAISUJA -SARJA**

©2021

Tekijät & Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Tanja Minkkinen (toim.)

VIHREÄ HOIVA – VIHREÄ VOIMA

Kannen kuva • Elke Maatsalo
Ulkoasu • JAMK / Pekka Salminen
Taitto ja paino • Punamusta Oy • 2021

ISBN 978-951-830-607-1 (Painettu)
ISBN 978-951-830-608-8 (PDF)
ISSN-L 1456-2332

JAKELU

Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto
PL 207, 40101 Jyväskylä
Rajakatu 35, 40200 Jyväskylä
Puh. 040 552 6541
Sähköposti: julkaisut@jamk.fi
www.jamk.fi/julkaisut

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	7
ABSTRACT	8
Mirja Riipinen	
ESIPUHE	9
Mirja Riipinen	
MITÄ ON GREEN CARE?	10
Mirja Riipinen	
GREEN CARE-PALVELUNTUOTTAJIEN KOKEMUKSIA PIENTUOTANTOELÄINTEN KÄYTTÖSTÄ	12
Eläinten ulkonäkö ja rotu.....	14
Luonne ja käsiteltävyys.....	14
Eläinlajien oppimiskyky.....	15
Työskentelymahdollisuudet.....	17
Asiakkaisiin kohdistuvat vaatimukset	17
Pientuotantoeläinten soveltuvuus Green Care-asiakastoimintaan	18
Ohjaajaan ja toimintaympäristöön kohdistuvia vaatimuksia.....	19
Sanna Peltola	
GREEN CAREA – MILLÄ KEINAIN?	23
Mitä tällä hetkellä tapahtuu meillä ja muualla?.....	23
Luontohoivan ja luontovoiman palvelut ja lainsäädännön vaatimukset ...	26
Green Care yrittäminen.....	26
Janne Laitinen	
HYVINVOINTIA LUONNOSTA – TERVEYTTÄ METSÄSTÄ	30
Onnellinen metsäkansa	30
Kaupungistuminen.....	33
Mikä Terveysmetsä?	33
Ihminen ja luonto sairastavat yhdessä	36
Pohdintaa	38

Taina Perkiö

LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALAN OPETUS LUONTOLÄHTÖISEN TOIMINNAN KEHITTÄMISESSÄ..... 41

Luontoavusteinen toiminta opintojen osana 43

Työpaikalla tapahtuva oppiminen on mahdollisuus harjoitella

Green Care toimintaa 48

Oppia kansainvälisiltä opintomatkoilta 50

Ekologisuutta ja yhteisöllisyyttä 51

Capodarco..... 52

Orecchie Lunghe & Passi Lenti 53

Hollannissa paljon erilaisia malleja toimia 60

Elke Maatsalo

KELOPUU GREEN CARE 67

Mari Hakkarainen

GREEN CARE -YRITYKSEN ENSIMMÄISET ASKELEET..... 74

Palveluvalikoimasta päättäminen.....74

Asiakkaan hyöty esiin markkinoinnilla..... 75

Ostamisen helpottaminen..... 76

Yrityksen perustaminen 76

Yrittäjyyden tietopankkeja 77

Mirja Riipinen

PIENTUOTANTOELÄIMET OSANA GREEN CARE ASIAKASTYÖTÄ..... 78

Green Care -työssä käytettävien pientuotantoeläinten ominaisuudet 78

Kanit 78

Siipikarja..... 79

Lampaat ja vuohet..... 82

Minisiat 83

Mirja Riipinen

MAANKÄYTTÖ PALVELUYRITYSTOIMINNASSA.....86

Mirja Riipinen

ELÄINSUOJELULAKI HOIVATYÖN NÄKÖKULMASTA.....89

KIRJOITTAJAT 92

TIIVISTELMÄ

Tanja Minkkinen (toim.)

Vihreä hoiva – vihreä voima

Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu, 297

Vihreä hoiva – vihreä voima -julkaisu on tehty laajan yhteistyön tuloksena ja sen vuoksi se sisältää useita eri näkökulmia Green Care -toimintaan. Julkaisun tavoite on ollut koota yhteen Green Care -toiminnan tarkoitus, menetelmät ja liiketoiminnan edellytykset. Jyväskylän ammattikorkeakoulussa on jo pitkään ollut Green Care -osaamista ja myös opiskelijoilla on ollut siihen kiinnostusta opinnäytetöiden muodossa. Green Care on hyvinvointia ja terveyttä edistävää ammattimaista toimintaa, missä luonnolla on keskeinen merkitys. Green Care jaetaan kahteen erilaiseen toimintatapaan: vihreään hoivaan ja vihreään voimaan. Vihreä hoiva on terapeuttista ja tavoitteellista toimintaa, missä palvelun tuottajalta edellytetään sosiaali-, terveys- tai kasvatusalan koulutusta ja työkokemusta. Vihreä voima on erilaisten luontoavusteisten toimintojen ja virkistystoiminnan järjestämistä ja sen tarkoitus on tuottaa hyvinvointia vahvistavia kokemuksia asiakkailleen.

Tämän julkaisun taustalla on kolme agrologi-amk-opiskelijan opinnäytetyötä sekä Jyväskylän ammattikorkeakoulun henkilöstön asiantuntemusta. Julkaisun sisältö on katsaus vihreään hoivaan ja vihreään voimaan sekä kannattavan yritystoiminnan luomiseen Green Care -toimialalle.

Avainsanat: Green Care, vihreä hoiva, vihreä voima, luontoavusteisuus, yrittäjyys

ABSTRACT

Tanja Minkkinen (toim.)

Vihreä hoiva – vihreä voima

Publications of JAMK University of Applied Sciences, 297

Green Care — Green Power Publication is the result of extensive cooperation and therefore contains several different perspectives on Green Care activities. The aim of the publication is to bring together the purpose, methods and business conditions of Green Care operations. In JAMK University of Applied Sciences there has been Green Care knowledge and experience already for a longer time and students also have had an interest about to it in their theses. Green Care is a professional activity that promotes wellness and health and where nature plays a key role. Green Care is divided into two different modes of action: green care and green power. Green Care is therapeutic and goal-oriented activities, where the service producer is required to provide training and work experience in the social, health or education sectors. Green Power is the organization of various nature-assisted activities and recreational activities and is intended to deliver wellbeing enhancing experiences for its customers.

The background of this publication is three theses of the Agrologist-Masters and the expertise of the staff of the JAMK University of Applied Sciences. The content of the paper is an overview at green care and green power and the creation of profitable enterprise activities for the Green

Keywords: Green Care, Green Power, nature-oriented activities, Entrepreneurship

ESIPUHE

Mirja Riipinen

Green Care on luonnon hoivaa ja luonnon voimaa. Tutkimuksilla on todennettu, että luonto monipuolisuudessaan vahvistaa ja voimauttaa – luonto on hyväksi ihmiselle. Tutkimuksia ja koulutusta tarvitaan varsinaisen Green Care -toiminnan tukemiseen. Green Care-palveluntuottaja on valmis antamaan itsestään, valmis kouluttautumaan ja valmis luomaan verkostot toimintansa ympärille.

Jyväskylän ammattikorkeakoulu on vahva asiantuntijayhteisö. Useamassa koulutusyksikössä Green Care on mukana koulutuksen ja hankkeiden kautta, sillä onhan hyvinvointi, liiketalous ja luonnonvarat keskeisiä osa-alueita ammattimaisen toiminnan tukemisessa.

Tässä julkaisussa on mukana asiantuntijoita, opettajia ja opiskelijoita teknologiayksiköstä ja hyvinvointiyksiköstä. Julkaisun kirjoittajat ovat työllään ja omalla panoksellaan osallistuneet Green Care -toiminnan tutkimiseen ja kehittämiseen. Jakamalla tietoa ja tutkimusta kaikkien saataville, se on parasta työtä, mitä ammattikorkeakoulu voi tehdä. Uudet liiketoimintamahdollisuudet, oikea ote hyvinvointi- ja hoivapalveluihin sekä luonnon suomat mahdollisuudet metsineen, järvineen, peltoineen ja eläimineen ovat se resurssi, mitä Green Care-palveluntuottajat tarvitsevat.

Hyvä lukija, kiitos kun luet tätä julkaisua, olet jakamassa tekemäämme työtä. Jos haluat lisää tietoa ja olla yhteydessä kirjoittajiin, niin ole hyvä ja laita sähköpostia meille etunimi.sukunimi@jamk.fi.

Saarijärvellä 13.1.2021

Mirja Riipinen

MITÄ ON GREEN CARE?

Mirja Riipinen

Green Care on luontoympäristössä ja maaseudulla tapahtuvaa ihmisten hyvinvointia tukevaa ammattimaisesti tarjottua palveluliiketoimintaa. Se vahvistaa asiakkaiden hyvinvointia ja elämänlaatua. Erilaiset metsäalueet, puutarha- tai maatilaympäristöt ja luontoelementit saatetaan asiakkaiden ulottuville, jopa kaupunkiin ja sisätiloihin. (Turunen 2019, 5–6.)

Green Caren luonto- ja eläinavusteisia menetelmiä hyödynnetään terapiatyöskentelyssä ja kuntoutuksessa, koska tutkimuksin on todettu, että luonnossa liikkuvilla on vähemmän mielenterveysongelmia, sydämen syke tasaantuu ja verenpaine laskee. Osallisuuden ja kokemuksellisuuden tunne ovat elvyttäviä ja hyvinvointia lisääviä. Green Care soveltuu hyvin kasvatusta ja valmennustyöhön sekä lisäpalveluksi (maaseutu)matkailuun. Green Care soveltuu kaikenikäisille, eivätkä toimintarajotteet ole esteenä osallistumiselle. Green Care-toiminta on aina vastuullista, tavoitteellista sekä ammattimaista. (Mts. 6.)

Green Care jaetaan Suomessa kahden käsitteen alle; vihreään hoivaan ja vihreään voimaan. Vihreä hoiva tai luontohoiva on sosiaali- ja terveydenhuoltoalan lainsäädännön alaista palvelutoimintaa. Palvelun tarjoajalta edellytetään sosiaali-, terveys- tai kasvatustalon koulutusta sekä riittävää ammattitaitoa ja työkokemusta. Palvelut toteutetaan ammattimaisesti ja organisoidusti, ja toimenpiteille on asetettu tavoitteet asiakkaan tarpeiden mukaisesti. (Mts. 7.)

Vihreä voima eli luontovoima, on vapaammin sovellettava toimintatapa, jonka avulla kehitetään itsetuntemusta, kartutetaan voimavaroja, hallitaan ihmissuhteita ja rakennetaan luontoyhteyttä. Vihreää voima soveltuu kasvatustyöhön esimerkiksi koululaisten luontoretkinä sekä maatilavierailuina. Myös vihreän voiman asiakkailla voi olla erityistarpeita, mutta vihreän voiman palveluiden tuottamiseen ei vaadita alan koulutusta. Vihreän voiman toiminta voi olla vapaamuotoista virkistys- ja hyvinvointipalveluiden tuottamista. Vihreän voiman merkitys on ennaltaehkäisevässä toiminnassa, joilla ehkäistään toimintakyvyn heikkenemistä ja ylläpidetään terveyttä. (Mts. 7.)

Green Care-toiminta koostuu eri menetelmistä, mutta perustana on ekopsykologia, missä tarkastellaan ihmisen suhdetta luontoon, ympäristöön ja maailmaan. Ratsastusterapia, sosiaalipedagoginen hevos- ja koiratoiminta, sosiaalinen ja terapeuttinen puutarhatoiminta, eläinavusteinen (psyko)terapia

ja valmennus, ekoterapia, seikkailuterapia, elämyspedagogiikka, maatalojen kuntouttava toiminta, tunnetaitokasvatus ja luovat terapiat ovat keskeisiä toiminnan muotoja. (Mts. 8.)

Toimintaympäristöinä hoivamaatilojen tarjoamat palvelut ovat kasvussa. Maatalojen työt sopivat monenlaisille asiakasryhmille, koska ne ovat rutiininomaisia ja toistuvia. Päivien samankaltaisuus ja säännöllisyys vahvistaa asiakkaiden kokemusta oman elämän hallinnasta. Osallistuminen päivittäisiin töihin ja niistä suoriutuminen vahvistavat itseluottamusta. Maatiloilla kannetaan vastuuta tietyistä itselle nimetyistä tehtävistä ja niiden tekemisessä omaaloitteisuus vahvistuu. (Mts. 8.)

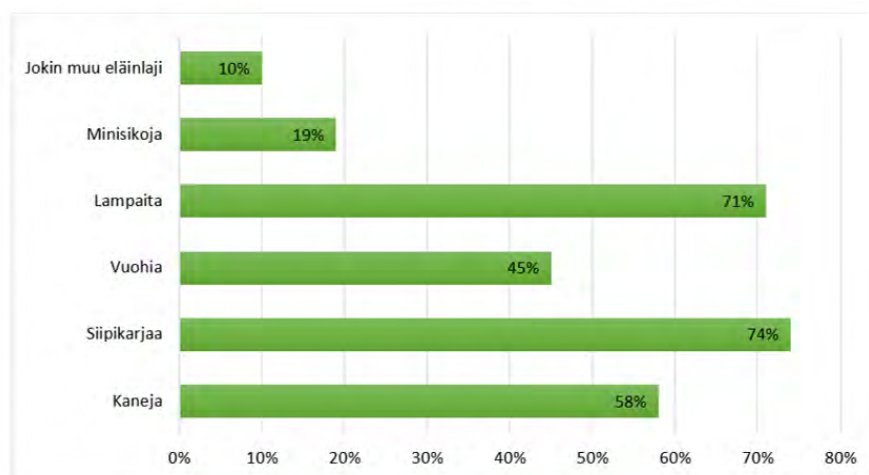
LÄHTEET

Turunen, L. 2019. Pientuotantoeläinten soveltuvuus, koulutus ja käyttö Green Care -asiakastyössä. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Luonnonvara- ja ympäristöala. Viitattu 12.9.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201904084620>.

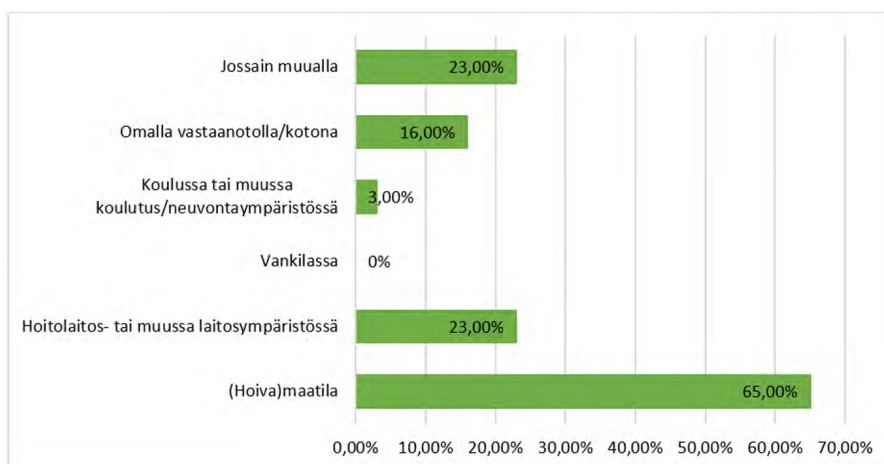
GREEN CARE-PALVELUNTUOTTAJIEN KOKEMUKSIA PIENTUOTANTOELÄINTEN KÄYTÖSTÄ

Mirja Riipinen

Agrologiopiskelija Laura Turusen opinnäytetyössä tutkittiin Green Care-palveluntuottajien kokemuksia pientuotantoeläimistä asiakastyössä sekä pientuotantoeläinten koulutettavuutta ja käsiteltävyyttä. Tutkimukseen osallistui teemahaastattelun kautta 5 palveluntuottajaa ja sen lisäksi verkkokyselyyn saatiin 26 tutkimukseen soveliasta vastausta. Tutkimuksessa ilmeni, että tyypillinen Green Care-palveluntuottaja on 30–45-vuotias, ammattikorkeakoulun tai yliopiston suorittanut nainen Etelä-Suomesta ja hänellä on myös Green Care-aiheisia opintoja sekä jokin sosiaali- tai terveystieteiden koulutus. Tyypillistä oli, että eläinavusteista toimintaa tai terapiapalveluita oli ollut 2–3,5 vuoden ajan (hoiva)maatilalla. Käytetyistä eläimistä suosituimpia olivat kanit, lampaat ja siipikarja, lisäksi oli vuohia ja minisikoja (Kuva 1). Yleisimmin palveluja tarjottiin maatilalla tai laitoksessa (Kuva 2). (Turunen 2019, 44, 93.)

Kuva 1. Eläinlajit, joita tutkimukseen osallistuneen Green Care palveluntuottajat käyttivät (N=31) (Turunen 2019, 44, 46)

Kuva 2. Toimintaympäristöt, joissa eläinavusteisia palveluja tarjottiin. (N = 31) (Turunen 2019, 53)

Tyypillisimmillään vastaajilla oli kaksi kania kaksi kymmentä kanaa tai muuta siipikarjan edustajaa, kaksi tai kolme vuolta tai lammasta ja kaksi minisikaa. Palveluja voitiin tarjota myös niin, että menttiin joidenkin eläinten kanssa asiakkaan luo tai sitten menttiin asiakkaan kanssa vierailulle eläinten luokse omien toimitilojen ulkopuolelle. Tutkimuksessa ei käynyt ilmi olivatko eläimet muussa tuotantotarkoituksessa Green Care toiminnan lisäksi. Niin voidaan kuitenkin olettaa, jos esimerkiksi lampaiden määrä nousee useisiin kymmeniin. (Mts. 45.)

Eläinlajivalintoihin oli selvästi neljä eri kategoriaa. Tutkimuksessa nousi esille eläinten saatavuus, eläimen ulkonäkö ja rotu, eläimen luonne ja käsiteltävyys sekä se, että eläintä on helppo lähestyä. Lisäksi toimijat joutuivat ottamaan huomioon eläinten pitopaikka- ja olosuhdevaatimukset. Niiden järjestelyt on hoidettava määräysten mukaisesti. Lisäksi mieltymykset ja erikoisemmat eläimet, joissa oli haastetta, olivat vastaajien mieleen. Eläimiä ei oltu yleensä hankittu Green Care-toimintaa varten, vaan ne olivat olleet jo valmiina ja tilan toimintaa laajennettiin palvelun tarjoajaksi. Toisaalta pieniä tuotantoeläimiä on ollut helppo hankkia Green Care-toimintaa varten. (Mts. 46–48.)

ELÄINTEN ULKONÄKÖ JA ROTU

Eläimen ulkonäöllä on merkitystä siihen, kuinka asiakkaat sen kokevat. Kanit ovat sympaattisen näköisiä, pehmeitä ja suloisia. Siipikarjassa on paljon vaihtelua ulkonäön suhteen. Kanoissa on rotukohtaisesti huomattavia eroja, kuten eksoottinen silkkikana tai pienet ruskeankirjavat viiriäiset. Siipikarjan värit tuovat vaihtelua niiden ulkonäköön ja helpottavat yksilöiden erottamista toisistaan. Asiakkaalle eläinten erilaisuus on yksi tapa kertoa myös ihmisten erilaisuudesta. Lampaat ja vuohet herättävät ulkonäöllään myönteisiä mielikuvia ja niitä on helppo lähestyä. Tutkimuksessa ilmeni myös, että osa palveluntuottajista haluaa säilyttää alkuperäisrotuja ja suosii sen vuoksi perinteisiä suomalaisia eläinrotuja. Alkuperäisrotujen eläinsuojelulliset vaatimukset ovat samat, kuin muillakin eläimillä, mutta tiedetään myös, että esikerkiksi maatiaiskanojen kylmänkestävyys on parempi, kuin monella muulla rodulla. Palveluntarjoajilla on ollut useita syitä hankkia juuri niitä eläinrotuja, kuin mitä ovat hankkineet, eikä oma mieltymys ole suinkaan ollut vähäisin vaikuttaja. (Mts. 48–49.)

LUONNE JA KÄSITELTÄVYYS

Eläimen luonteen merkitys tuli esille tutkimukseen osallistuneiden vastauksissa. Eläimet ovat yksilöitä ja sen vuoksi luonteen merkitys korostuu siinä, ottavatko eläimet oma-aloitteisesti kontaktia ihmisiin. Luonnostaan utelias ja rohkea eläin on usein myös hyväluontoinen. Rauhallisuutta pidettiin hyvänä, mutta usein korostettiin eläinten luonteiden erilaisuutta, jopa arkuutta, rikastuttavana asiana, koska silloin myös Green Care-asiakkaat näkevät ja kokevat, että on sallittua olla erilainen, arka tai ujo. Asiakas voi rinnastaa eläinten erilaisuuden myös ihmisiin.

Palveluntuottajat halusivat kasvattaa eläimet itse mahdollisimman nuoresta asti. Jos jouduttiin ostamaan eläimiä vanhempia, niin pienet perhetilat koettiin parempina hankintapaikkoina, koska siellä eläimiin oli luonnostaan syntynyt enemmän ihmiskontaktia. Laumaeläimissä suuremman eläinmäärän tiedettiin antavan aroille eläimille mahdollisuuden vetäytyä pois ihmiskontaktista. Kaniroduista esille tuli hollantilainen kani, mikä on erityisen reipas ja sosiaalinen. Yleensä kanit eivät tule tekemään tuttavuutta. Kanojen ja kukkojen todettiin olevan toiminnallisia ja sosiaalisia sekä herkkiä reagoimaan ihmisen käytökseen. Vuohien taas kerrottiin olevan iloisia, leikkisiä, touhukkaita ja utelaita, jolloin ne soveltuvat monenlaisiin tarpeisiin. Vuohien määrätietoisuutta pidettiin hyvänä asiana eläinavusteisessa työssä. Puskevista ja aggressiivisista eläimistä ei ole eläinavusteiseen työskentelyyn, koska niitä asiakas ei uskalla lähestyä, sen sijaan esimerkiksi pienen karitsan ruokinta ja sillittely herättää

sulkeutuneessakin lapsessa hellyyden ja hoivan tunteita. Green Care -toiminnan kannalta ei voida ennakolta tietää, mistä eläimestä tulee hyvä kumppani rankkaan ja haastavaan työskentelyyn. Eläinten luonne voi myös muuttua ajan myötä, kun olosuhteet ovat vaihtelevat. (Mts. 49–51.)

ELÄINLAJIEN OPPIMISKYKY

Kuviossa 3 on tutkimuksessa mukana olleiden ajatuksia eläinten oppimiskyvystä (ks. kuvio 3). Tutkimukseen osallistuneet vastasivat kanien koulutuksesta monin eri tavoin. Joku ei nähnyt erityistä koulutusta tarpeelliseksi ollenkaan, kun taas toinen oli opettanut kaninsa jopa itse menemään taukohäkkiin silloin, kun työ ei enää maistunut. Kanien opettamista pidettiin helpohkona, sillä palkitsemalla makupalalla ne oppivat tekemään haluttuja asioita. Kanit oppivat syömään kädestä, mikä on asiakkaille mieleen. Kanien stressaantumisista oli vastaajien mielestä vältettävä, sillä se aiheuttaa levottomuutta ja keskittymiskyvyttömyyttä kaneissa. (Mts. 55.)

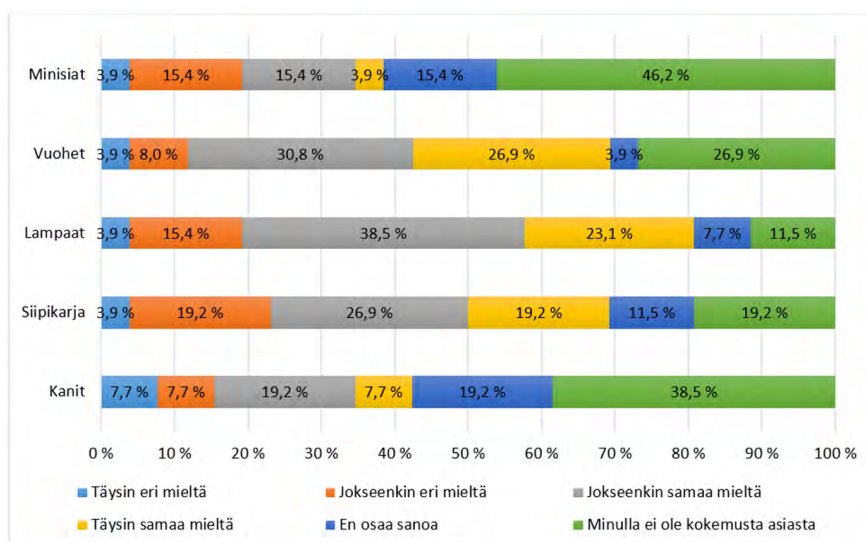
Siipikarja ja erityisesti kanojen kouluttamista asiakastyöhön pidettiin helpona, joskin päinvastaisiakin kommentteja haastateltavat antoivat. Kanojen rohkeus ja älykyys helpottavat opettamista, mutta ensin on voitettava kanan luottamus. Kanan koulutuksessa on käytetty kosketuskeppiä ja positiivista vahvistamista, mutta silloinkin on huomioitava kanan luontainen käyttäytyminen ja pakoarkuus. Totuttamalla ja harjoittelemalla kukon tai kanan on voinut nostaa olkapäälle istumaan. Toisaalta kanoille ei ole välttämätöntä opettaa mitään erityistä, vaan ne saavat elää omaa elämäänsä ja Green Care-työ tehdään kanojen ehdoilla. Hyvin kohdeltuina kanat lähestyvät vapaaehtoisesti ihmistä ja se, onko paikalla asiakkaita vai ei, ei vaikuta kanojen arkeen erityisemmin. (Mts. 55–56.)

Lampaiden kouluttaminen jakoi tutkimukseen osallistuneiden mielipiteitä. Osan mielestä lammas on oppivainen, kun taas toiset pitivät lampaita vähän arkoina ja liiaksi laumasta riippuvaisina. Yksilölliset erot lampaissa korostuivat ja siihen vaikuttanee se, millaisissa olosuhteissa lammas on ollut karitsana. Suuressa laumassa karitsat eivät saa niin paljon yksilöllistä huomiota hoitajalta, kuin pienemmässä katraassa. Mitä aikaisemmin karitsan suhde ihmiseen muodostuu luottavaiseksi, sitä helpommin se myös aikuisena taipuu yhteistyöhön. Aremmat yksilöt soveltuvat myös asiakastyöhön esimerkkinä siitä, että eläintä ei voi aina lähestyä kuten haluaisi ja eläimellä on oikeus väistää ja mennä omiin oloihinsa. (Mts. 56–57.)

Toisin kuin lampaan kohdalla, haastateltavat olivat melko yksimielisiä siitä, että vuohi on helpohko koulutettava ja se oppii uusia asioita nopeasti. Ruualla palkitseminen on tehokasta myös vuohtia koulutettaessa. Vuohia pi-

dettiin älykkäämpinä, kuin lampaita ja ne oppivat temppuja, joita Green Care-asiakkaiden on mahdollista teettää vuohilla ja sellainen kokemus on aremmalle asiakkaille palkitseva. Haasteena pidettiin sitä, että vuohi nokkelana eläimenä oppii myös ei toivottuja temppuja ja asioita. Eräs haastateltava kertoi vuohien oppivan mitä vain niille keksii opettaa ja lisäksi vuohet ”kestävät myös paremmin asiakkaiden puutteellisia tunnetaitoja sekä äkkiliikkeitä”. Vuohet oppivat helposti talutettavaksi ja ne eivät pure tai potki. Ne voi opettaa vetämään pulkkaa tai ne oppivat kiertämään agility rataa. Niitä voi jopa kouluttaa asiakkaiden kanssa, mikä on ollut asiakkaille mieluista. Vilkkaan luonteensa vuoksi keskittymiskyky saattaa herpaantua ja vuohet lähtevät omille teilleen, varsinkin olleessaan vielä nuoria kilejä. (Mts. 57–59.)

Minisioista ei ollut kovin monella palvelun tuottajalla kokemuksia. Sika on älykäs ja malttamaton. Sen opetusta voi kokeilla positiivisen vahvistamisen kautta esimerkiksi naksutin koulutuksella. Ongelmaksi voi tulla sian ahneus ja se haluaa aina vaan lisää herkkuja. Päättäväisenä eläimenä se saattaa jopa purra, ellei saa tahtoaan läpi. Eräs vastaaja oli yrittänyt opettaa sikaa valjaisiin siinä onnistumatta. Seurauksena oli sian pakoreaktio ja huutoa. Asiakastyössä sika voi olla arvaamaton ja siksi on tarkoin huolehdittava, että vahinkoja ei pääse sattumaan. (Mts. 59–60.)

Kuva 3. Vastaajien mielipidejakauma ”Koen, että -- oppivat helposti uusia asioita ja niiden kouluttaminen/totuttaminen asiakastyöhön on helppoa”-väittämää koskien (N = 26) (Mts. 54.)

TYÖSKENTELYMAHDOLLISUUDET

Työskentelymahdollisuudet eläinten kanssa ovat hyvin monipuolisia. Eläimiä voi seurata ja tarkkailla sivusta olematta läheisessä kontaktissa niihin. Eläimiä voi rapsuttaa, silittää, ruokkia, harjata ja taluttaa. Eläinten päivittäisiin hoitotoimenpiteisiin voi osallistua, kuten laitumelle siirtoon tai vuohien lypsyy ja kanojen munia voi kerätä pesistä. Vuohien ja lampaiden kanssa voi lähteä vaellukselle. Kuntonsa mukaan asiakkaat voivat osallistua eläintilojen siivoukseen, sillä sekin on kiinteä osa eläinten hoitotöitä. Eläinten kanssa voi suorittaa tehtäväratoja tai kokeilla agilyä. Myös eläinten sylissä pitäminen ja halaaminen sopivat monenlaisille asiakkaille. Eläinten kouluttaminen yhdessä asiakkaiden kanssa voi olla osa eläinavusteista työtä. Eläinten koko on myös valtti ja esimerkiksi viiriäiset kiinnostavat eksoottisuudellaan ja myös niiden munat viehättävät. Toisaalta kalkkunoiden viehätys piilee suuressa koossa, mutta niiden kanssa on oltava valppaana, ettei tule vahinkoja. Eläintenhoitohetket useamman eläinlajin kanssa on lasten mieleen. Lapset oppivat vastuullisuutta erilaisten tehtävien kautta. Erityisaikuisryhmille voi olla riittävää päästä niin lähelle eläimiä, että niihin voi koskea. Eläimiä ei pidä pakottaa, eikä niitä voi pitää väkisin kiinni tai sylissä. Sellainen saattaa vahingoittaa eläintä. Eläinten ei tarvitse olla aina läsnä toiminnassa. Kanien häkkiin voi miettiä sisustusta, jolloin yhdessä pohditaan, mitkä tarvikkeet ovat kanille tarpeellisia ja mitkä eivät. Voidaan myös leikkiä tunnistusta niin, että on erilaisia karva ja sulkänäytteitä ja niistä mietitään yhdessä, mille eläimelle ne kuuluvat. Eläinten piirtäminen ja maalaaminen soveltuvat hyvin täydennykseksi eläinavusteiseen toimintaan. (Mts. 61–64.)

ASIAKKAISIIN KOHDISTUVAT VAATIMUKSET

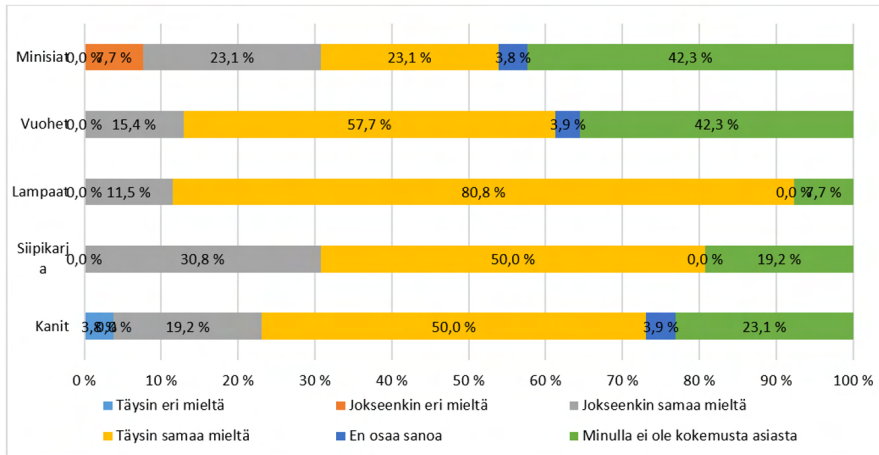
Tutkimuksessa asiakkaisiin ei kohdistunut erityisiä vaatimuksia. Ratkaisevaa oli se, millaisessa paikassa palveluntuottajat tarjosivat eläinavusteista toimintaa. Osa ei voinut ottaa vastaan liikuntarajoitteisia, koska maasto ja rakennukset eivät siihen soveltuneet. Yksittäisten asiakkaiden lisäksi oli lapsiryhmiä päiväkodeista ja kouluista sekä vanhuksia palvelutaloista ja eri järjestöistä, jolloin käynnillä oli enemmänkin retken tunnusmerkit. Eläinten kanssa ollessa asiakkaiden tulisi osata rauhoittua ja hallita itsensä. Joissakin tilanteissa äänen hallitseminen voi pelästyttää eläimet. Usein asiakkaalla on joitakin haasteita elämässään ja eläinten hoito ja hoivaaminen voimaantuttavat. Säännölliset arkirutiinit ovat hyvä esimerkki eläinten hoidossa ja ne voi hyvin yhdistää myös asiakkaan elämään. Usein asiakkaana on ADHD

(Attention Deficit Hyperactivity Disorder) -oireisia asiakkaita, mutta haastateltavien mukaan eläimet eivät olleet koskaan olleen vaarassa asiakkaiden käytöksen vuoksi. (Mts. 64–65.)

PIENTUOTANTOELÄINTEN SOVELTUVUUS GREEN CARE-ASIAKASTOIMINTAAN

Kanat ja viiriäiset soveltuvat hyvin Green Care-toimintaan. Toisin kuin kalkkuna, joka saattaa olla aggressiivinen. Kalkkunalla on kuitenkin paikkansa asiakastyössä, sillä ulkonäköongelmien ja anoreksian kanssa kamppaileva nuori voi kokea hyväksymisen tunteen kalkkunan erikoisen ulkonäön vuoksi. Kalkkuna on kaunis omalla tavallaan. Samoin kanojen näkeminen voi tuoda vanhuksille mieleen muistoja lapsuudesta. Haastatellun kertoman mukaan ADHD-poikiin kanoilla on ollut erityisen positiivinen vaikutus. Miehiä tuntuu miellyttävän erityisesti hanhien seuraaminen, vaikka hanhiin ei yleensä kosketa. Hanhi pyrkii suojelemaan reviiriään ja saattaa sen vuoksi juosta vastaa siivet levällään, mikä on pelottavaa. Hanhien suuri koko ja ylväs luonne saa aikaan keskustelua, samoin vitsailu hanhipaistin tekemisestä. Lampaat soveltuvat haastateltujen mukaan kanojen rinnalla parhaiten Green Care-työskentelyyn. Ne ovat rauhallisia ja niiden laumakäyttäytyminen on esimerkki onnistuneesta ryhmädynamiikasta ja lampaan pehmeää turkkia on miellyttävää silittää. Lammas päihitti vuohen paremmuudessa siksi, että vuohet ovat välillä liian nokkelia ja herkkiä karkaamaan omille teilleen yleensä etsimään herkkupaloja. (Mts. 65–70.)

Erilaiset yksilöt eläimissä ovat hyvä asia sosiaalipedagogisessa työssä ja on tarpeen olla eläimiä mitkä eivät tule lähelle, mutta ovat silti osa yhteisöä. Asiakas voi silloin samaistua ja kokea olevansa hyväksyty omassa yhteisössään kaikkien piirteidensä kanssa. Eläinten stressaantumista vältetään lyhytkestoisilla tuokioilla asiakkaiden kanssa. On myös päätettävä joistakin päivistä viikon aikana, ettei ylimääräisiä henkilöitä ole eläintiloissa. Suuret ja hälisevät ihmisryhmät voivat ahdistaa eläimiä ja pahimmillaan ne pakenevat ihmisten ulottumattomiin. Eettiset näkökohdat eläinten kohtelusta ja eläimen mahdollisuudesta olla sellainen eläin, kun on, on muistettava eläinten kanssa työskennellessä. Lähtökohtaisesti työskentely ihmisen kanssa ei vastaa pohjimmaista lajikohtaista käyttäytymistä (Kuva 4). (Mts. 70–72.)

Kuva 4. Vastaajien mielipidejakauma ”Koen, että -- soveltuvat hyvin tai erinomaisesti Green Care -asiakastoimintaan”-väittämää koskien (N = 26) (Mts. 65.)

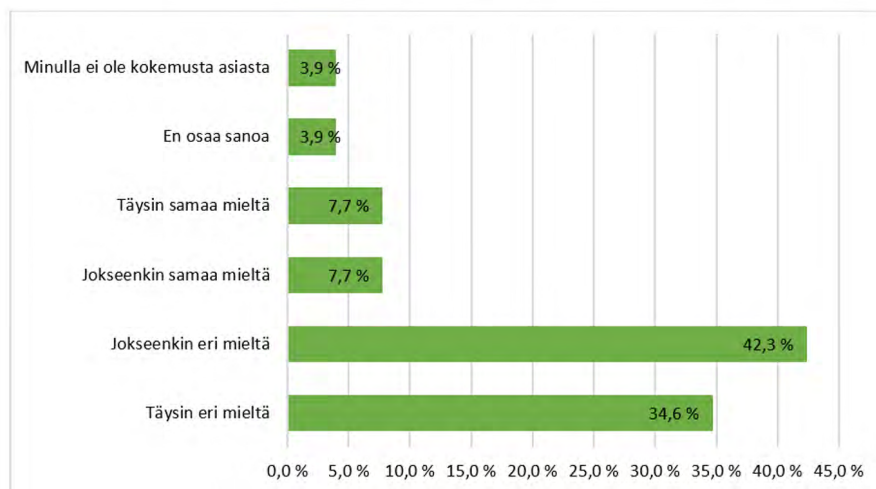
OHJAAJAAN JA TOIMINTAYMPÄRISTÖÖN KOHDISTUVIA VAATIMUKSIA

Tutkimukseen osallistuneet palveluntuottajat nostivat selkeästi kolme ohjaajien osaamiseen liittyvää osa-aluetta, jotka olivat eläintuntemus, vuorovaikutustaidot ja ammatillinen osaaminen. Lisäksi on tiedettävä eläinten pitoon liittyvä lainsäädäntö. Ohjaajalla on vastuu eläinavusteisesta tuokiosta asiakkaan kanssa ja hänen on osattava arvioida eläimen käyttöön liittyvät asiat ja eläimen tunnetila. Myös asiakkaan tilanne ja aktiivisuus on tunnistettava, että tilanne on molemmille turvallinen. Tilanne on kokonaisuudessaan oltava ohjaajan hallinnassa. Hänen on myös pystyttävä ratkaisemaan esiin tulevat äkillisetkin haasteet ja joskus on tehtävä myös päätös toiminnan lopettamisesta joko eläimen tai asiakkaan hyvinvoinnin turvaamiseksi. Asiakkaan kannalta on tärkeä kertoa mitä ollaan eläimen kanssa tekemässä ja ohjeistus on oltava selkeää ja helposti ymmärrettävää. (Mts. 72.)

Asiakkaita ja eläimiä ei pidä pakottaa kontaktiin ja riittävästä tauosta on muistettava huolehtia, sillä eläinten keskittymiskyvyn ääri rajoille ei kannata mennä. Esimerkiksi muistisairaille on annettava aikaa totutella eläimiin ja lähestyminen, saati koskettaminen, on tehtävä varoen. Kohtaaminen voi lopulta olla mieluista ja tuoda mieleen muistoja vuosien takaa. Palveluntarjoajan osaaminen ja koulutustausta ovat tärkeitä ja ohjaajalla tulisi olla sosiaali-, terveys- tai

kasvatusalan koulutusta. Haastateltavissa oli muun muassa toimintaterapeutti-eläintenhoitaja, lähihoitaja- eläintenhoitaja sekä sosionomi- eläintenhoitaja (maatilatalous). Vastaajat pitivät vaarallisena sitä, että toimittaisiin terapeutina ilman asianmukaista koulutusta. (Mts. 73–74.)

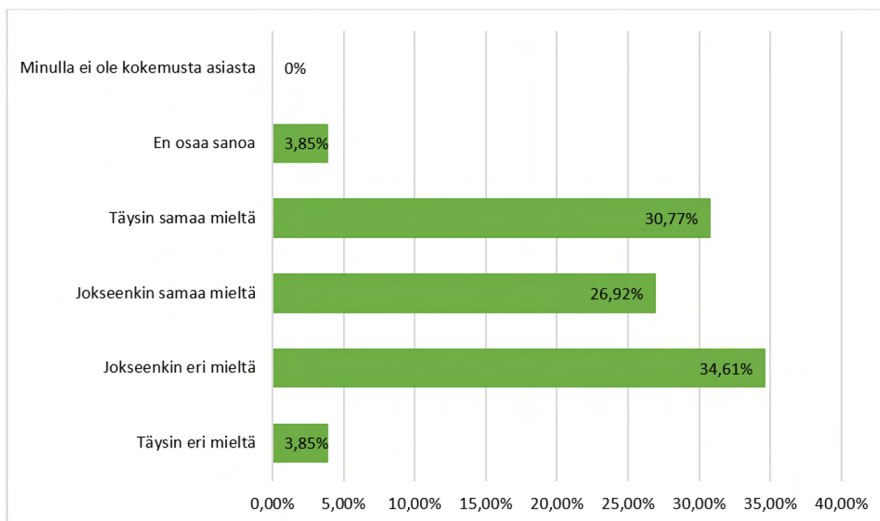
Palvelun tuottaja on usein eläinten omistaja ja hänen vastuullaan on oikea eläinten hoito ja ruokinta. Eläimet tarvitsevat ympärivuotista huolenpitoa ja oikeat olosuhteen voidakseen hyvin (Kuva 5). Toimintaa varten on myös oltava tilat tai ympäröivää luontoa ja säiden vaihteluihin on varauduttava. Esteettömät tilat ovat usein tarpeen, ettei toimintaympäristö rajoita asiakkaiden saapumista palveluiden pariin. Eläinten kannalta eläintautitilanne on huomioitava eri eläinten ja asiakkaiden ja asiakkaita saattavien henkilöiden kontakteissa. Tutkimuksessa mukana olleet palveluntuottajat kertoivat joutuneensa tekemään parannuksia esimerkiksi ovien ja porttien helppokäyttöisyyden eteen ja kulkuväylät oli ollut tehtävä riittävän leveiksi. Positiivisen ilmapiirin merkitystä korostettiin asiakastyytyväisyyden takaamiseksi. (Mts. 74–75, 79.)

Kuva 5. Vastaajien mielipidejakauma ”Koen, että pientuotantoeläinten käyttö Green Care -asiakastyössä on ollut haasteellista esimerkiksi eläinten pidon tai käsiteltävyyden kannalta”-väittämää koskien (N = 26) (Mts. 83.)

Haasteista huolimatta palveluntuottajat olivat luottavaisia pientuotantoeläinten käytön soveltuvuudesta. Ihan varauksettomasti kaikille asiakkaille sitä ei kuitenkaan suositeltu. Kun mukana on eläin, niin on aina muistettava huomioida

eläimen hyvinvointi. Asiakkaan tuntemus ja hallittavuus ovat osa palveluntuottajan ammattitaitoa ja silloin on myös mahdollisuus harkita eläinavusteisen toiminnan soveltuvuutta (Kuva 6). (Mts. 84–85.)

Kuva 6. Vastaajien mielipidejakauma "Koen, että eläinavusteiset palvelut soveltuvat kaikille asiakkaille taustasta tai muista tekijöistä riippumatta"-väittämää koskien (N = 26) (Mts. 89.)

Turunen (2019) kiteyttää vielä Green Care toiminnan koko laajuudessaan ja vaikuttavuudessaan seuraaviin lauseisiin:

"Eläinten kanssa työskentely herättää asiakkaissa hyväksynnän, hyvänolon ja merkityksellisyyden tunteita. Eläimen läsnäololla on usein rauhoittava vaikutus ja lasten sekä nuorten suhteen toiminnassa korostuu kasvatuksellinen näkökulma. Asiakas pääsee toteuttamaan myös hoivaviettiään eläinten kanssa työskennellessään ja eläin voi helpottaa asioista puhumisesta. Eläinten kohtaaminen herättää usein myös muistoja. Eläinten kanssa työskentely lisää vuorovaikutusta ja työssä korostuu elämyksellisyys sekä kokemuksellisuus. Lopputuloksena voidaan todeta, että pienutuotantoeläimet soveltuvat pääsääntöisesti oikein hyvin Green Care-asiakastoimintaan ja niiden käyttöä alalla suositellaan."

Pientuotantoeläimillä on monia, asiakastyön kannalta hyviä ominaisuuksia kuten pieni koko ja monikäyttöisyys. Eläinlajeina rotujen sisällä on myös runsaasti variaatiota: pientuotantoeläimissä on monen näköisiä, -kokoisia ja -värisiä yksilöitä ja laumassa/parvessa on usein myös monenlaisia persoonia. Hyvin sosiaalistuneet yksilöt viihtyvät ihmisten seurassa ja niiden kanssa on mahdollista työskennellä monipuolisesti. Kokemukset pientuotantoeläinten käytöstä Green Care -asiakastyössä ovat olleet positiivisia.” (Mts. 98–99.)

LÄHTEET

Turunen, L. 2019. Pientuotantoeläinten soveltuvuus, koulutus ja käyttö Green Care -asiakastyössä. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Luonnonvara- ja ympäristöala. Viitattu 12.1.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201904084620>.

GREEN CARE – MILLÄ KEINOIN?

Sanna Peltola

MITÄ TÄLLÄ HETKELLÄ TAPAHTUU MEILLÄ JA MUUALLA?

Green Care toiminnan tunnettavuutta ja palvelutarjontaa on Suomessa kehitetty nykyisellä Euroopan maaseuturahoituksen ja Euroopan sosiaalirahaston 2014–2020 rahoituskaudella useiden yleishyödyllisten tiedonvälitys-, koulutus – ja kehittämishankkeiden avulla sekä alan yritystoimintaa tukevien investointien kautta. Rahoituskauden alkupuolella käynnistyi eri puolella Suomea lukuisia kehittämishankkeita, joista suurin osa on jo tällä hetkellä päätyneitä ja kehittämistoimista on saatavilla raporttien ja julkaisujen kautta tietoa ja tuloksia. Hankkeiden jälkeinen jatkotoiminta on ollut lähinnä paikallisia pienempiä yritysryhmähankkeita, yritysinvestointeja ja yleisemmin paikallisia maaseudun elinvoimaisen yrittäjyyden ja etenkin hyvinvointiyrittäjyyden kehittämistoimia.

Valtakunnallinen Green Care koordinaatiohanke (09/2015–03/2018) koordinoi alan kehittämishankkeita rahoituskauden alussa keskittyen erityisesti Green Care -toimintaan ja palveluihin ja tällä hetkellä luontolähtöistä ja Green Care -toiminnan kehittämistyötä koordinoidaan Maaseudun hyvinvointiyrittäjyyden koordinaatio hankkeessa (08/2018– 07/2021) (Maaseudun hyvinvointiyrittäjyyden koordinaatiohanke n.d).

Viime vuosien aikana on Suomessa viety sosiaali- ja terveyspalvelujen – uudistusprosessissa voimallisesti eteenpäin. Kansalliset ja maakunnalliset soteuudistushankkeet eri puolella Suomea päättyivät vuoden 2019 aikana uuden eduskunnan ja hallituksen vaihtuessa. Nyt järjestelmän uudistusta viedään taas eteenpäin nykyisen hallinnon toimesta. Edelleen pienpalveluntuottajien asema ja mahdollisuudet ovat epäselviä eli millaisia konkreettisia mahdollisuuksia luontohoivan palveluntuottajilla on toimia sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajana tulevaisuuden palvelujärjestelmässä.

Soteuudistusprosessissa eivät Green Care ja luontohoivaan liittyvät palvelu olleet nimenomaisesti keskiössä, mutta kehittämistyössä nähtiin luontohoivaan liittyville palveluille mahdollisuuksia ja elinvoimaisuutta laajemman valinnanvapauden, palvelusetelien ja henkilökohtaisen budjetoinnin kautta. Luontolähtöinen toiminta laajentaa omalta osaltaan palvelutoiminnan valikoimaa ja tuo palvelujen tarvitsijoille ja käyttäjille valittavaksi myös luontolähtöiseen toimintaan perustuvaa vaikuttavaa hoivapalvelua.

Palveluseleillä tuettua palvelutoimintaa ja henkilökohtaista budjetointia on jo olemassa kunnallisissa palveluissa. Soteuudistusprosessin aikana kuntien ja kuntayhtymien sekä terveydenhuollon uudet avaukset Green Care hoivapalvelujen ostoille tai omalle Green Care -tuotannolle ovat olleet lähinnä alueellisia ja yksittäisiä erilaisiin kokeiluhankkeisiin liittyviä toimintoja.

KELA on rahoittanut hevos- ja eläinavusteisten kuntoutus- ja terapiamuotojen selvityksiä parin viime vuoden aikana. Näissä selvitystöissä on nousnut esille eläinavusteisen toiminnan asiakasta motivoiva, ja joissain tilanteissa jopa kuntoutumista nopeuttava vaikutus. Selvitystöiden tuloksena on ilmennyt, että alalla kaivataan yhteisiä standardeja ja pelisääntöjä ja mm. eläinten hyvinvointia ja turvallisuutta asiakastyössä koskevaa ohjeistusta. KELA rahoittaa tällä hetkellä eläinavusteisesta toiminnasta ratsastusterapiaa. (Hautamäki, Ramadan, Ranta, Haapala & Suomela-Markkanen 2018). Uudet eläinavusteiset terapiamuodot ja etenkin koira-avusteinen terapiatoiminta herättävät kovasti kiinnostusta ja toiminnan vaikuttavuudesta ollaan laajasti kiinnostuneita. Koira-avusteisuus terapeutin työssä mahdollistaa monipuolista tunne- ja vuorovaikutusta, sekä asiakkaan aktiivisuutta tukevia toimintamuotoja. Koira eläimenä soveltuu myös rakennettuun kaupunkiympäristöön ja julkisiin tiloihin terapiaeläimeksi useimpia pientuotantoeläimiä luontevammin.

Meillä Suomessa ikääntyvän väestön määrä kasvaa ja samalla syntyvyys laskee. Yhtenä haasteena luontolähtöisten palvelujen kehittämiseksi onkin nostettu mm. ikääntyneiden palveluvalikoiman ja tarjonnan lisääminen. Tällä hetkellä moni olemassa oleva palvelu on suunnattu lapsille ja nuorille, osin siitä syystä, että niille on olemassa mm. lastensuojelun kautta kysyntää ja rahoituskanavia. Ikääntyville kaivataan uusia yhteisöllisiä asumisratkaisuja, samoin toimintakykyä ylläpitäviä ja kuntouttavia kotiin tuotettavia palveluja. Asumismuotojen osalta on esitetty ideoita yhteisöllisistä asunnoista maaseudulla ja maaseututaajamissa, joissa yrittäjän olisi mahdollista tuottaa asumista tukevia palveluja asukkaille. Ikääntyneet näyttävät myös luontolähtöisten palvelujen itsemaksavina kuluttajina (esim. matkailu ja harrastukset) entistä vahvemmin.

Ikääntyneiden päivätoiminnan osalta on kokeiltu Keski-Suomessa päivätoimintaa maataloilla GeroCenterin kehittämishankkeissa Hyvinvointia maatilalta – ikääntyvien päivätoimintamallin kehittäminen ja testaaminen Keski-Suomessa 2016–2018 ja Päivä Farmilla – ikäihmisten maatilapäivätoiminnan asiakaskonseptien kehittäminen osaksi vanhuspalveluja vuosien 2018–2020 hankkeissa. (Päivä Farmilla 2020) Näiden hankkeiden tavoitteina oli kokeilla päivätoimintaa käytännössä erilaisilla maataloilla ja tuottaa tietoa miten tällainen toiminta mahdollistuisi osaksi kuntien päivätoiminnan palveluja.

Useamman viime vuoden aikana on noussut esille huolestuttavia merkkejä heikentyvästä kuntataloudesta. Kunnilla ja kuntayhtymillä ja yksityisillä toimijoilla on jo vakavia haasteita tuottaa lakisääteisiä peruspalveluja. Vanhusten hoidossa on vuoden 2019 aikana valvonta- ja tarkastustoimissa havaittu puutteita henkilöstön määrässä ja prosesseissa. Joitain toimintayksiköitä tai toimintalupia on jopa lakkautettu vakavien puutteiden johdosta. Kun ollaan tilanteessa, jossa jo perushoidon toteutuksessa on mittavia haasteita, on oma haasteensa kehittää samaan aikaan taide-, liikunta ja luontolähtöisiä toimintamuotoja näiden palvelujen piirissä. Green Care -toimintatapa hoivapalveluissa tuottaa positiivisia vaikutuksia hoidon piirissä oleville, on se myös yhtä lailla henkilöstön voimavara ja auttaa jaksamaan hoivatyössä.

Suomessa tapahtuu myös maaseutuelinkeinossa isoja muutoksia. Eläin- ja karjatiloja lakkautetaan kannattamattomuuden vuoksi. Alan uudet investoinnit kohdentuvat esim. robotiikkaan ja uusien proteiinilähteiden kasvatukseen. Perinteinen ja elinvoimainen maatilaympäristö, joka on totuttu näkemään maatalavusteisen toiminnan toimintaympäristönä, on vaarassa kadota. (Kasurinen 2020.)

Samaan aikaan kaupungistuminen vahvistuu kansallisessa ja globaalissa mittakaavassa. Lähiluonto ja viherympäristöt taajama- ja kaupunkiympäristössä sekä luontokokemuksia mahdollistavat asuinratkaisut ovat kansainvälisestikin kaupunki ja yhdyskuntasuunnittelussa nyt pinnalla. Keski-Suomen suurimmassa kaupungissa Jyväskylässä on tätä toteutettu mm. Kehä Vihreä -toimenpideohjelmassa, jossa kaupunkiluontoympäristö pyritään ulottamaan eri puolella kaupunkia asuvien ulottuville ja erilaisten liikkujien ja käyttäjien tarpeisiin. Kaupunkiluonto nähdään tutkittuna voimavarana asukkaiden hyvinvoinnin tukemisessa. (Kehä vihreä n.d.)

Luonto- ja hyvinvointimatkailu on nostettu eri puolella Suomea etenkin matkailuelinkeinon kehittämisen kärjeksi. Matkailu on yksi kasvava elinkeino ja sen parissa on etenkin Green Care luontovoiman palveluille nähty uusia mahdollisuuksia. Luontomatkailun painopisteinä ovat kestävä matkailu, kansainväliset markkinat ja etenkin luonnon hyvinvointivaikutusten näyttöön perustuva todentaminen ja hyödyntäminen markkinoinnissa. Koronavuosi 2020 aiheutti kansainvälisen matkailun rajoitteet ja sulkutoimet ja meillä Suomessa kotimaanluontokohteiden kävijämäärät olivat ennätykselliset suomalaisten suunnattua loma- ja vapaa-aikanaan kotimaan luonto- ja maatilamatkailukohteisiin.

LUONTOHOIVAN JA LUONTOVOIMAN PALVELUT JA LAINSÄÄDÄNNÖN VAATIMUKSET

Green Care palvelujen kansallisessa määrittelyssä luontohoivan palveluiksi on määritetty luontolähtöinen sosiaali- ja terveysalan palvelutoiminta ja luontovoiman palvelut ovat taas harrastus- ja virkistystoimintaan liittyviä palveluja (Luontohoiva & Luontovoima n.d.).

Sosiaali- ja terveystalvelujen tuottaminen Suomessa yksityisesti on osin ilmoituksen varaista ja osin luvanvaraista. Luvanvaraisia ovat mm. ympärivuorokautiset yksityiset sosiaalipalvelut. Ilmoituksen varaisia palveluja ovat esim. kotipalvelujen tukipalvelut, joista on tehtävä ilmoitus siihen kuntaan, jonka alueella toimintaa harjoitetaan. Lainsäädännössä sosiaali- ja terveystalveluista ja niiden tuottamisesta on myös säännöksiä palvelujen vastuuhenkilöiden koulutus- ja kokemustaustasta sekä henkilöstöstä ja näistä säädetään sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ja –ehdoista säätävissä lakipykälissä. Yksi uusimmista Green Care palvelujen lainsäädäntöä monipuolisemmin ja selkeästi jäsentävästä ohjeistuksesta löytyy Green Care Finland ry:n verkkosivuilta (Lipponen 2019).

Luontovoiman palveluissa lainsäädäntö palveluntuottajan ammatillisesta kelpoisuudesta on väljempi, mutta harraste- ja virkistystalvelut ovat kuluttajansuojalain alaisia. Eläinavusteisessa toiminnassa on myös huomioitava kyseessä olevaan eläinlajiin liittyvä eläimenpitolainsäädäntö ja mahdolliset rekisteröimissäädökset. Mikäli eläintä tai eläimiä kuljetetaan palvelussa esim. eläinvierailut vanhainkotiin, on huomioitava myös eläimen kuljetusta koskeva lainsäädäntö.

GREEN CARE YRITTÄMINEN

Keski-Suomessa toimi 2016–2018 Maaseuturahaston rahoittama tiedonvälityshanke LuoKse – luontolähtöisiä palveluita Keski-Suomesta hanke (Luontolähtöisiä palveluita Keski-Suomesta 2018 n.d.). Hankkeessa toteutettiin useita tilaisuuksia, joissa tavoitettiin keskisuomalaisia Green Care palveluntuottajia, -yrittäjiä ja palveluntuottajiksi aikovia. Hankkeen Green Care toimijatreffit tilaisuudet kokosivat yhteen Green Care yrittäjyydestä kiinnostuneita ja alan yrittäjiä ja Green Care -palvelutuotannon esittelyjen ja esimerkkien kautta muodostui varsin kattava kuva Green Care -palvelukentästä maakunnassamme. Suurin osa nykyisistä palveluntuottajista on pienyrityksiä ja yksinyrittäjiä, joiden yritysmuoto oli pääasiassa toiminimi. Osa palveluntuottajista toimii muun varsinaisen päätyön ohella alalla sivutoimiyrittäjänä.

Eläinavusteinen toiminta oli selkeästi hankkeessa järjestettyjen tilaisuuksien osallistujamääriä tarkastellen suosituin Green Care toimintamuoto, josta Keski-Suomessa oltiin kiinnostuneimpia ja eläinavusteisen toiminnan palveluntuottaja tavoitettiin myös hankkeen tilaisuuksissa eniten. Seuraavaksi eniten kiinnostusta herätti luontoavusteinen ja etenkin metsäympäristöön ja retkeilyyn liittyvät Green Care palvelut sekä maatalo-avusteinen toiminta.

Hankkeessa toteutettiin sote-toimijoiden haastattelujen avulla palveluväestökartoitusta Green Care palveluiden osalta. Saadun palautteen perusteella yhdeksi perushaasteeksi nousi potentiaalisten asiakkaiden ja palvelujen tilaaja-/maksajien puolelta palvelujen tuottajien löytyminen. Aika yleinen oli kysymys hankkeelle, että mistä näitä palveluja löytää? Missä näitä palveluja tuottavia yrityksiä on ja miten palvelujen pariin pääsee?

Pienyrityksille voi oman toiminnan näkyvyys ja markkinointiviestintä olla haaste. Löytyykö oma yritys hakukoneiden kautta ”googlettamalla”? Onko yrityksellä omat palvelusta kertovat verkkosivut vai vain sosiaalisen median tilit? Tavoittaako potentiaalisen asiakaskunnan sittenkin perinteisemmän printtisesitteiden ja lehtimarkkinoinnin avulla? Markkinointi ja viestintä ovat tällä hetkellä monikanavaista ja aika paljon myös kuvalliseen viestintään pohjautuvaa. Miten pienyrittäjänä hanksaan tätä monikanavaisuutta? Lähes jokaisessa tunnetumman Green Care -palveluntuottajan tapauksessa löytyy yrityksestä ja heidän toiminnastaan erilaisia lehtijuttuja- ja artikkeleita sekä juttuja radiossa ja tv:ssä. Tunnettuus luo lisää kiinnostavuutta ja kasvattaa tunnettavuutta. Palveluja käyttävien asiakkaiden kommentit ja asiakastarinoiden esilletuonti edesauttavat uusien asiakkaiden rohkaisussa palvelujen pariin hakeutumisessa.

LuoKSe-hankkeen Green Care -toimijatreffeillä oli usein jo alalla palveluntuottajina toimivien yrittäjien alustuksia ja yritysesittelyjä. Yrittäjyyspolkuesittelyjen perusteella useimmat toimijat olivat hyödyntäneet ja hyödynsivät jatkossakin oman alueensa kehittämissyhtiöiden, yritysneuvojien, eri hankkeiden ja oppilaitosten yritystoimintaa kehittäviä ja tukevia palveluja ja koulutusta. Näiden tukipalvelujen avulla pystyi oppimaan uutta digimarkkinoinnista, verkostoitumaan muiden toimijoiden ja yrittäjien kanssa, saamaan uusia ajankohtaisia työkaluja mm. palvelumuotoiluun ja palvelujen laadun varmistamiseen.

Itse myyntityö voi koitua myös pienyrittäjälle yhdeksi kompastuskiveksi. Siinä missä potentiaaliset asiakkaat kyselevät mistä palveluja voi löytää, kyselee aloittava yrittäjä mistä löytäisi maksavia asiakkaita. Pienyrityksellä on haasteena rajallinen kyky tuottaa palveluja ja vastata sesonkiluonteiseen kysyntään. Pieni asiakaskunta on myös riski yritykselle ja aika usein luontolähtöisten palvelujen parissa ollaan myös riippuvaisia vapaa-ajan asiakkaista

sesonkiluonteisesti ja myös erilaisista sääoloista. Myyntiosaaminen ja itsensä laittaminen likoon yrittäjänä myyntityössä on aika yleinen haaste yritystoiminnassa. Aloittavalla toimijalla voi olla asiakasreferenssejä vielä vähänlaisesti, ja ravintola- ja matkailupalveluissa yleisemmin käytettyjä asiakassuositteluja ja -referenssejä hyödyntävää markkinointia näkee etenkin luontohoivan palveluissa vielä niukasti.

LÄHTEET

Hautamäki, L., Ramadan, F., Ranta, P., Haapala, E. Suomela-Markkanen, T. 2018. Eläinavusteinen terapia. Katsaus tutkimuskirjallisuuteen ja toimintaan Suomessa. Työpapereita 140. Kela. Viitattu 10.9.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018070631430>

Kasurinen, R. 2020. Murtuuko megatrendi? -Maallemuutto voikin olla tulevaisuudessa suosittua. Muuttoliike maaseudulle -uutinen 29.2.2020 Ylen verkkosivuilla. Viitattu 9.9.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-11233350>

Kehä Vihreä -kaupunkia syleilevä keskuspuisto. N.d. Viitattu 9.9.2020. <https://www.jyvaskyla.fi/kaavoitus/projektit-ja-ohjelmat/keha-vihrea>

Luontohoiva & Luontovoima. N.d. Green Care Finland ry -verkkosivu. Viitattu 9.9.2020. <http://www.gcfinland.fi/green-care-/luontohoiva---luontovoima/>

Peltola, S. 2018. Luontolähtöisiä palveluita Keski-Suomesta. Tiedotusta ja toimintaa LuoKse-hankkeessa. 2018. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 239. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 10.9.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-470-1>

Lipponen, M. 2019. Luonto- tai eläinavusteisen palvelun asema julkisen sektorin palvelutarjonnassa. Green Care Finland ry:n blogi. Julkaistu 3.10.2019. Viitattu 10.9.2020. <https://www.gcfinland.fi/kehittaminen/maaseudun-hyvinvointiyrittäjyyden-koordinaatiohanke/hyvinvointi-blogit/maija-lipponen--luonto-tai-elainavusteisen-palvelun-asema-julkisen-sektorin-palvelutarjonnassa/>

Maaseudun hyvinvointiyrittäjyyden koordinaatiohanke. N.d. Green Care Finland ry:n verkkosivu. Viitattu 9.9.2020. <https://www.gcfinland.fi/kehittaminen/maaseudun-hyvinvointiyrittäjyyden-koordinaatiohanke/>

Päivä Farmilla -opas ikääntyvien maatilatoiminnan järjestämisen tueksi. 2020.
Viitattu 10.9.2020. https://paivafarmilla.files.wordpress.com/2020/02/paiva_farmilla_opas_ikaantyvien_maatilatoiminnan_jarjestamisen

HYVINVOINTIA LUONNOSTA – TERVEYTTÄ METSÄSTÄ

Janne Laitinen

Länsimaissa valtaosalla väestöstä elämäntapa ja päivärytmi ovat irtaantuneita luontokontekstista. Aamulla herätään kännykän hälytykseen, aamupala löytyy jääkaapista, töihin kuljetaan autolla ja työpaikalla työ on usein fyysisesti kevyempää. Ruuat ostetaan supermarketista ja vapaa-ajalla harrastetaan siististi sisälajeja. Unihygieniasta huolehditaan trendien mukaisesti ja nukutaan levollisesti kännykkäsovelluksen tarkkaillessa palautumista eilisestä päivästä. Länsimainen ihminen on valtaosan ajastaan sisätiloissa, liikkuu liian vähän ja syö prosessoitua ruokaa.

Ihmislajin kehityskulku on sisältänyt monia toimintakulttuurillisia muutoksia. Metsästäjä-keräilijät elivät tiiviissä luontosuhteessa ja maatalouden vallankumouksen myötä ihminen alkoi muokata ympäristöä tarkoituksellisesti sopivaksi. Teollisen vallankumouksen vuosisatoina ihmislajin irtikytkentä luonnosta voimistui ja sudenhetki koettiin vuonna 1884, kun 25 maata sitoutui säätämään ”maailmankellon” yhteiseen Greenwichin aikaa. Höyrylaiva ei lähtenytkään satamasta auringonnousun aikaan, vaan lähtöaika määriteltiin tarkkaan kellosta. Miten nämä kaikki muutokset ovat vaikuttaneet meihin ihmisinä? Nykyään tästäkin tehdään tutkimusta ja tieteenhaaraa kutsutaan kronobiologiaksi. On muistettava, että me *Homo Sapiens* -lajina olemme olleet tiivis osa luontoa yli 99 % lajimme olemassaolon historiasta. Tämä laskutehtävä perustuu John P. Raffertyn (Britannica 2019) esiin nostamiin havaintoihin *Homo Sapiens* -lajimme alkujuurista.

ONNELLINEN METSÄKANSA

Suomalaiset ovat YK:n onnellisuusraportin mukaan maailman onnellisin kansa, toisen kerran peräkkäin. Tuloksissa painotetaan isoja asioita, jotka yhteiskunta meille mahdollistaa, kuten vapautta, bruttokansantuotetta ja sosiaaliturvaa. (World Happiness Report 2019). Yksilötason onnellisuus on sitten toinen totuus. Eläketurvakeskuksen mukaan (Työkyvyttömyyseläkkeelle siirrytään yhä useammin masennuksen vuoksi 2019) masennus on suurin yksittäinen syy työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymiseen ja vuonna 2018 masennuksen perusteella jäi työkyvyttömyyseläkkeelle 3 500 henkilöä.

Suomessa luonto ja metsä ovat lähellä meitä, puolet suomalaisista asuu enintään 200 metrin päässä lähimetsästä. Jokamiehenoiseudet mahdollistavat hyvin laajasti luonnossa liikkumisen ja kuntien strategioissa nousee kuntalaisten liikunnallisen elämäntavan ja hyvinvoinnin tukeminen. Metsäntutkimuslaitos (Metla) on näitä asioita selvittänyt jo vuosikymmenet.

Vielä löytyy perinteisiä pururatoja ja luonnonlumilatuja, vaikka maakuntaurat alkavat olla osa katoavaa luonnossa liikkumisen perinnettä. Tilastokeskuksen (Ruuskanen 2019) mukaan suomalaisista 60 % harrastaa kävelylenkejä ja kävely onkin suosituin harrastus. Silti arkiliikunta on vähentynyt ja liikunnan harrastaminen polarisoitunut. Tässä huolestuttavassa liikkumattomuuden trendissä on yhtäläisyyksiä reformipedagogi Kurt Hahnin ajatuksiin, joita hän havaitsi jo 1930-luvulla: paikasta toiseen liikkumisen liiallinen helppottuminen, oma-aloitteisuuden väheneminen ja mielikuvituksen kuihtuminen (Elämyspedagogiikka n.d.). Ehkä tunnistatte näitä huolia itsekkin? Kärjistävä esimerkki kuntosalikontekstiin muotoiltuna, jolloin autolla mennään salille ja jossa *personal trainer* ohjaa kuntoilijaa laitteiden äärellä. Huomioitavaa on, että kuntosaliharjoittelu on hyvä asia, mutta elämäntapamme ja nyky maailmassa harrastaminen voi olla kärjistettynä tällaista.

Kuva 7. Maastopyöräily on trendikäs harrastus (Upe Nykänen, RetkeilyKS)

KAUPUNGISTUMINEN

Suomessakin maaseudut autioituvat ja vain elinvoimaiset kaupunkiseudut kasvattavat väestöään. Ihmisillä on uusia ongelmia, eräs näistä on yksinäisyys ja toinen vähäinen liikkuminen (liikunnallinen aktiivisuus). Viisas ihminen keksii kyllä keinot, esimerkiksi uusien harrastuslajien kautta. Kesällä voi aloittaa trendikkään polkujuoksun ja talvella löytyy uusia kavereita pipolätkästä. Mitä nämä uudet lajit ovat? Metsäpoluilla lenkkeilyä ja luonnonjäillä tupsupipo päässä höntsäilyä! Nykyään tavanomaiset ja perinteiset asiat on nimettävä uudelleen ja annettava niille merkitystä.

MIKÄ TERVEYSMETSÄ?

Luonnon moninaiset terveys- ja hyvinvointivaikutukset ihmiselle ovat itsestäänselvyys. Alkuperäiskansoille luonto on aina ollut olennainen osa elämää. Historian saatossa länsimaiselle ihmiselle luonnosta on tullut enemmän raaka-aine ja resurssien varasto. Yleisesti puhutaankin luonnonvaroista ja Suomessakin Metsäntutkimuslaitoksesta on vuonna 2015 tullut Luonnonvarakeskus. Luonnonvarakeskus (Luke) on tutkimus- ja asiantuntijaorganisaatio, joka tekee työtä luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja biotalouden edistämiseksi. Luonnolla on paljon tärkeämpi merkitys kuin olla vain pelkkä välinearvo ihmisen omien tavoitteiden toteuttamisessa.

Jotenkin nykyihmiseltä myös luonnon hyvinvointivaikutukset ovat unohtuneet, ja ne on täytynyt taas keksiä uudelleen. Terveysmetsän määrittely on ollut osa metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (METSO-ohjelma). METSO-ohjelmaa ohjaavat ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö ja ohjelman tavoitteena on pysäyttää metsäisten luontotyyppien ja metsälajien taantuminen sekä edistää luonnon monimuotoisuutta suojelemalla arvokkaita luontokohteita. Ohjelma on käynnistynyt valtioneuvoston periaatepäätöksellä vuonna 2008. Vuonna 2014 käynnistyi Terveysmetsä-hanke, jossa hyödynnettiin luontoa hyvinvointitoiminnassa kolmella alueella Uudellamaalla (Metsä lisää terveyttä 2017). Eniten huomiota on saanut Sipoon terveyseskuskeskuksen kanssa toteutettu pilotti, jossa terveyttä edistävien metsäretkien organisoinnissa oli mukana kunnan terveystoimen henkilökuntaa. Terveysmetsän perusajatus on, että monipuolinen luonto toimii ”terapeuttina” ja ihminen on vain tervetullut vieras. Ohjatuille metsäretkille mennään kunkin osallistujan fyysinen kunto huomioiden ja luonnosta nautitaan mahdollisimman moniaistillisesti ja henkilökohtaisesti, kuten jo aikoinaan Eino Leino Rauha-runossa kehotti havainnoimaan.

RAUHA. Eino Leino, 1898

*Mitä on nää tuoksut mun ympärillään?
Mitä on tämä hiljaisuus?
Mitä tietävi rauha mun sydämessäin,
tää suuri ja outo ja uus?*

*Minä kuulen, kuink' kukkaset kasvavat
ja metsässä puhuvat puut.
Minä luulen, nyt kypsyvät unelmat
ja toivot ja tou'ot muut.*

*Kaikk' on niin hiljaa mun ympärillään,
kaikk' on niin hellää ja hyvää.
Kukat suuret mun aukeevat sydämessäin
ja tuoksuvat rauhaa syvää.*

Kuva 8. Luonnosta löytyy rauha. (Janne Laitinen)

Suomessa metsän virkistysarvon selvittäminen on alkanut jo aikanaan Metsäntutkimuslaitoksen työnä. Vuonna 1977 Metsätieteen aikakauskirjassa julkaistiin esitutkimusraportti (Heikinheimo, Jaatinen, Kellomäki, Loven & Saastamoinen 1977) metsien virkistyskäytöstä Suomessa. Metsäntutkimuslaitoksen tutkijat

ovat jo vuosikymmenet syventyneet aihepiirin metsien virkistyskäytöstä ulkoilureittitutkimuksien kautta kattavampaan luonnon virkistyskäytön valtakunnalliseen inventointi -tutkimuksiin, joista ensimmäinen toteutettiin 1997–2007 (Luonnon virkistyskäytön valtakunnallinen inventointi LVVI 2014). Tutkimustietoa luonnon myönteistä hyvinvointivaikutuksista ihmisen fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen sekä sosiaaliseen hyvinvointiin on sen jälkeen kertynytkin laajasti. Tutkimusta on tehty etenkin mielen elpymisen ja psykologisen tutkimuksen kysymysten ja tutkimusasetelmien kautta. Metsäntutkimuslaitoksen tutkijat ovat tehneet urauurtavia tutkimuksia luonnon vaikutuksista ihmisen hyvinvointiin ja täten pioneeriötä suomalaisen terveystieteiden muotoiluun liittyen.

Green Care -ajatus rantautui Suomeen 2008 ja sen myötä on luonnon hyvinvointivaikutusten sosiaalisia vaikutuksia selvitetty. Green Care jaotellaan nykyään ammattilaisten tuottamaan luontohoivaan ja toisaalta kirjavampaan luontovoimaan (Luontohoiva & Luontovoima n.d.). Tässä yhteydessä on syytä nostaa Green Careen sateenvarjon alle aiemmin sijoitettu seikkailu- ja elämyspedagogiikka, joka etenkin maailmalla tunnetaan Outward Bound -säätiön kautta. Suomessa elämyspedagogiikkatoiminta käynnistyi laajemmin vuonna 1994 ja nykyään ammattikorkeakoulutasoista koulutusta tarjoaa Humanistinen ammattikorkeakoulu (HUMAK). Elämys- ja seikkailupedagogiikka ovat nyt trendin mukaisesti nosteessa.

Kuva 9. Elämyspedagogiikkaa luontoympäristössä (Janne Laitinen)

IHMINEN JA LUONTO SAIRASTAVAT YHDESSÄ

Kesällä 2019 on uutisoitu laajoista metsäpaloista ympäri maailman. Siperian metsäpalot tuhosivat Lapin kokoisen alan metsää ja Amazonin sademetsäpalot vielä laajempia metsäalueita. Kuivuuden ja tuholaisien vuoksi myös Kanadan ja Saksan metsäalueilla on raportoitu laajoja metsätuhoja (Climate change and fire 2019; Connolly 2019). Eri maissa on huolestuttu metsien tilasta ja IPCC-raportti lisäsi huolta ihmisen toiminnasta luontoympäristön muokkaajana. Olemme huolissamme hiili- ja vesijalanjäljestämme, entä kuinka moni ymmärtää hiilen ja veden kierron luonnossa?

Monimuotoinen elollinen luonto pystyy sopeutumaan ympäristön muutoksiin, lajikirjoltaan yksipuolisempi luonto on haavoittuvaisempi. Kasvit ja eläimet muodostavat meille ihmisille paljain silmin nähtävän luontokokonaisuuden ja tämä näkyvä luonto on kasvuympäristö pieneliöille ja mikrobeille. Nämä ovat perusjuttuja alakoulun ympäristö- ja luonnontieto (”YLLI”) tunneilta.

Metsäntutkimuslaitoksen (nykyään Luke) Eeva Karjalainen tutkimusryhmineen kirjoitti vuonna 2008 artikkelin metsän terveyttä edistävästä näkökulmista, artikkelissa käsitellyn aihepiirin nykyinen suomennus on metsäkylpy, englanniksi forest bathing (Karjalainen, Sarjala & Raitio 2010). Tutkimuskysymykset suunnattiin yhä enemmän luonnonmonimuotoisuuteen, biodiversiteettiin. Akatemiaprofessori, ekologi Ilkka Hanski tutkimusryhmineen kiteytti vuonna 2012 omassa artikkelissaan näin: *”Rikas luonto on hyvä koti mikrobeille, ja mikrobit auttavat ihmistä pysymään terveenä. Biodiversiteetti voi pelastaa niin astmalta kuin depressioltakin.”* (Hanski, von Hertzen, Fyhrquist, Koskinen, Torppa, Laatikainen, Karisola, Auvinen, Paulin, Mäkelä, Vartiainen, Kosunen, Alenius & Haahtela 2012). Hanskin tutkimusryhmän jäsenet jatkoivat laajennetussa yhteistyössä biodiversiteettiteeman tutkimusta. Suomen Kansallisen allergiaohjelman (2008–2018) Luontoaskel-ajatus (kuva 10) pohjautuu emeritusprofessori, keuhkolääkäri Tari Haahtelan tutkimusryhmän tuloksiin (Haahtela, Hanski, von Hertzen, Jousilahti, Laatikainen, Mäkelä, Puska, Reijula, Saarinen, Vartiainen, Vasankari & Virtanen 2017).

Pääviestit

- Tuo luonto lähelle ja terveydeksi
- Arkipäivä ratkaisee: mitä syöt, juot, kosketat ja hengität
- Olet osa luontoa. Pidä siitä huolta

Tavoitteet

Kuva 10. Luontoaskel tarttumattomien tulehdustautien torjumiseksi (Haahtela ym. 2017).

Tulosten mukaan olemme liian vähän luonnossa ja siksi sairastumme erilaisiin autoimmuunologisiin sairauksiin. Tutkimusryhmän tutkimustuloksista syntyi biodiversiteettihypoteesi, jossa väitetään, että kansalaisten liikeympäristö ja vähäinen kosketus monimuotoiseen luontoon yksipuolistaa ihmiselimestön omaa mikrobiomia, mikä vastaavasti vaikuttaa immuunipuolustuksen säätelyyn. Immuunipuolustuksen epätasapaino voi johtaa erilaisiin tarttumattomiin tauteihin ja häiriöihin, kuten tyypin 1 diabetekseen, suolistosairauksiin, syöpään, astmaan ja allergioihin. (Haahtela ym. 2017). Kaupunkiympäristössä maaperän mikrobisto on myös köyhempää ja yksipuolisempaa, tähän väittämään on myös oma hypoteesinsa. Ensinnäkin maatalojen moninainen mikrobisto voi tarjota ihmisille ”hyvät eväät” elämään (Kirjavainen, Karvonen, Adams, Täubel, Roponen, Tuoresmäki, Loss, Jayaprakash, Depner, Ege, Renz, Pfefferle, Schaub, Lauener, Hyvärinen, Knight, Heederik, von Mutius & Pekkanen 2019.) ja toiseksi ihmisen toimien takia kaupunkialueiden maaperän mikrobiston köyhtyminen aiheuttaa myös muille eliöille haasteita. Parajuli osoitti tutkimuksissaan ihmisen toiminnasta syntyvien polyaromaattisten hiilivetyjen (PAH-yhdisteet) köyhdyttävän maaperän mikrobistoa (Parajuli, Grön-

roos, Kauppi, Płociniczak, Roslund, Galitskaya, Laitinen, Hyöty, Jumpponen, Strömmer, Romantschuk, Hui & Sinkkonen 2017). Luonto ja ihminen siis sairastavat yhdessä.

POHDINTAA

Luonnon hyvinvointivaikutukset pohjautuisivat siis lopulta mikrobeihin? Täytyy muistaa, että useat nykyiset lääkeaineet ovat synteettisesti valmistettuja, alun perin luonnossa esiintyvien mikrobien tuotteita (Lumio 2018). Luonnossa liikkua maaperästä pöllähtää ilmaan mikrobeja, kuten bakteeri nimeltään *Mycobacterium vaccae* ja myös monia muita mikrobilajeja. Multaa möyhentäessä ja puutarhatöitä tehdessä mikrobeja joutuu iholle ja ilmaan ja sitä kautta hengitysteihin. Näin kuvailee vaikutusmekanismia jo aiemmin mainittu allergiatutkija Tari Haahtela YLEn haastattelussa 5.7.2017 (Syömmö tapettua ruokaa, juomme tapettua vettä, hengitämmö tapettua ilmaa 2017). Aiemmin mainittu *Mycobacterium vaccae* kiihdyttää serotoniinin tuotantoa, mikä rentouttaa ja lisää onnellisuutta. Tähän kun lisätään mm. fyysisen aktiivisuuden myötä kehossa vapautuvat mielihyvähormoonit, dopamiini ja endorfiini, niin luonnossa liikkumisen hyödyt tuntuvat meissä jokaisessa (Tuulari & Karlsson 2017). Liiku siis lähiluonnossa mahdollisimman usein.

LÄHTEET

Climate change and fire. 2019. Natural Resources Canada. Viitattu 5.9.2019. <https://www.nrcan.gc.ca/our-natural-resources/forests-forestry/wildland-fires-insects-disturban/climate-change-fire/13155>.

Connolly, K. 2019. Part of 'German soul' under threat as forests die. The Guardian -lehden artikkeli 7.8.2019. Viitattu 5.9.2019. <https://www.theguardian.com/environment/2019/aug/07/part-of-german-soul-under-threat-as-forests-die>.

Elämyspedagogiikka. N.d. Outward Bound Finland -verkkosivu. Viitattu 5.9.2019. <https://www.outwardbound.fi/outwardbound-finland/elamyspedagogiikka/>.

Haahtela, T., Hanski, I., von Hertzen, L., Jousilahti, P., Laatikainen, T., Mäkelä, M., Puska, P., Reijula, K., Saarinen, K., Vartiainen, E., Vasankari, T. & Virtanen, S. 2017. Luontoaskel tarttumattomien tulehdustautien torjumiseksi. *Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim*, 133, 1, 19–26. Viitattu 5.9.2019. <https://www.duodecimlehti.fi/duo13480>.

Hanski, I., von Hertzen, L., Fyhrquist, N., Koskinen, K., Torppa, K., Laatikainen, T., Karisola, P., Auvinen, P. Paulin, L., Mäkelä, M. J., Vartiainen, E., Kosunen, T. U., Alenius, H. & Haahtela, T. 2012. Environmental biodiversity, human microbiota, and allergy are interrelated. *PNAS* May 22, 109, 21, 8334–8339. Viitattu 5.9.2019. <https://www.pnas.org/content/109/21/8334>.

Heikinheimo, L., Jaatinen, E., Kellomäki, S., Loven, L. & Saastamoinen, O. 1977. Metsien virkistyskäyttö Suomessa – esitutkimusraportti. *Folia Forestia* nro 321. Metsäntutkimuslaitos. Viitattu 5.9.2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:951-40-0290-3>.

Karjalainen, E., Sarjala, T. & Raitio, H. 2010. Promoting human health through forests: overview and major challenges. *Environ Health Prev Med*, 15, 1–8. Viitattu 5.9.2019. http://www.metla.fi/metinfo/monikaytto/lvvi/julkaisut/Karjalainen_et_al_2010.pdf.

Kirjavainen, P. V., Karvonen, A. M., Adams, R. I., Täubel, M., Roponen, M., Tuoresmäki, P., Loss, G., Jayaprakash, B., Depner, M., Ege, M. J., Renz, H., Pfefferle, P. I., Schaub, B., Lauener, R., Hyvärinen, A., Knight, R., Heederik, D. J. J., von Mutius, E. & Pekkanen, J. 2019. Farm-like indoor microbiota in non-farm homes protects children from asthma development. *Nature Medicine* volume, 25, 1089–1095. Viitattu 14.10.2019. <https://www.nature.com/articles/s41591-019-0469-4>.

Lumio, J. 2018. Antibiootit. *Lääkärikirja Duodecim*. Viitattu 5.9.2019. https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk01177.

Luonnon virkistyskäytön valtakunnallinen inventointi LVVI – kysyntätutkimuksen tuloksia. 2014. Metla. Viitattu 5.9.2019. <http://www.metla.fi/metinfo/monikaytto/lvvi/tietoa-ulkoilusta.htm>.

Luontohoiva & Luontovoima. N.d. Green Care Finland ry -verkkosivu. Viitattu 5.9.2019. <http://www.gcf Finland.fi/green-care-/luontohoiva---luontovoima/>.

Metsä lisää terveyttä. 2017. Uutinen 19.5.2017 Metso-ohjelman verkkosivuilla. Viitattu 5.9.2019. [https://www.metsopolku.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Metsa_lisaa_terveytta\(43161\)](https://www.metsopolku.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Metsa_lisaa_terveytta(43161)).

Parajuli, A., Grönroos, M., Kauppi, S., Płociniczak, T., Roslund, M. I., Galitskaya, P., Laitinen, O. H., Hyöty, H., Jumpponen, A., Strömmer, R., Romantschuk, M., Hui, N. & Sinkkonen, A. 2017. The abundance of health-associated bacteria is altered in PAH polluted soils— Implications for health in urban areas? PLOS One. Viitattu 5.9.2019. <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0187852>.

Rafferty, P. J. 2019. Just How Old Is Homo sapiens? Encyclopaedia Britannica. Viitattu 5.9.2019 <https://www.britannica.com/story/just-how-old-is-homo-sapiens>.

Ruuskanen, T. 2019. Perinteinen kävelylenkkeily edelleen suosituin koko kansan liikuntaharrastus. Tilastokeskus. Viitattu 5.9.2019. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/perinteinen-kavelylenkkeily-edelleen-suosituin-koko-kansan-liikuntaharrastus-1/>.

Syömmme tapettua ruokaa, juomme tapettua vettä, hengitämme tapettua ilmaa. YLE 7.5.2019. Viitattu 5.9.2019. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/07/05/allergiatutkija-syomme-tapettua-ruokaa-juomme-tapettua-vetta-hengitamme>.

Tuulari, J. J. & Karlsson, H. 2017. Mielihyvä, mielipaha ja ihmisen aivot. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim, 133, 23, 2203–7. Viitattu 5.9.2019. <https://www.duodecimlehti.fi/lehti/2017/23/duo14049>.

Työkyvyttömyyseläkkeelle siirrytään yhä useammin masennuksen vuoksi. 2019. Eläketurvakeskuksen tiedote 4.4.2019. Viitattu 5.9.2019. <https://www.etk.fi/tiedote/tyokyvyttomyyselakkeelle-siirrytaan-yha-useammin-masennuksen-vuoksi/>.

World Happiness Report. 2019. A Global initiative for The United Nations. Viitattu 5.9.2019. <https://worldhappiness.report/ed/2019/#read>'.

LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALAN OPETUS LUONTOLÄHTÖISEN TOIMINNAN KEHITTÄMISESSÄ

Taina Perkiö

Luonnonvara- ja ympäristöalan opetuksessa ihminen, luonto ja eläimet ovat keskeisessä asemassa talouden rinnalla. Teollisuus, maa- ja metsätalous sekä moni muu yrittäminen vaativat paljon tarkastelua ympäristöstä ja eläinten hyvinvoinnista huolehtimisen suhteen. On huoli maaperän, vesistöjen, eliöiden, ilmaston ja ylipäätään maapallon tulevaisuudesta. Suurten kokonaisuuksien rinnalla myös yksilöllisyys on yhteiskunnassamme tärkeää. Ollaan kiinnostuneita siitä, miten ihmiset ja heidän kanssaan asuvat eläimet, mutta myös kasvit, saavat sen hyvinvoinnin, hoivan ja ne hyödylliset elementit, mitä hyvään elämään kaikkineen tarvitaan. On hyvä pohtia myös sitä, säilyykö omaleimaisuutemme, mistä meidät suomalaiset erotetaan muista maailman kansoista ja kulttuureista globalisaation muuttaessa maailmaa. Kestävä kehitys ekologisine, taloudellisine, sosiaalisine ja kulttuurisine näkökulmineen kuuluu moderniin opetukseen. Luonnonvarat ovat hyvin keskeinen osa ihmisen hyvinvointia ja opetuksessa se voi olla mukana monipuolisesti. Luonnon tarjoamat mahdollisuudet ihmisen hyvinvoinnille eivät ole itsestään selvyys etenkin urbanisoituvalla kansalla, vaikka luonto on lähellä kaikkialla Suomessa. Opetuksen tarkastelu monipuolisesti luonnon antamien mahdollisuuksien erilaisista näkökulmista on kannattavaa ja se luo uusia mahdollisuuksia toimia, mutta myös ylläpitää vanhoja taitoja uusissa kehyksissä.

Kuva 11. Luonnonantimet voivat palkita ihmistä myös Green Care -työssä. (Taina Perkiö)

Green Care perustuu ammatilliseen luontolähtöiseen toimintaan. Se jaetaan luontohoivaan ja luontovoimaan. Sosiaali- ja terveydenhoitoalan toimija voi tarjota luontohoivan palveluita koulutuksensa mukaan. Esimerkkinä ekopsykologin tarjoama luontolähtöinen terapia. Kun tutkitaan asiaa luonnonvara-alan mahdollisuutena, Green Care toimintaa voidaan tehdä luontovoiman lähtökohdasta. Silloin voidaan tarjota esim. erilaisia voimaannuttavia virkistyspalveluita.

Luonnonvara-alan ja sosiaali- ja terveydenhoitoalan toimijoiden yhteistyössä voidaan saada aikaan paljon, molempien tarjotessa oman panoksensa ihmisen hyvinvointiin. Jos toimijalla on molempien alojen osaaminen ja valtuudet toimia, hänellä on enemmän vaihtoehtoja toimintatavoissa. Kehittyvä teknologia lisää mahdollisuuksia toimia vaikeidenkin tilanteiden mukaisesti tai vaikka esimerkiksi globaalisti. Green Care toimintaa voidaan rikastuttaa myös taiteen ja monen muun alan voimin.

Kuva 12. Hoitaja huolehtii asiakkaan kokemuksesta ja eläintenhoitaja huolehtii eläimen turvallisuudesta. Tässä asiakkaan halu silittää on kova, mutta kädet kietoutuvat liian lujaa eläimen ympärille. Kana on rauhallinen, kun asia hoituu oikein. (Taina Perkiö)

LUONTOAVUSTEINEN TOIMINTA OPINTOJEN OSANA

Suomessa on perinteitä luontoavusteiseen toimintaan. Maa- ja metsätiloilla on ollut aivan tavallista asuttaa ja työllistää ihmisiä, joiden elämä on ollut vaikeaa. Esimerkiksi orpolapsia saatettiin ottaa tiloille pikkupiiioiksi ja -rengeiksi. Koditon on saattanut saada väliaikaisen asunnon ja ruuan tilalta, jossa on tarvittu apukäsiä. Rankametsällä saattoi olla isännän mukana apumies, joka sai talosta saappaat, vaatteet, ruuan ja leposijan työtä vastaan. Kun työ tuli valmiiksi, matka saattoi jatkua seuraavalle tilalle samoihin hommiin. Nais-ten hommina saattoivat esimerkiksi lampaat tulla kerittyä, villat karstattua ja kehrättyä langoiksi ja kudottua sukiksi talon välle. Nämä ihmiset saattoivat tuntea itsensä tärkeäksi osaksi kylien arkea, mutta ihmisten kohtelu on voinut olla eri tiloilla hyvin erilaista. Näistä ihmisistä puhuttiin ja heidän liikkeitään seurattiin. Sukupolvienkin jälkeen heidät saatettiin tuntea lempinimellä, jotka he saivat matkansa varrella. Yhteisö huolehti ns. vähäosaisemmistaan. Osattomia saatettiin kuitenkin asuttaa myös vaivaistaloihin, lastenkoteihin tai muihin laitoksiin. Nykyään elämme hyvinvointiyhteiskunnassa, jonka tulisi mahdollistaa kaikille riittävä elanto ja perustarpeiden tyydyttyminen. Hyväksymme erilaisuutta paremmin kuin ennen. Esimerkiksi kehitysvammaiset voivat olla mukana normaalissa arjessa tekemässä työtä oman kykynsä mukaisesti ilman sen suurempaa ihmettelyä. Yksinäisyys ja mielenterveysongelmat puhuttavat Suomessa ihmisiä, koska asia koskettaa niin monia meistä. Green Care-toiminta tarjoaa mahdollisuuksia monenlaiseen auttamiseen ja tukemiseen silloin, kun ihmisellä on siihen tarve.

Kuva 13. Suomessa on historiaa maatalan yhteisölliseen toimintaan (Taina Perkiö)

Maa- ja metsätilat ovat muuttuneet. Metsät ovat voineet kuulua suvulle pitkään ja nuoremmat ovat koulutuksen ohella oppineet vanhemmiltaan omistamiseen ja hallintaan kuuluvia tietoja ja taitoja. Metsätilan voi omistaa myös ihminen, joka ei tiedä metsän hoidosta juuri mitään ja joka on ulkoistanut metsien hoitotyöt alan ammattilaisille. Maataloudessa tilakoot ovat kasvaneet ja tilat ovat teknistyneet. Työ vaatii koulutusta ja tilanhoito on vaativaa. Työtahti voi olla ajoittain todella hektistä, eikä aikaa ja jaksamista riitä vieraiden ihmisten ohjaamiseen ja heidän tarpeistaan huolehtimiseen. Luontoavusteinen toiminta on muuttunut myös. Siitä on tullut ohjatumpaa ja säädellympää. Vastuullinen toiminta vaatii koulutusta. Luonnonvara- ja ympäristöalan koulutuksessa voidaan opettaa luontolähtöisyyttä monella tapaa. Opiskelijoille voidaan tuoda tietoisuutta aiheeseen liittyen, tai opeuksessa voidaan mennä paljon syvemmälle ja tähdätä vaikka Green Care -yrittäjyyteen. Luonnonvara- ja ympäristöalan opettajan mahdollisuudet tuoda opetuksessaan aihetta esille on täysin mahdollista, jos hän niin tahtoo. Ihmisen suhde luontoon muodostuu yleensä jo varhaisista kokemuksista. Millainen suhde ihmisellä on luontoa kohtaan, on hyvin merkityksellistä, mutta omakohtaista. Opetuskin voidaan toteuttaa erilaisista lähtökohdista ja näkökulmista käsin.

Green Care ideologiassa on vahvana ekologinen ajattelu. Ihmisten, eläinten ja luonnon hyvinvointi tukevat toinen toisiaan. Perinteisessä maatalousopetuksessa on pyritty huolehtimaan mm. maan kasvukunnosta. Tänäpäin opetukseen voidaan liittää esimerkiksi maaperän kyky sitoa hiiltä ja se, miten maaperän mikrobit ovat ihmisen vastustuskyvyn kehittymiselle tärkeitä. Maaperän arvon saaminen yksilön tietoisuuteen itseä koskettavana voi tehdä siitä entistä tärkeämmän. Ekologinen ajattelutapa voi kehittyä vahvemmaksi. Tietoisuus maaperästä ja kunnioitus sitä kohtaan voi kasvaa. Maatiloilla on paljon ympä-

ristöjä ja tekemistä, mitä voitaisiin hyödyntää Green Care toiminnassa. Jos tilan väki itse ei ehdi tai pysty toimintaa tarjoamaan, voi ympäristön valjastaminen ulkopuoliselle Green Care palvelun tarjoajalle synnyttää lisämahdollisuuksia tilan pitämiseen elinvoimaisena. Esimerkiksi perinnemaisemien ylläpitotoimet voivat olla hyvin palkitsevaa ihmiselle, joka tarvitsee sellaista tekemistä, mikä tuo hänelle tunnetta olla osa luontoa, ja että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa ja olla tärkeä. Myös rauhoittuminen tällaisessa maisemassa voi antaa ihmisen hyvinvoinnille paljon. Luonnonvara- ja ympäristöalan opetukseen Green Care toiminnan mahdollisuuden avaaminen istuu hyvin. Koulutusta toimimiseen tai yhteistyötilana olemiseen kannattaa kehittää edelleen.

Kuva 14. Hollantilaisella sosiaalisella maatilalla olivat halilehmät erikseen tuotanto-eläimistä, äiti halaa äitiä. (Taina Perkiö)

Karjanhoidossa joudutaan elämään monien rajoitteiden kanssa. Suomessa karjojen hygieniataso on hyvin korkea. Se merkitsee myös eristäytymistä. Vierailut karjan tiloihin voi tapahtua vain erittäin hyvin suojattuna. Siitä luonnollisesti seuraa, ettemme enää vieraille tuotantokarjatiloiilla vapaasti ja ruuan alkulähde alkaa tulla vieraammaksi. Suurille tuotantotiloille voi vierailu olla järjestetty katselu- tai muun eristävän tilan keinoin, mutta kosketuksiin karjan kanssa ei helposti pääse, ellei työskentele tilalla. Tiloilta voi silti löytyä muuta tekemistä, mikä voi olla esimerkiksi kuntouttavassa toiminnassa mielekästä ja tarkoituksenmukaista. Green Care -toiminta voi tuoda taloutta vahvistavan uuden mahdollisuuden tiloille. Silloin on pitänyt suunnitella tautien vastusta-

miseen liittyvät varotoimet. Tällaiseen toimintaan keskittyvää lisäkoulutusta tarvitaan. Opetukseen maatilaympäristössä toimimiseen kuuluu tärkeänä osana myös turvallisuus. Kun tilalla aletaan suunnitella Green Care-toimintaa, on valmiiksi jo olemassa pohjaa siihen, kuinka asiakkaan turvallisuudesta huolehditaan. Perinteisellä perhetilalla on jouduttu huomioimaan tilalla asuvat eri ikäiset ihmiset ja erityisesti lasten turvallisuuteen on kiinnitetty runsaasti huomiota. Se on edesauttanut turvallisuussuunnitelmien tekoa Green Care-toimintaa aloitettaessa.

Kuva 15. Maatiloilla on pitänyt pohtia paljon turvallisuutta, mikä auttaa Green Care-toiminnan turvallisuussuunnitelmien teossa. (Taina Perkiö)

Erilaisten kotieläinpihojen merkitys on kasvanut. Siellä voi päästä kosketuksiin tuotantoeläintenkin kanssa ja nämä tilat voivat toimia myös hyvin Green Care tiloina. Kotieläinpihaan liittyvä opetus on kehittynyt tuotantoeläimiin liittyvän opetuksen rinnalle. Eläinten hoitoa, käsittelemistä ja hyvää kohtelua voidaan perinteisesti harjoitella eläintiloissa. Kokemuksia voidaan kartuttaa monin tavoin. Perusoppimisen jälkeen voidaan eläinten kuljettamisen, käsittelyn, turvallisuudesta, hyvinvoinnista ja hygieniasta huolehtimisen taitoja syventää vierailuilla ikäihmisten luona sopivien eläinten kanssa. Suunnittelu, organisointi ja toteutus sekä jälkihoito ovat samalla syntyvää hyödyllistä osaamista. Vanhukset saavat näin arkeensa iloa ja toimintaa, ja opiskelija saa mahdollisuuden oppia heiltä hyvään elämään tarvittavia taitoja ja tietoja muun oppimisen lisäksi. Tällainen oppiminen saa aikaan hyvää mieltä kaikissa osapuolissa. Eläimet helpottavat kommunikaatiota kohdatessa erilaisia ja vieraita ihmi-

siä. Käytännön kokemusten tuomat oivallukset ja uskaltaminen synnyttävät rohkeutta toimia. Herää kysymyksiä, joihin vastausten etsiminen edistää oppimista. Samalla voi syntyä ideoita maaseudun elinvoimaisuutta tukevaan yritystoimintaan.

Myös metsätaloudessa opetus on muuttunut. Biopohjainen tuotanto perustuu uusiutuviin luonnonvaroihin. Se lisää metsien hakkutarvetta, korjuun ja korjuuketjujen tehokkuutta ja metsästä saatavia energiamassoja käytetään myös intensiivisemmin. Se työllistää. Se myös synnyttää keskustelua kestävästä metsätaloudesta. Kulutamme maapallon energiavaroja kasvavalla tahdilla. Olemme tottuneet kuluttamaan ja talouskasvu on pitkään ollut tärkeä asia yhteiskunnassamme. Metsien hyödyntäminen ihmisen hyvinvointiin on mahdollista erilaisissa metsissä ja kasvatusmetsien eri vaiheissa. Upea vanha havumetsä huokuu hengitysilmaan paljon happea ja terveellisiä terpeenejä ihmisen nauttia. Niiden arvo ihmiselle on omaa luokkaansa. Puun ja muiden biomassojen tarve on voimistuvassa biotalousyhteiskunnassa suuri. Uudistuvat luonnonvarat on otettu käyttöön kasvavalla tahdilla uudistumattomien luonnonvarojen käytön väistyessä vähin erin. Metsässä kulkija kohtaa nykyään usein tilanteen, jossa tuttu metsä on hakattu ja energiamassoja on korjattu suuriksi kasoiksi kuivumaan haketusta tai muuta toimenpidettä ja tulevaa käyttöä varten. Näky voi tuntua lohduttomalta. Suomessa on kuitenkin laki, joka määrää hakatun metsän uudistamisen melko nopeasti kasvavaksi taimikoksi ja siten uudeksi metsäksi. Se tukee kasvipeitteisyyttä ja siten tulevaa hiilensidontaa. Avautunut maisema voi antaa myös positiivisia yllätyksiä. Metsänpohjasta riippuen, hakatulla aukealla voi kerätä terveellisiä puolukoita tai vadelmia jopa helpokulkuisesti. Kasvavan metsän vehreydessä voi aistia elämän innon, kilpailun valosta ja ravinteista ja siten ymmärtää, miten tärkeitä erilaisten tarpeiden tyydyttäminen eliöille on. Ihminen saa liikuntaa luonnossa kulkiessaan, kömpiessään oksien, kivien ja juurakoiden yli, mutta myös kyykistellessään marjoja ja sieniä. Metsän happirikasta ilmaa on yleensä helppo hengittää. Itselle miellyttävää luontomaisemaa katsellessa mieli rauhoittuu, syke ja verenpaine laskevat ja säännöllisenä annoksena vaikutus on pitkäaikaista. Opiskelijan mielipaikka voi olla monitoimikoneen hytissä, mutta kyselyn mukaan metsässä samoilu, nuotion pito, marjastaminen ja sienestäminen ovat sitä, mistä eri ikäiset ihmiset nauttivat metsässä eniten. Metsäopetuksessa voitaisiin ottaa näkökulmaa metsien vaiheiden, metsän hoidon, hakkuiden ja monimuotoisuuden myötä niiden kaikkien hyödyntämiseen luontoavusteisuudessa ja siten myös tulonhankintaan hakkutulojen lisäksi. Esimerkkejä eri oppiaineiden luontoavusteisista sisällöistä voi syntyä helposti, kun tutustuu luontoavusteiseen toimintaan ja alkaa ajatella asioita sen kannalta. On hyvä

myös huomata, että on paljon ihmisiä, jotka eivät ole tottuneet liikkumaan luonnossa, jotka pelkäävät villoja ja kesyjäkin eläimiä eivätkä tiedä keinoja selvittää itikoista ja muista kiusankappaleista. Moni ei myöskään löytäisi helpostakaan maastosta turvallisesti pois ja eksymisen pelossa ei halua mennä metsään. Polkukulttuuria ei enää juurikaan ole eikä suunnistamisen taitojakaan moni ole harjoittanut. Osaajille olisi paljon työtä, jos halua löytyy.

Kuva 16. Luonnossa liikkuminen ja keräily saa aikaan monia terveysvaikutuksia. (Taina Perkiö)

TYÖPAIKALLA TAPAHTUVA OPPIMINEN ON MAHDOLLISUUS HARJOITELLA GREEN CARE TOIMINTAA

Opiskelijan oma suunnitelma voi toteutua myös työpaikalla tapahtuvana oppimisena yrityksessä, joka toimii Green Care perusteisesti. Parhaimmillaan syntyy ”win-win” -tilanteita. Idearikkaan omien vahvuuksiensa kanssa töihin tulleen opiskelijan kanssa on voitu kehittää palvelua uuteen suuntaan ja

opiskelija on saanut oppimiseensa enemmän esimerkiksi alan yrittämisen näkökulmaa. Esimerkkinä tästä on opiskelija Paavo Aution työpaikkakokemus Piispalan kotieläinpiha Pihkassa, jossa on monien eläinten muassa myös silkkikanoja. Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopistolla Paavo tunnettiin erittäin innokkaana kanaosaajana, joka ymmärsi hyvin kanojen käyttäytymistä ja osasi toimia niiden kanssa luontevasti ja luottamusta herättävästi. Opinnoissaan hän oli saanut kokemuksia eläinavusteisesta toiminnasta. Pihkassa Paavo sai suhteellisen vapaat kädet toimia kanojen kanssa omien vahvuksiensa ja intressiensä mukaisesti. Pian Pihkan upea silkkikukko istui luottavaisena opiskelijan olkapäällä. Eläinavusteisessa toiminnassa taidosta oli hyötyä. Paavo sai suunnitella kanojen ja kukon kanssa tapahtuvan ohjelman, jossa ideana oli tuoda perheenjäsenille yhteistä mukavaa tekemistä eläinavusteisesti. Ohjelmaan kuului kanojen käyttäytymisen avaaminen asiakkaille sekä kokemuksen tarjoaminen siitä, kuinka kanojen ja myös kukon luottamus voidaan saavuttaa. Lapset saivat ruokkia kanoja kädestä tarjoamallaan jyvillä ja ottaa niitä syliin, jos ne itse siihen suostuivat. Perheenisästä selvisi uusia puolia muille perheenjäsenille, kun isä sai kukosta kaverin itselleen. Hetki oli yhteinen sosiaalinen tilanne, mitä moni perhe tuntuu tänä päivänä kaipaavan. Opiskelijan erityisosaamiseen kuului myös kanojen käyttäytymisen lukeminen stressin ilmaisussa. Näin saatiin lisää vahvistusta seurantaan, miten paljon kanoja voidaan käyttää eläinavusteisessa toiminnassa kaverina. Opiskelija puolestaan sai kokemuksia erilaisten asiakasryhmien kanssa toimimisesta ja asiakasnäkökulman huomioon ottamisesta.

Opiskelu tarjoaa usein mahdollisuuden olla mukana projekteissa, joiden puitteissa voidaan verkostoitua vahvasti työelämään antaen ja saaden. Tästä esimerkkinä on 20-vuotinen yhteistyö saarijärveläisen Heralan Serviisin ja Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopiston kanssa. Heralan Serviisisissä käy ikäihmisiä päivätoiminnassa ja palveluasunnoissa asutaan vakituisesti. Heralan Serviisiin on tehty eläinvierailuja vuosittain eläintenhoidon opintojen myötä. Lisäksi on pidetty Green Care toimintaa esitteleviä vapaavalintaisia kursseja, joiden nimissä on järjestetty erilaista ohjelmaa. Heralan Serviisin suvipäivistä on tullut jo perinne. Opiskelijat suunnittelevat ja toteuttavat niin ohjatusti kuin itseohjautuvastikin tapahtuman. Ideana on tuoda luontoa ja eläimiä ohjelmaan eri muodoissa. Vanhuksille tapahtuma on odotettu. Heralan Serviisiin perustettiin Luokse-hankkeen myötä myös virike/rentoutusakvaario. Sen ylläpito tapahtui oppilaitoksen opiskelijoiden toimesta. Hoitotilanteissa syntyi säännöllistä vuorovaikutusta vanhusten kanssa. Ihmisten on joskus vaikeaa osata kommunikoida esim. ikäihmisten kanssa. Akvaarion hoidolla kommunikointi oli luonnollisempaa ja kokemus avasi siten taas uusia ovia opiskelijoille. Vuosien

myötä laitoksissa ja myös kodinomaisissa hoitopaikoissa on huomattu, miten paljon iloa ja hyvää eläinvierailut tuovat. Osataan riskienhallintaa ja tunnetaan odottamattomien tilanteiden erilaista kirjoa. On tärkeää osata toimia hallitusti ja tuvallisesti. Palvelu on saatava muotoiltua tarjonnaksi, jossa asiakas tietää, mitä ostaa ja mitä se maksaa, millaiset vaikutukset palvelusta on mahdollista tavoittaa ja miten palvelu käytännössä toteutetaan.

Kuva 17. Heralan Serviisin suvipäivät nokipannukahveineen ja eläimiseen on jo perinne Saarijärvellä palvelukodissa. (Taina Perkiö)

OPPIA KANSAINVÄLISILTÄ OPINTOMATKOILTA

Kansainväliset projektit tarjoavat huikeita mahdollisuuksia opettajille, opiskelijoille ja myös työelämälle. Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopistolla on suhteita eri puolille Eurooppaa. Osa kansainvälisistä työpaikoista on sosiaalisia maatiloja ja/tai puutarhoja, sosiaalisia kotieläinpihoja tai luontokohteita. Toimiminen tällaisissa luontoavusteisissa kohteissa antaa paljon ajateltavaa ja synnyttää uusia ideoita soveltaa oppimaansa tulevaisuudessa. Yhteyksien luominen ja ylläpito edesauttaa tiedon ja osaamisen jakamisessa sekä päivittämisessä.

Seuraavassa esitellään artikkelin kirjoittajan omakohtaisia ja merkityksellisiä kokemuksia Green Care aiheisilta opintomatkoilta Hollantiin ja Italiaan.

Ekologisuutta ja yhteisöllisyyttä

Ensimmäinen opintomatkan luontoavusteisen toiminnan kohteilla eri muodoissaan suuntautui Hollantiin 2000-luvun alussa. Mukana olivat eläintenhoitoa opiskelevat nuoret. Mieleenpainuvin paikka oli ekologinen sosiaalinen maatila, jossa oli 32 erilaista luonnon hyvinvointiin liittyvää pientä kohdetta. Tila oli oppimisympäristö, jonne erilaiset ryhmät voivat tulla korvausta vastaan oppimaan aihetta. Opiskelijoilla oli mahdollisuus työpaikalla tapahtuvan oppimisen jaksoon tilalla. Meille esiteltiin erilaisia viljelytapoja, kuten biodynaamista ja luomuviljelyä. Kun tavat esiteltiin meille konkreettisesti näyttämällä, saimme helposti ja mieleenpainuvasti ymmärrystä siihen, miten luonnon omat keinot auttavat kasveja kasvamaan, ja voimaan hyvin. Monokulttuurin, eli yksipuolisen viljelyn ongelmia ja kumppanuuskasvien toisilleen tuomia etuja tuotiin esille viljelykiertoa esittelevässä puutarhan osassa. Näin siellä myös elämäni ensimmäisen kerran kennokasvihuoneen. Kerrottiin, kuinka kupolin muoto jakaa auringon valon ja lämmön erittäin tasaisesti kasveille, jolloin energia tulee parhaiten käyttöön. Auringon merkitys kasvien yhteyttämisessä avattiin ja miten tärkeitä kasvit ovat ruoantuotannon lisäksi myös hiilen sidonnassa ja hapen tuotannossa.

Hollantilaiset kansalliset rodut ja siten eläinten geeniperimän säilyminen ja hyvä kohtelu nousivat yhdessä esittelykohteessa tärkeiksi. Hyönteishotelleja ja ötökkäbaareja esiteltiin yhdessä kohdassa korostaen niiden merkitystä pölyttäjänä varmistamassa ruuantuotantoa ihmisille. Esillä oli myös lasten leikkipaikka, missä oli vain luonnon muovaamia leikkiympäristöjä. Siellä ei ollut mitään pyöriä ja keikkuvia laitteita, vaan kaikkea sellaista luonnosta, mikä innostaa kiipeilemään, hyppimään, ryömimään ja leikkimään.

Uutena ja silloin hyvin innovatiivisena esittelynä he näyttivät kierrätyspisteensä, missä oli oma kierrätyspaikkansa käytetyille lastenvaipoille. Kierrätys avattiin kertomalla kansantajuisesti, mitä jakeille tapahtuu siitä eteenpäin. Vaipan ainesosien erottelamiseen oli kehitteillä menetelmä, mikä oli vielä silloin haasteena jatkojalostukselle. Kun vierailija tajusi vaippojen valtavan määrän/lapsi ja niiden tuoman ongelman kierrätyksessä, nousee esille tuotu mahdollisuus kestovaippojen käytöstä paljon mielenkiintoisemmaksi. Se olikin toinen syy pisteen esittelyssä.

Lopuksi pääsimme tutustumaan tilan kokoushuoneessa sijaitsevaan vuokraamoon, josta koulut ja päiväkodit ja muut yhteisöt saivat vuokrata laatikoita, joiden sisältä löytyi tehtäviä ja ohjeita eri aiheista, mitä tilalla esiteltiin. Ideana oli siis opastaa erilaisia ryhmiä näihin ympäristökasvatuksellisiin teemoihin tutustumalla, tekemällä ja kokemalla. Toiminta sai toivottua jatkuvuutta ja apu-

välineitä esimerkiksi opettajalle viedä teemoja eteenpäin vuokraamon avulla. Vuokraamon laatikoista oli paikalla hyllyissä vain murto-osa, koska tila oli saanut homman toimimaan erittäin tehokkaasti.

Hyvinvointipalveluita voidaan tarjota todella monella tavalla. Kun oppii ymmärtämään luonnon mekanismeja ja sisäistämään oppimansa, voi se synnyttää halun toimia luontoa kunnioittavilla ja säästävillä tavoilla. Näiden oppimiskokemusten myötä olen kokenut, että mitä enemmän tunnen luontoa ja toimin sen hyväksi, koen olevani enemmän yhtä luonnon kanssa ja se voimaannuttaa, tuo elämään tarkoitusta ja sisältöä. Tunnen myös voimakkaammin vastuunkantoa luonnosta, tekemilläni asioilla on seurauksia. Kun tällainen työ on ammatillista, vastuullista, tavoitteellista, kokemuksellista ja osallistavaa luontolähtöistä toimintaa, voidaan sitä alkaa kutsumaan myös Green Care -toiminnaksi. Menetelmänä toiminta lukeutuu luontolähtöiseen pedagogiikkaan.

Kuva 18. Esikasvien merkitys, kumppanuuskasvit ja kasvien viihtyvyyteen vaikuttavia tekijöitä sai oppia hollantilaisella tilalla konkreettisesti nähdessä ja kokiessa. Kun luontoa ymmärtää, on helpompi sitä kunnioittaa. (Taina Perkiö)

CAPODARCO

Pääsin opettajan kansainväliselle työelämäjaksolle vuonna 2012. Halusin matkustaa Italiaan näkemään ja kokemaan jotain uutta. Sähköpostiini vastasi Pisan yliopiston professori Francesco Di Iacovo, joka auttoi ystävällisesti löytämään kohteet. Sain tutustua kahteen italialaiseen sosiaaliseen tilaan. Ensimmäinen oli Rooman lähellä oleva suuri luomutila Capodarco, missä oli tarjolla monen-

laista toimintaa vaikeasti työllistyville ihmisille. Siellä sain ruohonjuuritason kokemusta. Asuin rakennuksessa, jossa asui työntekijöitä ja vuokralaisia ja jonka alakerrassa oli paikallisten tuotteiden kauppa ja kehitysvammaisten koulu.

Tilalta löytyi muninta- ja siitoskanala, kanila, viini- ja oliivitarhat jatkojalostusrakennuksineen ja -tarvikkeineen, hyötypuutarha, ravintola, yrttitarha, ystävyden puutarha ja erilaisia lemmikkieläimiä. Kaikkialla oli työllistetty erilaisia kuntoutujia, maahanmuuttajia, vähemmistöryhmiin kuuluvia, kehitysvammaisia, opiskelijoita ja minut, opettajan. Töitä tunnuttiin tekevän kullekin sopivalla tahdilla, mikä minulle, tehokkuutta ihannoivalle ihmiselle, tuntui melko verkkaiselta. Oli pakko rauhoittua. Pian huomasin, että se soi mahdollisuuden huomata ja tuntea enemmän. Ihmiset myös puhuivat paljon ja sopivatahtisen työn lomassa kommunikointi onnistui luontevasti.

Vastuuhenkilöt jakoivat ja neuvoivat työt. Työt koostuivat pienistä omista tehtävänannoistaan eivätkä ne olleet kovin vaikeita. Se syrjäytti jonkin verran käytettäviä koneita. Oli mukavaa tehdä asia, mikä neuvottiin selvästi, vaikka en osannut italian kieltä! Kykenin samaistumaan ihmiseen, jolle selkeät ohjeet ovat tärkeitä. Hauskoja tilanteita oli myös, kun yritin kommunikoida englanniksi ihmisen kanssa, joka ei halunnut kommunikoida ollenkaan. Oli opittava ottamaan huomioon uudenlaisia asioita, mihin en ollut tottunut. Se oli hyvää koulua.

ORECCHIE LUNGHE & PASSI LENTI

Toisella opintomat kallani tutustuin Luisella Tramerin perustamaan aasiavusteiseen tilaan Italian Toscanassa, Pisan maakunnassa. Tilan nimi Orecchie Lunghe & Passi Lenti tarkoittaa suomeksi ”Pitkät Korvat ja Hiljaa Mennään”, eli tehdään töitä aasiavusteisesti ja edetään rauhassa sopivan pienillä askelilla. Aasien laitumet sijaitsivat korkealla kukkulalla Poggio alla Farniassa, metsässä, joka kuului lähellä Pisaa sijaitsevalle Pontederan kaupungille. Valdera Health Society oli saanut sosiaaliselle maataloudelle kohdistettua tukea, jonka turvin Luisella aloitti aasiavusteisen toimintansa luonnon keskellä. Projekti, jossa vammaisia opastetaan metsän salaisuuksien läpi, on suora suomennos ideasta.

Kuva 19. Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopiston kanssa yhteistyötä tekevällä Orecchie Lunghe & Passi Lenti -sosiaalisella tilalla toimitaan aasiavusteisesti pitkin korvin ja edetään hiljaa menen kohti tavoitetta. (Taina Perkiö)

Tila on kehittynyt sitten vuoden 2012, jolloin vierailin siellä ensimmäisen kerran. Aasien turvallisuuteen on kiinnitetty enemmän huomiota. Metsissä järjestettiin usein värikuulasotatapahtumia, mutta kyseisessä metsässä se on Luisellan ansiosta Pontederan kaupungin asettamalla määräyksellä kiellettyä. Kaikki eivät tahdo noudattaa määräystä ja valvontaa on pitänyt lisätä. Aidat on myös lukittu. Alueelle on rakennettu pieni aasitupa, jossa lasten on mukava toimia huonommalla säällä. Toscanassa sadesää voi olla syy perua tapahtuma, mutta mökin rakentamisen myötä aktioita on ollut helpompi järjestää. Metsästä löytyy erilaisia paikkoja erilaisiin voimaannuttaviin, kokemuksellisiin ja osallistaviin aktioihin.

Vuonna 2012 metsä oli korkea ja siellä luikerteli polkuja, joita pitkin aaseja taluteltiin. Yhdessä kohdassa pysähdyttiin kuuntelemaan lintujen laulua ja muitakin luonnon ääniä kauniin maiseman avautuessa laaksoon. Metsään oli koristeltu myös taikametsä. Siitä kerron hieman myöhemmin lisää. 2016 metsä hakattiin ja puut kuljetettiin pois. Pieniä saarekkeita jätettiin pystyyn. Maisema avautui, mutta samalla se muuttui tuulisemmaksi ja kylmemmäksi. Pian metsä kuitenkin alkoi kasvaa uudestaan ja vieraillessani tilalla 2018 siellä oli jo pensaiden korkuista uutta metsää kasvamassa, toiminnallisia ja kokemuksellisia saarekkeita oli rakennettu lisää ja tilalle oli mahdollista tehdä myös mm. kouluvierailuja. Luisellasta oli tärkeää tarjota lapsille ihanteellinen paikka saada tietoa kokemusten kautta. Paikka, mikä tukee lasten luontaista uteliaisuutta ja jossa voi olla ilman paineita. Lapsella on luonnollinen oikeus kauneuden kokemiseen, tutkimiseen ja mielikuvitukseen.

Vuonna 2012 aaseja oli kuusi, nykyään niitä on 14. Luisella esitteli jokaisen aasin yksitellen ja kertoi niiden tarinat. Teurastamolta pelastettu ensimmäi-

nen aasi, Gioconda, oli ollut tiine ja siitä lauma lähti kasvamaan. Luisella piti tärkeänä tuntea aasit hyvin, jotta niiden kanssa voi tehdä työtä. Hän opasti minut niiden hoitamiseen ja käsittelyyn. Eläinhoidon opettajana perustyöt sujuivat minulta luontaisesti. Aasien erityisluonteeseen tutustuminen vei kuitenkin aikaa. Aasi ei ole hevosen tavoin pakoeläin. Jos se tuntee olonsa epämukavaksi, se pysähtyy, ja jää jököttämään paikoilleen. Luisella esitteli minulle oman kokemisen kautta, mitä tehdään ja mitä tapahtuu. Samalla hän sai käsityksen, mitä osaan ja miten voin olla mukana aktiossa. Kielimuuri ei ollut esteenä toiminnan kokemiselle.

Aasit asuvat vuoden ympäri ulkona suuressa aitauksessa, missä niille on tuulen ja sateen suojana katos. Aasien ruokinta hoidetaan kolme kertaa päivässä. Niiden perushoitoon kuuluu ruokinnan lisäksi paikkojen puhdistus, aasien harjaus, kavioiden hoito ja huolto sekä hieronta. Aasit on opetettu siihen, että niiden pienet harjat letitetään ja somistetaan rusetein. Luisella oli jo pienenä tyttönä kantanut huolta aasien kohtelusta ja myöhemmin hän kiinnostui myös aasien säilyttämisestä Italiassa. Aaseilla on ollut osittain sama kohtalo, kuin suomenhevosella Suomessa traktorien yleistyttyä. Ne alkoivat vähentyä uhkaavasti. Uusi teknologia poisti suuren osan aaseja maataloustyöstä mutta aasit ovat suomenhevosen tavoin saaneet uusia tehtäviä ja niiden määrä on alkanut lisääntyä. Luisellan mukaan rotuyhdistelmät sopivat oikein hyvin eläinavusteiseen toimintaan. Suurilta työroduilta on tullut vahvuutta ja pieniltä hyvää käytöstä. Luisellan aasien veressä virtaa itäeurooppalaista verta, Asino Dell'amiataa ja Asino Romagnoloa.

Kuva 20. Luisella näyttää, kuinka aasit rakastavat korvahierontaa. Aasien hyvä kohtelu on tärkeää. (Taina Perkiö)

Kuva 21. Poken eläintenhoitajaopiskelijat Noora, Taija, Helmiina ja Irene saivat kokemuksia aasien käyttäytymisestä ja käsittelystä kansainvälisellä työjaksollaan 2018. Halaukset, hieronta ja puhdistustyöt kuuluivat perustehtäviin. (Taina Perkiö)

Luisella Tramerilla ei ole sosiaali- ja terveydenhuoltoalan tutkintoa, vaan hänen asiantuntijuuteensa kuuluvat alkuperäisesti aasit. Hänellä on vahva motivaatio oppia ja ymmärtää kaikenlaisia ihmisiä ja luontoa eläimineen. Työ sekä verkosto, jossa hän kommunikoi ja toimii, tarjoavat paljon tietotaitoa tekemiseen. Luisella tarjoaa aasit ja paikan toiminnalle, jossa autistisilla nuorilla ja lapsilla on avustajat mukanaan. Tekeminen on suunnitelmallista. Tällainen yhteistyö on hedelmällistä, koska avustajat voivat keskittyä asiakkaaseen ja Luisella huolehtii aaseista ja siitä, että toimintaympäristö on hyvä, monipuolinen ja turvallinen. Luisellan omistautumista aaseihin kuvastaa se, että hän ei ole ”pitänyt niistä lomaa” moneen vuoteen ennen osallistumista Keski-Suomessa sijaitsevan Piispalan nuorisokeskuksen järjestämään kansainväliseen Green Care for NEETs and Youth Workers -seminaariin. Päivittäinen oleminen ja toimiminen aasien kanssa on hänelle elämäntapa ja lapsuuden unelma on toteutunut. Näin eläen hän on myös oppinut tuntemaan aasinsa läpikotaisin.

Luisellan huoli ulottuu myös ihmisiin, joita on helppo kohdella huonosti ja epäasiallisesti. Hän on halunnut vaikuttaa heidän elämäänsä positiivisesti. Aasiavusteinen toiminta kauniissa luontoympäristössä on tuonut vastauksen tähänkin haaveeseen. Ensimmäinen projekti kohdistui auttamaan autistisia nuoria ja sen jälkeen hän alkoi keskittyä enemmän lapsiin. Luisella on saanut mukanaan toiminnassa olleista nuorista työkavereita ja esimerkiksi Gabriele on yksi parhaista tarinoiden kertojista ja osaa hoitaa aaseja erityisen hyvin.

Luisella Tramerin aasit ovat olleet töissä autististen nuorten ja lasten hyväksi projektirahoituksilla vuodesta 2005. Toiminta keskittyy kesäajalle ja päättyy sateiden alettua syksyllä. Vuonna 2012 sain kokemuksen siitä, miten Luisella toimii aasiensa kanssa metsäympäristössä. Ensin aktio valmisteltiin. Esille otettiin työliivit. Aktiossa tarvittavat tarvikkeet ja aasien tarvitsemat hoito-

välineet laitettiin kottikärryihin ja kuljetettiin metsään siististi omille paikoilleen odottamaan. Kaikki tarvikkeet olivat iloisen kirjavia.

Puimme työliivit päälle ja aseille puettiin riimut päähän. Ne otettiin puomiin ulos tarhastaan ja tarkastettiin, että niillä on kaikki hyvin. Aktioon osallistui pieni joukko eri ikäisiä autistisia nuoria ja mukaan mahtui myös kaksi pientä poikaa. Kaikilla oli henkilökohtaiset avustajat mukanaan. Jokainen sai aluksi aasin talutettavakseen. Avustajat varmistivat, että aasit eivät karanneet keneltäkään ja että talutuksessa säilytettiin riittävä turvaväli seuraavaan aasiin. Kun saavuttiin ensimmäiselle aktiopaikalle, aasit sidottiin puihin kiinni ja aloitettiin tekeminen alkulaululla ympärässä vieruskavereiden käsistä kiinni pitäen. Sen jälkeen jokainen sai ottaa hoitovälineet ja alkaa harjata aseja. Siinä tutustuttiin samalla toisiimme. Pienestäkin onnistumisesta sai kannustusta ja kehuja ja myös halauksia.

Kuva 22. Harjatessa aasia oli tutustuminen helpompaa. Letityksessä voitiin harjoitella silmän ja käden koordinaatiota ja sorminäppäryyttä, mutta myös yhdessä tekemistä (2012). (Taina Perkiö)

Aasien hoidon jälkeen matka jatkui vieressä olevaan Taikametsään. Sinne pääsi värikkään portin läpi sanomalla taikasana. Jokainen sai sanoa oman haluamansa taikasanan. Portista siirryttiin siis todellisuudesta toisenlaiseen tilaan, taikametsän tilaan. Siellä sai kertoa satuja ja tarinoida sitä, mitä mieli-

kuvitus tuotti. Muut piirsivät suurelle paperille kokemuksiin kuunnellessaan yhden kertomaa satua. Avustaja saattoi auttaa nuorta tarttumaan sanoihin toistamalla sitä, jolloin oli helpompi siitä piirtää. Kun tarina päättyi, suurelle paperille kirjoitettiin päivämäärä ja avustajat merkkasivat, kenen piirustus mikin oli. Kansio laitettiin talteen. Siihen piirtämistä jatkettiin seuraavalla kerralla ja siitä voitiin seurata, miten nuoret olivat tarinat kokeneet ja ilmaisseet. Takaisin todellisuuteen palattiin värikkään portin läpi jälleen taikasanalla. Sitten otimme aasit ja talutimme niitä metsän läpi välillä pysähtyen kuuntelemaan lintujen laulua. Kun saavuimme takaisin tarhalle, aasit pääsivät lepäämään ja nuoret lähtivät kotiin. Avustajat ja me kävimme läpi kunkin nuoren onnistumista ja etenemistä. Aasit ruokittiin, tavarat haettiin metsästä takaisin säilytykseen ja sitten saimme itsekin lähteä syömään.

Kuva 23. Taikametsässä oli värikkäitä satuelentoja kuten tämä sininen mammutti (2012). (Taina Perkiö)

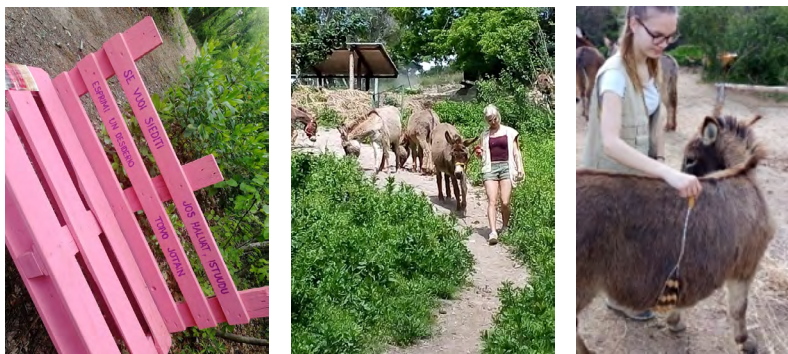
Opin Luisellalta paljon. Aasien käsittely ja erityisluonne tulivat vähän tutummaksi, turvallisuudesta huolehtimisen tärkeys, kohteita ja keinoja avartui lisää. Autismistakin opin vähän, mutta erityisesti opin, että voin auttaa, vaikka en ymmärtäisi ihmisen erilaisuutta kovin paljoa. Avustajat auttoivat niissä tilan-

teissa. Rohkeus alkaa toimia kasvoi, kunhan on varauduttu kuitenkin yllättäviin tilanteisiin. Metsät aukenivat minulle uudella tavalla. Mielikuvitukseni alkoi laukata ja opin näkemään metsässä paljon muutakin kuin puita ja sammalta ja muuta konkreettista. On kiehtovaa löytää metsästä mielikuvituksen avulla yhtä ja toista. Kiinnostus metsän pieniin yksityiskohtiin kasvoi myös. Metsät voivat antaa paljon enemmän kuin mihin olin tottunut ja tyytynyt.

Lisäksi innostuin maisemista. Auennut näkymä oli Toscanassa kovin erilainen kuin Suomessa. Mutta opin näkemään myös suomalaisten maisemien arvon paremmin. Huomaan paljon yhtäläisyyksiä, vaikka ollaankin aivan erilaisen maiseman äärellä. Tunne, minkä maisema saa aikaan, voi olla hyvin samankaltainen Italiassa, kuin Suomessa. Avaruus ja vapauden tunne, tai metsä ja metsän sylimäisyyden tuoma turvallisuuden tunne ovat samat siellä ja täällä. Eläin- ja luontoavusteisuuden yhdistämisen toin omaankin opetukseeni. Esimerkiksi vuohikävelyt luonnossa ovat todella hauskoja. Huomasin myöhemmin esimerkiksi Hollannissa metsäkävelyillä, että metsien aistiminen kokonaisvaltaisesti vaatii sen hoksaamista. Sitä vain tulee kävelyä metsän läpi ilman, että pysähtyy siitä nauttimaan kaikilla aisteilla. Green Care -toiminnassa aistit otetaan käyttöön ja sen avulla saavutetaan osallisuuden tunnetta, olen osa luontoa ja tunnen sen kunnolla ja voin nauttia siitä valtavasti. Maisemien äärellä voin tuntea pienuuden ja suuruuden kohtaamisen. Olen pieni mutta osa suurta maisemaa, tunnen kuuluvani maisemaan ja olen olemassa kuuluakseni siihen. Italiassa minussa käynnistyi eräänlainen uusi prosessi. Maailma aukeni enemmän, sen suomat mahdollisuudet lisääntyivät, se kasvatti uteliaisuutta ja mielikuvitusta, jota voi käyttää rohkeasti työssä. Olen kertonut Italian kokemuksistani miltei jokaiselle eläintenhoitajaopiskelijalle, jota olen opettanut, ja vielä vuosienkin päästä tunnen suurta kiitollisuuden tunnetta Luisellaa ja hänen aasejaan kohtaan.

Suuri haaveeni oli saada Italiaan Luisellan luo myös opiskelijoita. Mahdollisuus aukeni, kun nuorisokeskus Piispala järjesti kansainvälisen Green Care for NEETs and Youth Workers seminaarin, johon osallistuin Poken opiskelijoiden kanssa. He etsivät yhteistyökumppaneita eri maista ja viestin asiasta Luisellalle. Hän päätti lähteä rakkaiden aasiensa luota ja osallistua seminaariin. Jälleen näkeminen oli riemukas ja siitä seurasi, että Orecchie Lunghe & Passi Lenti tilalle lähti neljä nuorta eläintenhoitajaopiskelijaa aloittamaan kansainvälistä työkaksoa keväällä 2018. Opiskelijat saivat kokemuksen aasiavusteisesta toiminnasta luonnon keskellä samoin kuin minä aikoinaan. Nyt toiminta oli kasvanut paljon ja opiskelijoiden tärkeänä tehtävänä aasiensa hoitamisen lisäksi oli valmistella toimintaympäristöt talven jäljiltä kuntoon. He saivat maalata paikkoja, rakentaa uusia ympäristöjä ja korjata ja parannella olemassa

olevia. Luisella valjasti opiskelijoiden innon ja luovuuden kehitystyöhön. Myös aaseja käsiteltiin enemmän, jotta ne tottuisivat taas intensiivisempään hoito- tahtiin. Opiskelijat saivat totuttaa aaseja talven jälkeen hierontaan eri välineillä ja uusimpia tulokkaita myös kulkemiseen kauniisti riimussa. Opiskelijat saivat paljon aikaan jaksollaan. Yhteydet Italiaan ovat opiskelijoillekin arvokkaat.

Kuva 24. Eläinten hoitamista ja hyvinvoinnista huolehtimista voi opiskella näinkin. Erasmus+ -rahoituksen avustuksella Poken opiskelijanelikko lähti Italiaan aasiavusteiselle tilalle töihin 2018. Eläintenhoiton ohessa he saivat oppia luovuuden ja osaamisen valjastamisesta hyvin monella tavalla Green Care -työhön. (Taina Perkiö)

HOLLANNISSA PALJON ERILAISIA MALLEJA TOIMIA

Vuonna 2016 pääsin opettajan työelämäjaksolle Hollantiin. Asuin Wezepissä sosiaalisella maatilalla nimeltään Hoeve op Vollenhof Annette ja Eimert Fiksen luona. Siellä sain kokea 20 sosiaalisen maatilan toimintaa joko vierailamalla tai työskentelemällä tilalla päivän ajan. Hollannissa oli suuria karjatiloja, joissa oli usein kolme erilaista toimintaa. Päätuotantosuunta saattoi olla esimerkiksi maidontuotanto, lihakarjan kasvatusta tai vaikka lampaanmaidon tuotanto. Toisena toimintana tiloilla oli usein joko puutarhatuotanto ja/tai kotieläinpihatoiminta ja yhtenä oli sosiaalinen aspekti. Sosiaaliseen maataloustoimintaan oli erotettu esimerkiksi vasikoiden ja muun nuorkarjan hoito tai puutarhatyöt.

Hollannissa oli aiemmin saanut hakea investointiavustusta kehittää tiloille toimintaympäristöjä sosiaaliselle toiminnalle. Näin tiloilta löytyi rakennuksia ja muita ympäristöjä, joissa voitiin askarrella, tehdä ruokaa tai esim. säilykeitä, kokoustaa ja pitää palavereita tai vaikka vain keskustella, kahvitella ja syödä. Tiloilta löytyi myös ulkoilureitti, jos sellaiseen oli mahdollisuus. Hol-

lannissa huomasi, että toiminnassa oli miltei aina erilaisia ihmisiä yhdessä. läkkäitä, lapsia, nuoria ja meitä keski-ikäisiä. Mielenterveyskuntoutuja saattoi työskennellä kehitysvammaisen kanssa ja heidän lisäksi saattoi joukkoon mahtua esim. pappi tai mummo. Tiloilla oli usein työntekijöitä, joita oli koulutettu toimimaan sosiaalisilla mautiloilla erilaisissa asiakaspalvelutehtävissä. Eräällä tilalla tapasin tällaisen opiskelijan. Hänellä oli sosiaali- ja terveysalan koulutustaustaa, mutta toimimisesta mautilalla hänellä ei ollut minkäänlaista kokemusta. Niinpä sain opettaa hänelle ensimmäiseksi työvälineiden käyttöä yhdessä kehitysvammaisen miehen kanssa.

Tilat, joissa vierailin, olivat pääasiassa ekologisia. Niissä oli panostettu luonnon suojeluun tai ne olivat luomutiloja. Kaikilla vierailimillani sosiaalisilla mautiloilla ei ollut löytynyt jatkajaa omasta perheestä, vaan niitä pyritti tilalle jatkajiksi tulleet perheen ulkopuoliset ihmiset. He olivat muodostaneet yhtiöitä, joita he kolmen voimin pyörittivät niin, että jokaisella oli oma vastualueensa. Pääosin tällainen järjestely näytti toimivan oikein hyvin.

Kuva 25. Hollannissa oli oivallettu kokeilla korotettuja pitopaikkoja niin eläimille kuin puutarhakasveille, jotta töiden tekeminen sujuisi paremmin myös pyörätuolilla. (Taina Perkiö)

Hoeve op Vollenhofissa Annette Fikse-Samsom pyöritti bed and breakfast toimintaa ja tilan isäntä, Eimert Fikse, toimi rehtorina paikallisessa luonnonvaralan oppilaitoksessa tilanpidon ohella. Fikse esitteli minulle sosiaalisen mautilan laatukäsikirjan tyypistä kirjaa, johon oli merkitty kaikki yksityiskohdat, mitkä vaikuttivat laatuun ja koskivat asiakaslupausta. Käsikirjasta oli helppo nähdä, miten tilalla mikäkin asia oli järjestetty, miten turvallisuus oli huomioitu

jne. Laatu- ja tunnusmerkkejä oli useanlaisia. Niitä oli kiinnitetty ison piharakennuksen seinään tien puolelle. Niistä saattoi nopealla silmäyksellä tunnistaa, millaista toimintaa tilalla tarjottiin ja millaisella laadulla. Palvelun käyttäjä mahdollisesti omaisineen saattoi tunnistaa tarjonnan ja mennä omaehtoisesti tutustumaan paikkaan ja siten pystyi tilan toimijoiden kanssa yhdessä ehdottamaan itselleen sopivaa tarjontaa palvelun maksaja taholle.

Tilalla asusti paljon erilaisia eläimiä nuubianvuohista paikallisiin lammasrotuihin ja kääpiökanoista mehiläisiin. Norjan vuonohevosia löytyi monilta sosiaalisilta maataloilta. Hoeve op Vollenhofissa asui myös sellainen ja hevosen nimi oli Ilona! Ne ovat sopivia Green Care -toimintaan rauhallisen luonteensa, vantteruutensa, persoonallisen ulkonäkönsä ja monipuolisuutensa takia. Eläimillä oli myös tarinoita, esimerkiksi se, kuinka Pip-kissa oli palannut kotiin sisälle yksisilmäisenä ja selvinnyt siitä ihan hyvin. Se oli esimerkkinä vammautumisen kanssa elämisestä ja hyväksynnästä. Esittelin Annettelte lankojen värjäystä kasviväreillä ja pian kotiin paluuni jälkeen sain tiedon, että Annette oli ottanut sen ohjelmaan asiakkaiden kanssa.

Kuva 26. Hoeve op Vollenhof oli kaunis paikka, jossa oli helppo viihtyä ja tehdä monipuolisesti kaikkea asiakkaiden kanssa. (Taina Perkiö)

Yksi tiloista oli hyvin erilainen. Se oli eräänlainen halikaniyritys. Tila oli vuokrannut osan vanhasta toiminnan lopettaneesta sikalasta ja muuttaneet rakenteet kanien pitoon sopivaksi. Tilalla kasvatettiin lemmikkikaneja myyntiin eri puolille Hollantia. Angorakaneja pidettiin jättikanirotujen lisäksi oikein sopivina halikanitoimintaan rauhallisuutensa ja sopeutuvaisuutensa takia. Kaneja vietiin korvauksesta vierailuille mm. ikäihmisten luo. Pääsinkin tilalla työskennellessäni mukaan toteuttamaan eläinpäivää vanhuksille. Se oli minulle hyvin tuttua puuhaa, eikä juurikaan eronnut meillä tapahtuvasta

vastaavasta toiminnasta. He kuitenkin osasivat markkinoida palveluaan näyttävästi esimerkiksi auton somistamisella toimintaa kuvaavilla kuvilla ja yhteystiedoilla.

Kuva 27. Halikanvierailulla papalle annettiin vaatteiden suojaksi pyyhe, jotta angoranin karvat eivät niihin tarttuisi. (Taina Perkiö)

Kinderboerderij Cantecleer on erityisesti lapsille suunnattu maatila Wezepin kaupungissa. Siellä on monia erilaisia toimintapaikkoja lapsille. Lisäksi sieltä löytyi kaupungin asukkaille tarkoitettut puutarhakasvivalstat ja oma puutarha oli myös vanhuksia varten. Tilalla kasvatettiin suojeltavia paikallisia rotuja. Siellä oli kiinnitetty hyvin paljon huomiota lasten turvallisuuteen. Eläimet olivat rauhallisia ja tekemisen riskejä oli kartoitettu monelta kulmalta, mutta oli haluttu kuitenkin tarjota paljon kokemuksia. Cantecleerissa kannettiin huolta siitä, tietävätkö lapset ruuan alkuperän, mistä esim. maito, jauhot, kananmunat ja vaikka mansikat tulevat. Lapset saivat siellä kokemuksen kautta oppia asian. Heille annettiin kasa jyviä, mistä he saivat käsin pyöritettävillä jauhomylyillä jauhaa jauhoja. Akanat vietiin kanoille ja kanalasta he saivat poimia munia. Maidon he saivat lypsää lehmästä ja pian olivat raaka-aineet lettuja varten kasassa. Sitten lapset saivat itse paistaa pienillä lettupannuilla aikuisten ohjauksessa omat lettunsa. Mansikkasesongin aikaan he saivat hakea marjatarhasta mansikat lettuihinsa. Yksi Cantecleerin tehtävä oli suojata kansallisia tuotantoeläinrotuja. Cantecleerin tilaa kehitettiin kaupunkilaisten aloitteiden perusteella. Aloitteista valittiin kehityskelpoiset ideat ja siten tilasta tuli ”kaupunkilaisten oma tila”.

Kuva 28. Aasien hoitoa turvapuomin takaa Kinderboerderij Cantecleerissä 2016. (Taina Perkiö)

Kuva 29. Hiekkakasaan puoliksi upotetun traktorin pukille oli turvallisempi nousta ajamaan, kuin kokonaan maan pinnalla olevalle (Cantecleer 2016). (Taina Perkiö)

Tällaiset huikeat oppimiskokemukset, toisilta oppiminen ja soveltaminen omaan ympäristöönsä on mahdollista. Tarvitaan vain kaksi ihmistä, jotka keskustelevat toistensa kanssa jollain keinolla sopiakseen asioista. Tarvitaan toisaalta tietoa, mitä toiveita on ja toisaalta tietoa, mitä voidaan tarjota. Opilaitoksissa toimiville on jo kertynyt paljon tietoa ja taitoja opettaa Green Care -toimintaa eri muodoissa. Oppimispolut ovat yksilöllisiä, opintoja voidaan poimia toisista koulutusohjelmista tai etsiä vaikka vapaasti valittaviin kursseihin soveltuvia kursseja. Opiskelijoille on hyödyllistä saada mallien kautta kokemuksia Green Care toiminnasta. Opettajalla on myös mahdollisuus kouluttautua lisää oman työn ohessa. Koulujen mukana olo Green Care -työssä voi kantaa hedelmiä pitkälle tulevaisuuteen.

Kuva 30. Piispalan nuorisokeskuksessa Poken opiskelijat Pinja ja Milja kertoivat, miten paljon Miljan Lilla-koira auttaa heitä erilaisissa opiskeluun liittyvissä tilanteissa. (Taina Perkiö)

Kuva 31. Poken ja JAMKin opettajien ja opiskelijoiden yhteistyönä tehtiin Luokse -hankkeessa virtuaalinen akvaariorentoutuskokemus. Vaikutuksia tutkittiin mittaamalla verenpainetta ja sykettä, joiden molempien havaittiin laskevan. JAMKin opiskelija Otso Heinsola virittelee laitteita kuvausta varten. (Taina Perkiö)

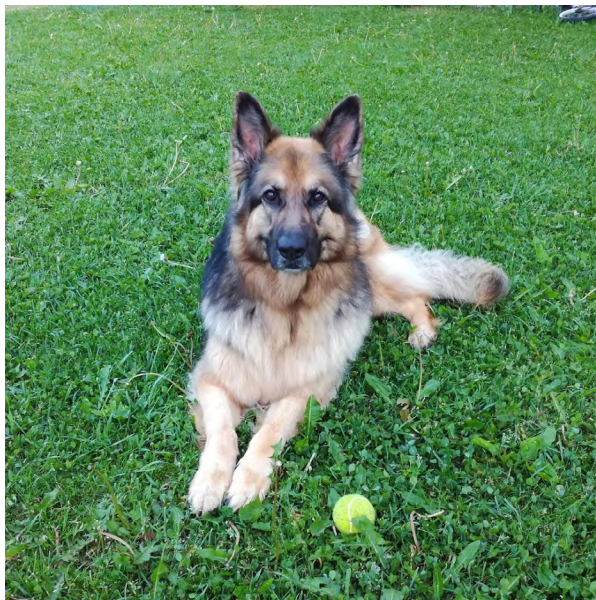

Kuva 32. Metsäköyllijä Taina Perkiö, artikkelin kirjoittaja on luonnonvara- ja ympäristöalan opettaja Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopistossa Tarvaalan Biotalouskampuksella. (Taina Perkiö)

KELOPUU GREEN CARE

Elke Maatsalo

Sosiaalipalvelut Kelopuu Oy on sosiaalihoitolain mukaisia palveluja sekä lastensuojelun avohuoltopalveluja tuottava vuonna 2016 perustettu pirkanmaalainen yritys. Vuoden 2019 aikana toiminta on laajentunut myös Keski-Suomeen, Jyväskylän seudulle. Kelopuu tuottaa palveluita kunnille auttaen ja tukien lapsia, nuoria ja perheitä haastavissa elämäntilanteissa. Perheyön, ammatillisen tukihenkilötoiminnan sekä jälkihuollon lisäksi yritys järjestää mm. tukiviikonloppuja ja leirejä. (Sosiaalipalvelut Kelopuu Oy 2019.)

Kuva 33. Avustajakoira Lola. Uskollinen pelikaveri. (Elke Maatsalo)

Kelopuun työskentely on tavoitteellista, asiakkaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin lisäämiseen tähtäävää palvelua. Kokonaisvaltaista hyvinvointia tukeva elementti ja yksi Kelopuun keskeisistä arvoista on luontosuhteen vaaliminen. Yrityksen johdolle on vuosien saatossa kertynyt kokemuksia asiakkaiden kanssa luonnossa ja eläinten kanssa toimimisesta, joka on vahvistanut ko-

kemusta, että luonto eri muodoissaan on yksi parhaista ihmisen hyvinvointia tukevista elementeistä. Luontolähtöinen toiminta on tehokasta ja sen vaikutukset ovat pitkäkestoisia ja asiakkaan arkeen siirrettäviä. Kelopuu on alusta asti ollut Green Care -Finland ry:n jäsenyritys ja sitoutunut noudattamaan yhdistyksen eettisiä ohjeita. Yrityksessä on mm. sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan kouluttanut työntekijä usean vuoden ohjaukokemuksella, jonka omistama hevonen on toimintaan soveltuva ja monille asiakkaille tutuksi tullut. Mukaan erilaisiin työskentelytilanteisiin pääsevät usein myös työntekijöiden koirat. Toiset koirista ovat luonteeltaan asiakasta rauhoittavia, toiset taas aktivoivat lapsia ja nuoria leikkiin ja liikkeeseen. Runsaasti positiivisia kokemuksia on lapsille ja nuorille toteutetuista kesäleireistä järvenrantamaisemissa ja luontopolkujen laavupaikoilla on istuttu nuotiotulilla kerran, jos toisenkin. (Mt.)

Kuva 34. Kanoja ruokkimassa. (Elke Maatsalo)

Vuoden 2019 aikana Kelopuun Green Care toimintaan tuli mukaan maaseutuympäristössä tapahtuva eläinavusteinen toiminta, joka on otettu osaksi asiakastyön tavoitteellisia prosesseja. Green Care -toiminta sisältyy ammatilliseen tukihenkilötoimintaan ja perhetyöhön, lukeutuen näin Vihreän Hoivan palveluihin. Kelopuun Green Care -toiminnan mahdollistaa moniammatillinen yhteistyö, jossa osaaminen täydentyy eri henkilöiden kautta. Käytännössä tämä tarkoittaa, että työskentelytilanteissa on aina mukana sekä sosiaalialan ammattilainen että Green Care-koulutuksen suorittanut ja eläintenhoitoon perehtynyt henkilö (Green Care Finland 2019). Toiminnassa hyödynnetään Pirkanmaalla sijaitsevaa kesäpaikkaa, jonka pihapiirissä kuopsuttavat mm. kukko, kanat ja ankat, pellolla laiduntavat kesälampaat sekä kanit poikasineen. Eläimet omistaa ja niiden hyvinvoinnista ja hoidosta vastaa Green Care-toimintaan erikoistunut agrologiopiskelija (JAMK), joka toimii myös ohjaajana eläinavusteisessa toiminnassa sekä vastaa Green Care-osaamisen välittämisestä Kelopuu Oy:n työntekijöille.

Kuva 35. Pikkupuput. (Elke Maatsalo)

Kuva 36. Sarvipäätä silittämässä. Pelko voitettu. (Elke Maatsalo)

Kesäpaikka on monipuolinen ympäristö, jossa keskeisellä sijalla on eläinten kanssa yhdessä puuhailu. Eri eläinlajit luovat monipuolisen oppimisen ja kokemisen mahdollisuuden. Tapaamisten sisältö on asiakaslähtöistä, johon vaikuttavat nuoren lähtökohdat ja kiinnostus: yksi odottaa eniten Lola-koiran tapaamista ja kepin heittoa, toinen kaipaa rauhaista hetkeä lampaiden seurassa. Kolmas nauttii kanojen puuhien seuraamisesta. Tapaamisen keston mukaan ohjelmaan voi lisäksi sisältyä luonnonmateriaaleista askartelua, retki metsään tai esimerkiksi souturetki järvellä. Monelle kesäpäivän kruunaa uiminen ja letunpaisto. Tapaamisten aikana voidaan harjoitella ja vahvistaa erilaisia taitoja; ulkona olo ilman kännykällä pelaamista voi jo itsessään olla nuorelle haaste. Jokaisen asiakkaan yksilöllisten tavoitteiden ohella yleisiä tavoitteita ovat positiivisten kokemusten mahdollistaminen, oman mukavuusalueen haastaminen ja omien kykyjen ja oma-aloitteisuuden löytäminen.

Kuva 37. Siivekkäät taiteen ystävät. (Elke Maatsalo)

Viikoittaisilla tapaamisilla voi yhtä aikaa olla mukana yhdestä neljään asiakasta. Tutustumisen jälkeen tapaamisen ohjelmallinen osuus alkaa usein monen lapsen ja nuoren suosikkipuuhalla, kananmunien keruulla. Mikäli tapaamisella on riittävästi aikaa, voidaan kananmunia hyödyntää ruuanlaitossa. Innokkaat voivat kaivaa kanoille matoja ja usein madonkaivuuseen erityisesti poikia innostaa myös mahdollisuus onkia kaloja järvestä. Kanalan takana laiduntavat lampaat tervehtivät vierailijoita äänekkäällä määkimisellään pitäen huolen, ettei heitä päästä unohtamaan. Kun Ahvenanmaan lampaita on ensin katseltu aidan takaa ja kerrottu, ettei niiden sarvia tarvitse pelätä, vaikka niihin ei pidäkään koskea, voidaan lampaiden aitaukseen mennä yhdessä ohjaajan kanssa. Lampaat ottavat ilolla rapsutukset ja halaukset vastaan; sarvellisen pässin kanssa ystävystyminen ja sen rapsuttaminen voi olla jännittävä kokemus. Rapsuttelun ja katselun ohella nuoria kannustetaan ottamaan osaa eläinten ruokintaan ja hoitotöihin. Nuorille eläintenhoito onkin usein uutta ja heidät voi yllättää esimerkiksi eläinten tarvitsema rehun ja veden määrä. Talvikaudella eläinmäärää toistaiseksi supistetaan ja pientuotantoeläimiin painottuva toiminta siirtyy ohjaajan pihapiiriin. Lampaita voidaan talvella käydä tervehtimässä läheisellä pientilalla.

Kelopuun Green Care -toiminnalle myönnettiin syyskuussa 2019 LuontoHoiva -laatumerkki. Eläinavusteisen toimintakokonaisuuden arvioimisessa ja kehittämisesä hyödynnetään Kelopuun työyhteisöltä ja asiakkailta kerätävää palautetta. Eläinavusteisesta toiminnasta on valmistumassa myös opinnäytetyö, jossa avataan enemmän toiminnan perustamis- ja kehittämisvaiheita.

Kuva 38. Onnellisuus! (Elke Maatsalo)

LÄHTEET

Dokumentit ja osaaminen. N.d. Green Care Finland -verkkosivut. Viitattu 20.9.2019. <http://www.gcfinland.fi/laatu/dokumentit-ja-osaaminen/>.

Sosiaalipalvelut Kelopuu Oy. 2019. Yrityksen verkkosivut. Viitattu 20.9.2019. <http://kelopuu.fi/>.

GREEN CARE -YRITYKSEN ENSIMMÄISET ASKELEET

Mari Hakkarainen

Green care -yrityksen perustamista koskevat samat näkökulmat kuin mitä tahansa muutakin yritystä. Tarvitaan omaa motivaatiota sekä itse toimialaan että yrittäjänä toimimiseen. Osaamista pitää riittää sekä toimialasta että yritystoiminnan perusasioista. Yrittäjyys on aina sitovaa, vaati se sitten toimimisen omassa kodissa omien eläinten avustuksella tai ei – suunnittelu, asiakkaiden hankkiminen ja markkinointi vievät aikansa etenkin alkuvaiheessa. Elämäntilanteen tulee siis olla sellainen, että muuta kuormittavaa ei ole yritystä perustettaessa meneillään.

Yritystoimintaa suunniteltaessa monelle tulee mieleen liuta paperitöitä, yritysmuodon valinta sekä verotuksen ja kirjanpidon tyyppisten pakollisten asioiden hoitaminen, jotka tuntuvat hankalille ja lykkäävät yrityksen perustamista. Tärkeämpää olisi kuitenkin keskittyä asiakkaiden hankkimiseen. Perustamismuodollisuudet voi hoitaa myöhemmin, tarvittaessa ammattilaisten avustuksella. Yrittäjyydessä on kaiken aikaa kysymys siitä, ketkä ovat asiakkaita, miten heidät tavoitetaan ja kuinka heitä palvellaan parhaiten. Yritys kannattaa perustaa muodollisesti vasta sitten, kun jonkinlainen asiakaskanta on jo olemassa, elleivät investoinnit ja muu rahoitustarve muuta vaadi.

PALVELUVALIKOIMASTA PÄÄTTÄMINEN

Ennen yrityksen perustamista palveluja kannattaa ideoida ja testata mahdollisien asiakkaiden kanssa. Tällä tavalla voi myös kerätä tulevalle yritykselleen suosittelijoita ja markkinointitekstejä ja –kuvia. Palvelu todennäköisesti tarkentuu tai muuttuu asiakkaiden palautteiden perusteella vastaamaan paremmin asiakkaiden tarpeita.

Yrittäjä itse päättää, millaisia tuotteita ja millaisille asiakkaille hän tarjoaa. Millaisia sitten ovat Green Care -palvelujen asiakkaat? Vihreän voiman palveluissa tilaajat voivat olla samalla loppukäyttäjiä, hyödynsääjiä. Asiakas siis ostaa palveluja itselleen omalla rahallaan. Tällöin markkinointi kohdistetaan ensisijaisesti suoraan näille asiakkaille, heidän saamiaan hyötyjä korostaen.

Vihreän hoivan palvelujen logiikka noudattaa useammin yleistä hoivapalvelujen toimintatapaa. Julkinen taho (sosiaali- ja terveysalan tai kasvatus-

alan toimija) toimii yleensä tilaajana, ja palvelua käyttää eli hyötyä saa heidän asiakkaansa. Loppukäyttäjät ovat vaikkapa liikuntavammaisia, mielenterveyskuntoutujia tai lastensuojelun asiakkaita. Vihreän hoivan palveluissa laaditaan hoitosuunnitelma, jonka tavoitteena on sekä fyysisen että henkisen terveyden ja hyvinvoinnin lisääminen.

ASIAKKAAN HYÖTY ESIIN MARKKINOINNILLA

Kuten missä tahansa palvelussa, myös Green Caren markkinoinnissa on pystyttävä osoittamaan, mitä hyötyä asiakas palvelusta saa, on asiakas sitten virkistystä ja vaihtelua hakeva kiireinen uratykki tai kunnan sosiaalitoimen työntekijä, joka painiskelee nuorten syrjäytymishaasteiden kanssa. Kuinka green care ratkaisee asiakkaan ongelmia, tavoitteita ja haasteita? Kuinka se vähentää asiakkaan hankaluuksia ja lisää hänen ilon aiheitaan?

Hyöty osoitetaan asiakkaille markkinoinnilla. Asiakkaita ei saa johtaa harhaan, mutta heille voi korostaa kullekin asiakasryhmälle olennaisia näkökulmia – markkinoinnin tulee olla todellisuuteen perustuvaa. Itse maksavaa asiakasta voi kiinnostaa arjesta irti pääseminen turvallisessa ympäristössä, kun taas sosiaalitoimi voi olla kiinnostuneempi säästöistä, joita saadaan muiden palvelujen käytössä. Hyötyjä voi konkretisoida vaikkapa tarinallistamisen keinoin. Yrityksen palveluista tehdään kuvaukset, joissa esitetään käyttäjän palvelupolku eli se, mitä tapahtuu ennen palvelua, palvelun aikana ja palvelun jälkeen. Palvelupolku kuvataan asiakkaan kokemuksen ja hyödyn kautta. Käyttäjätarinat saisivat mielellään olla todellisia asiakkaiden kokemuksia, vaikka nimiä ja kuvia ei tarvitsekaan paljastaa. Näitä kokemuksia (referenssejä) kannattaa ryhtyä keräämään jo yritystoimintaa suunnitellessa ja palveluja testaillessa. Näin suosituksia on jo valmiina, kun yritys varsinaisesti perustetaan.

Markkinointikanavien valinnassa kannattaa painottaa niitä kanavia, mitä halutut asiakkaat seuraavat ja mitä itse kohtuullisesti pystyy ylläpitämään. Markkinointikanavat jaetaan omiin, ostettuihin ja ansaittuihin. Omia kanavia asiakkaiden huomioon pääsemiseksi ovat ne, jotka ovat omassa hallussa ja itse päivitettävissä. Näihin lukeutuvat mm. omat internet-sivut, painetut materiaalit, asiakkaiden kanssa suoraan käytävä viestintä (puhelut, sähköpostit) sekä omat sosiaalisen median kanavat. Omaan näkyvyyteen hakukoneissa voi vaikuttaa ottamalla huomioon Googlen suosituksia internet-sivuillaan ja sosiaalisen median kanavissa.

Markkinoinnin suunnittelussa voi käyttää ulkopuolista apua, mutta säännöllisen markkinoinnin pitäisi hoitua omana työnä siten, että se ei aiheuttaisi lisää kuormitusta. Puhelinta kannattaa pitää mukana ja napata vaikka ker-

ran viikossa maisema- tai fiiliskuva, jonka julkaisee samanaikaisesti useassa some-kanavassa vakiintuneilla, oman näköisillä hashtageilla varustettuna. Valokuvat ja videot ovat sisältöä, jonka asiakkaat huomaavat.

Markkinointi käsitetään usein vain ostettujen medioiden näkökulmasta eli yleensä mainostilan ostamisena. Minkään yrityksen ei kuitenkaan ole pakko ostaa mainostilaa lehdistä, radiosta, toisten internet-sivuilta tai muualtakaan. Sen sijaan ansaittuihin markkinointikanaviin eli suosittelijoiden saamiseen kannattaa panostaa. Sosiaalisen median kanavien seuraajien määrä tukee oman viestin läpäisevyyttä – silloin yritys on asiakkaan mielessä, kun ostopäätöstä tehdään. Yrityksen profiilia rakennetaan pitkäjänteisesti ja johdonmukaisesti ansaituissa kanavissa. Asiantuntijaprofiiliaan voi vahvistaa myös tarjoutumalla puhujaksi tai neuvonantajaksi omaa asiakaskuntaa kiinnostaviin tilaisuuksiin. Yrityksestä kertova juttu perinteisissä medioissa (uutiset, sanoma- ja aikakauslehdet) on hyvää näkyvyyttä, jota kannattaa tavoitella.

OSTAMISEN HELPOTTAMINEN

Kun asiakas harkitsee ostamista, hänen pitää tietää, mitä palveluun sisältyy. Myös vihreän hoivan ja voiman palvelut pitää pystyä tuotteistamaan. Tuotteistetulla palvelulla on nimi, hinta ja sisältö sekä lupaus, mitä asiakas siitä hyötyy. Palvelussa voi olla kiinteitä ja muuttuvia osia: kiinteä osa voi olla esimerkiksi metsäretki, johon voi muuttuvana osana valita haluamansa evästarjoilun. Jatkuva räätälöinti tuottaa paljon lisää työtä yrittäjälle, joten tuotteistamiseen kannattaa panostaa. Palvelujen tulee kuitenkin elää ja muuttua asiakkaiden tarpeiden mukaan.

Tuotteille (eli tuotteistetuille palveluille) asetetaan hinta, joka kattaa sekä palvelun tuottamisesta aiheutuvat muuttuvat kulut (työaika, ruokailut ym.) että osuuden jatkuvasti maksettavista kiinteistä kuluista (laitekulut, vakuutukset, vuokrat ym.). Investoinnit pitää myös jyvittää hintoihin, samoin kuin oma lomailu ja kouluttautuminen. Laskelmien tekemiseen löytyy tukea esimerkiksi internetin yrityspalvelusivustoilta sekä kuntien yritysneuvonnasta.

YRITYKSEN PERUSTAMINEN

Yrityksen perustaminen on vaivatonta Patentti- ja rekisterihallituksen internet-palvelussa. Yhdellä kertaa voi ilmoittautua sekä kaupparekisteriin että verottajan rekistereihin. Toiminimen (yksityisen elinkeinonharjoittajan) ja osakepääomattoman osakeyhtiön perustaminen onnistuu siis ilman massiivisia paperitöitä – toki osakeyhtiö vaatii omat asiakirjansa, joihin myös saa poh-

japaperit sähköisestä palvelusta. Ennen y-tunnuksen hakemista kannattaa kuitenkin suunnitella toimintaansa huolellisesti. Yrityksen pyörittämiseen liittyy kuukausittaisia maksuja ja velvollisuuksia, jotka kannattaa käydä läpi ammatitaitoisen kirjanpitäjän kanssa.

Aloittava yritys voi saada toimintaansa tukea. Starttiraha on tarkoitettu yrittäjän oman toimeentulon turvaamiseen alkuvaiheessa, ja sitä tulee hakea ennen yritystoiminnan virallista aloittamista. Kehittämisyavustukset, innovaatio-setelit, palkkatuet ja yritysryhmähankkeet voivat olla hyviä apuvälineitä toiminnan kehittämisessä. Etenkin maaseudulla toimivat green care –yritykset voivat hakea paikallisten Ely-keskusten ja Leader-toimintaryhmien yritystukia. Yritystuet kattavat aina vain osan investoinneista ja kehittämistoimista – omaa rahaa pitää olla myös valmis sijoittamaan.

Yrittäjyys on mahdollisuus päättää itse tekemisistään, aikataulustaan ja asiakkaistaan. Yrittäjät ovat edelläkävijöitä, jotka tuottavat arvoa yhteiskunnallemme sekä palvelujensa että maksamiensa verojen kautta. Yrittäjyyden ei pidä olla yksinäistä puurtamista byrokratiavuoren alla, vaan yhtäältä itsenäisyyttä, toisaalta yhteistyötä verkostojen, asiakkaiden ja muiden palveluntarjoajien kanssa.

YRITTÄJYYDEN TIETOPANKKEJA

Yritystoiminnan aloittamiseen ja kehittämiseen on olemassa valtava määrä nettisivustoja. Kannattaa tutustua oman paikkakunnan kehittämissyhtiön tai muun yrityskehitysorganisaation toimintaan ja apuun.

Suositteluvia yleisiä sivustoja ovat esimerkiksi:

Yritystulkki – ajantasaiset, monipuoliset laskenta- ja suunnittelupohjat: <https://www.yritystulkki.fi/fi/>.

Uusyrittäjäkeskukset – monipuolista tietoa niin aloittavalle kuin kehittyvällekin yritykselle: <https://www.uusyrittäjäkeskus.fi/>.

Yrittäjät – yrittäjien oma järjestö tarjoaa tietoa ja tukea erityisesti jäsenilleen, mutta myös muille: <https://www.yrittajat.fi/>.

PIENTUOTANTOELÄIMET OSANA GREEN CARE ASIAKASTYÖTÄ

Mirja Riipinen

GREEN CARE -TYÖSSÄ KÄYTETTÄVIEN PIENTUOTANTOELÄINTEN OMINAISUUDET

Laura Turunen on opinnäytetyössään ”Pientuotantoeläinten soveltuvuus, koulutus ja käyttö Green Care-asiakastyössä” (2019) tutkinut pientuotantoeläinten soveltuvuutta Green Care-toimintaan. Hän keskittyi erityisesti kaneihin, siipikarjaan, lampaisiin, vuohiin ja minisikoihin. Yleisemmin käytettyjä eläimiä ovat tuotantoeläimistä hevoset ja niitä ei tässä opinnäytetyössä käsitelty. Tuotantoeläimiä koskevat yleiset eläinsuojelumääräykset riippumatta siitä, millaisessa käytössä ne ovat. Ruokintaan, hoitoon ja muihin olosuhdevaatiuksiin käyttötarkoitus ei myöskään vaikuta. Samoin eläinten rekisteröintiä, lääkintää ja ennalta ehkäisevää terveydenhuoltoa tarkastellaan lainsäädännön määrittelemällä tavalla käytöstä riippumatta.

KANIT

Kanit ovat laumaeläimiä ja niitä tulisi olla aina vähintään kaksi. Mieluiten kanit elävät 6–8 kanin ryhmänä. Ryhmässä tilan tarve on huomioitava, että välttään yhteenotilta lauman sisällä. Luonnossa kanilauman reviiiri voi olla jopa 20 hehtaaria ja ne liikkuvat pitkiä matkoja vuorokauden aikana. Arkana saaliseläimenä ne liikkuvat varoen ja välttelevät avoimia paikkoja. Tarvittaessa kani puolustaa reviiiriään ärhäkästikin, joskin rotukohtaisia eroja on havaittavissa. Kaneilla on oltava mahdollisuus sosiaaliseen käyttäytymiseen, jos niitä pidetään yksittäin häkeissä. Kanin näköaisti on kehittynyt etenkin hämäränään osalta. Pimeään turvin kani etsii syötävää ja valikoi sitä hajun perusteella, sillä lähinäkö kanilla ei ole erityisen hyvä. Kanin näkökenttä on laaja ja sen näkee sinisen ja vihreän sävyjä. Kanin ravinto koostuu erilaisista kasviksista ja kanit ovat kopofageja, eli ne syövät ulosteitaan. Sillä tavoin ne hyödyntävät tarkoin kaiken ravinnon. Kanit lisäksi järsivät monenlaisia materiaaleja ja kaivavat kuoppia ja onkaloita. Onkalot toimivat suojana uhkaavissa tilanteissa. (Turunen 2019, 14–15.)

Yksittäiselle kanille tulee olla tilaa 0,25 m² (alle 1,8 kg painoinen kani) 0,9 m² (yli 5,0 kg painoinen kani) koosta riippuen. Kanin häkissä tulee olla tilaa

vessa-alueelle, sillä kanit ulostavat vain yhteen paikkaan häkissään, samoin piiloutumismahdollisuus tarvitaan. Kanihäkin turvallisuudesta ja puhtaudesta on huolehdittava päivittäin. Ilman laatu, lämpötila ja kosteus on oltava vuodenaikaan nähden kanille sopivat. Kania ei saa altistaa yli 65 desibelin melulle. (Lemmikkieläin – eläinsuojelulainsäädäntöä koottuna 2012, 15.) Yksitoikkoinen elämä ei sovi kanille. Ne haluavat liikkua ja temmeltää oman laumansa kanssa. Kesäisin kani voi olla ulkona, mutta sillä on oltava mahdollisuus suojautua liialliselta lämmöltä, koska lemmikkikanit ovat alttiita lämpöhalvaukselle. (Mts. 15.)

Kanien kesyttäminen ja kouluttaminen on hidasta ja aikaa vievää. Luottamuksuhteen luomiseen voi kulua vuosia. Rotukohtaisia eroja on ja usein pienet rodut ovat säikympiä ja herkempiä yllättävissä ja stressaavissa tilanteissa. Kanit voivat käyttäytyä aggressiivisesti puolustautuessaan ja kanin käyttää silloin aseenaan hampaitaan tai sylissä olleessaan takajalkojen ponnistusvoima on niin suuri ja yllättävä, että siihen on vaikea varautua. Kanit eivät pidäkään erityisemmin sylissä olemisesta ja silittelystä ja ne eivät tule kutsumalla luokse. Kanit ovat varautuneita vieraita kohtaan ja esimerkiksi tarkan hajuaistinsa vuoksi ne saattavat pelätä voimakkaita tuoksujia. Rauhallinen houkuttelu ja varovaiset liikkeet edistävät luottamuksen syntymistä. Kani muistaa ja oppii asioita ja sen vuoksi on hyvä palkita kani herkkupalalla kontaktin syntymisen yhteydessä. Oikeat otteet kiinni otettaessa ja nostettaessa on tärkeää opetella, että kanin kokee olonsa turvalliseksi. Monien toistojen jälkeen kanit oppivat erilaisia temppuja ja ne voivat osallistua jopa agility-kilpailuihin menestyksekkäästi. (Mts. 16.)

Green Care-toiminnassa kanit soveltuvat esimerkiksi vanhusten virkistystoimintaan niin, että niiden touhuja voidaan seurata ilman läheistä kontaktia. Tottunut kani antaa myös silittää itseään. Kaneja olisi hyvä olla aina kaksi, sillä ne ovat rauhallisempia oman tutun lajitoverin seurassa. Haasteen kanien käytölle asettaa se, että ne ovat aktiivisimpia hämäräaikaan, mikä taas ei sovellu asiakaspalvelutyöhön. (Mts. 16–17.)

SIIPIKARJA

Siipikarjaan sisältyy useita eri lajeja ja kaikkia voi käyttää Green Care-työssä tietyin varauksin. Kanat ovat yleisimpiä ja turvallisimpia käyttää sen sijaan kalkkunoissa ja hanhissa varsinkin urokset voivat olla aggressiivisia ja ne ovat niin isokokoisia ja äänekkäitä, että ne voivat tuntua pelottavilta. Ankat puolestaan ovat seurallisia ja pienemmän kokonsa vuoksi helpommin lähestyttäviä. Viiriäisiä on vaikeaa kouluttaa sosiaalisiksi, mutta niiden vilkasliikkeisen toiminnan seuraaminen voi olla antoisaa. Kanarotuja on useita satoja ja Suomessakin

erilaisia kanarotuja on kymmeniä. Kanat ovat höyhenpeitteeltään erilaisia yksivärisistä hyvinkin kirjaviin yksilöihin ja kääpiöroduista suuriin jättitrotuihin. Myös munat voivat olla erivärisiä rodusta riippuen.

Kanat elävät luontaisesti noin 30 yksilön parvissa. Silloin ne tunnistavat toisensa ja niille syntyy luontainen hierarkia. Parvessa voi olla useita kukkoja ja kukoilla on omat alaparvensa. Alaparvien muodostuminen edellyttää riittävän suurta tilaa, missä parvi elää. Kanoilla on yksinkertaiset perustarpeet ja ne pitävät säännöllisestä päivärytmistä. Valon määrä vaikuttaa kanan valveilla-oloon ja munimiseen. Kanat tarvitsevat pimeänä vuodenaikana keinovaloa, ettei päivä jää liian lyhyeksi. Päivän aikana tapahtuvat asiat tehdään samanaikaisesti. Ruokailu on samaan aikaan, joskin kanat huolehtivat pääasiassa omasta ravinnon saannistaan, samoin hiekkakalpyjä otetaan samaan aikaan ja illalla orrelle nouseaan nukkumaan yhdessä. Kanat viestivät toisilleen erilaisilla äänillä ja äännähdyksillä sekä ruumiinkielellä ja eleillä. Esimerkiksi vaaraan uhatessa ääntely on erilaista kuin herkkupalan löytyessä. (Mts. 17–18.)

Kanat ovat luontaisesti kaikkiruokaisia ja siemenen syöjinä niillä on kivi-piira osana ruuansulatuselimistöä. Kivipiiraan kanat tarvitsevat soraa, mikä on huomioitava ruokinnassa. Kivipiira jauhaa voimakkaan lihaksen avulla siemenet hienoiksi, käyttökelpoiseksi ravinnoksi. Kanalla on tarkka näkö ja ne erottavat myös ultraviolettin värin. Ultraviolettia on kanojen höyhenpeitteessä ja se vaikuttaa parinvalintaan. Kanan haju- ja makuaistit sekä nokassa oleva tuntoaisti ovat hyvät. Niiden avulla se tutkii ympäristöä ja etsii syötävää. Kuuloaistillaan kana kuulee paremmin matalia kuin korkeita ääniä. Parhaimmillaan kanat elävät jopa 20-vuotiaiksi. (Mts. 17–18.)

Eläinsuojelulainsäädäntö määrittelee kanojen pitopaikan olosuhteet. Sen tulee olla riittävän tilava, puhdas, turvallinen sekä kanojen luontaiset tarpeet huomioon ottava. Pitopaikassa tulee olla riittävä ilmanvaihto ja valaistus ja lämpötilan tulee olla kanoille sopiva. Melutaso pitäisi pyrkiä pitämään mahdollisimman alhaisena. Kanalassa tulee olla yksi pesäpaikka 4–5 kanaa kohden ja kanoja saa olla enintään 9 kappaletta yhtä neliometriä kohden (Kana – eläinsuojelulainsäädäntöä koottuna 2012, 5–6, 14, 17.) Häiriökäyttäytymistä, kuten kannibalismia, voi esiintyä, jos olosuhteet ja ravitseminen eivät vastaa kanojen tarpeita (Mts. 18.).

Kanojen totuttamisessa ihmiseen ja käsittelyyn kaksitoista ensimmäistä elinviikkoa ovat tärkeimmät. Ihmisiin tottunut kanaparvi on sosiaalinen ja ne suhtautuvat luottavaisesti ihmisiin. Kanan säilyttämistä pitää varoa, sillä se pakenee äänekkäästi ja koko lauma on varuillaan. Green Care-toiminnassa kesy kana lähestyy ihmistä, vaikkakin eläin saa itse valita milloin se tulee ihmisen lähelle. Kanat ovat itsenäisiä ja ne tulevat hyvin toimeen ilman ihmisen

läsnäoloa, kunhan niiden perustarpeet on huomioitu. Kanat oppivat ruuan avulla monia temppuja, mutta esimerkiksi sisäsiisteiksi ne eivät opi. Kanan kanssa vietetty aika palkitsee hoitajansa, sillä kana voi oppia olemaan sylissä ja sitä voi silittää. Kana oppii hyppäämään tiettyyn paikkaan tai nokkaisemaan tiettyä kohtaa. Kanat oppivat tulemaan kutsusta ja ne oppivat jopa oman nimensä, mutta siinäkin ruualla palkitseminen on suureksi avuksi. (Mts. 19.)

Green Care-toiminnassa kanojen erityinen hyöty on niiden säännöllisissä elämän tavoissa ja luontaisessa uteliaisuudessa. Kanojen seuraaminen ja lauman elämän havainnointi on asiakkaan kannalta mielekästä ja sitä kautta voi pelata lauman elämää oman elämänsä tilanteisiin. Kanoja ei opeteta tottelevaisiksi, vaan ne totutetaan olemaan ihmisen seurassa. Aina on muistettava, ettei eläintä pakoteta toimintaan, vaan huomioidaan eläinten kyvyt ja ominaisuudet. Turunen (2019, 20) tuo esille Salmelan (2013) tutkimuksen, missä kanojen on todettu aktivoivan lapsia tarkkaavaisuuteen ja samalla huomiokyky on lisääntynyt kanalaumaa tarkkailemalla. Kanojen ruokkiminen ja jopa koskettaminen on elämys, toisaalta kanojen kanssa ei tarvitse puhua, eikä niihin ole pakko koskea. Kanaterapian järjestäminen on helppoa palvelun tuottajalle ja turvallista asiakkaalle. (Mts. 20.)

Muun siipikarjan pito-olosuhteista on annettu määräykset eläinsuojelulainsäädännössä ja on huomioitava, että tilantarve on paljon suurempi kalkkunoilla, hanhilla ja ankoilla, kuin kanoilla. Hanhi ja ankka tarvitsevat myös runsaasti vettä, mikä tekee talviaikaisista olosuhteista haastavimmat. Kalkkunat ovat kovaäänisiä ja ne kommunikoivatkin keskenään äänen avulla. Niille on tärkeää säilyttää hierarkia laumassa, että vältetään verisiltä tappeluilta. Kalkkunoiden aistit ovat samalaiset kuin kanoilla ja niiden hoito ja ruokinta vastaavat kanojen hoitoa ja ruokintaa. Kalkkunoiden erityispiirteenä on niiden kalju pää ja kaula, mitkä vaihtavat väriä kalkkunan mielialan mukaan. Väri voi vaihdella kirkkaanpunaisesta siniseen, violettiin ja valkoiseen. Jos kalkkuna kokee olonsa uhatuksi sen kaula ja pää muuttuvat kirkkaanpunaisiksi. (Mts. 20–21.)

Hanhet ja ankat poikkeavat kanoista ja kalkkunoista siinä, että ovat vesilintuja ja niillä on terävän nokan sijasta vesilinnun litteämpi ja pyöreäkärkinen nokka ja jaloissa räpylät. Hanhilla ja ankoilla on hyvä muisti ja ne oppivat nopeasti asioita ihmistä seuraamalla. Ensimmäisinä elinpäivinään ne leimaantuvat mihin tahansa olentoon. Kommunikointi tapahtuu äänellä ja eleillä. Ankat näkevät myös veden alla ja ne ovat hyviä sukeltajia. Lisääntymiskaudella hanhet ja ankat muodostavat pareja ja parit ovat tiiviisti yhdessä, jolloin ne tekevät kaiken yhdessä. Vesilintuina hanhien ja ankojen tulisi päästä uimaan tai ainakin niiden pitää saada peseytyä ja kastella päätään vedessä. Vaikka hanhet ovat suurikokoisia ja määrätietoisia, jopa

aggressiivisia, niitä ja muutakin siipikarjaa on kohdeltava lempeästi. Lempeä käsittely vahvistaa linnun ja ihmisen suhdetta ja näin helpottaa toimimista eläimen kanssa. (Mts. 21–22.)

LAMPAAT JA VUOHET

Lampaat ja vuohet ovat tuttuja monelle Green Care-palveluntuottajalle. Ne ovat olleet tuotantoeläiminä tuhansia vuosia. Molemmat ovat kasvissyöjiä ja kooltaan soveltuvia monipuoliseen käyttöön. Lampaat ovat vahvasti laumaeläimiä ja lammasta ei saa pitää yksin. Lammaslauma tekee päivittäisiä rutiinejaan samanaikaisesti; ne syövät, asettuvat märehtimään ja lepäävät samaan aikaan. Yksin jäädessään lammas hätäntyy. Suuremmissa laumoissa muodostuu pienempiä alaryhmiä, perhelaumoja, missä emot ovat karitsoineen. Pässikaritsat muodostavat poikamieslaumoja ja laumassa on johtajana vanhempi pässi. Lampaat eivät puolusta reviiriään, vaan vaaran uhatessa pakenevat. Lampaalla on laaja näkökenttä ja se erottaa liikkuvan kohteen, mutta paikallaan olijaa se ei erota. Lampaan kuuloalue on laaja ja korkeat äänet aiheuttavat sille stressiä. Hajuaisti on hyvä ja lammas käyttää sitä tunnistaakseen karitsansa ja oman laumansa jäsenet. Eleitä, asentoja ja kaikkia aistejaan käyttäen, myös turvan herkkää tuntoaistia, lampaat kommunikoivat keskenään. (Mts. 22–23.)

Vuohi puolestaan ei välttämättä kaipaa laumaa seurakseen, vaan sille kelpaa seuraksi ihminen tai joku muu eläin. Vuohet ovat ketteriä ja nopeita liikkeissään. Vuohelle on tyypillistä kiipeillä maan pintaa korkeammille paikoille ja tutkia ympäristöään. Vuohen aistit ovat kehittyneet ja se valikoikin tarkkaan ruokansa. Pukit viestittävät olemassaolostaan ja reviiristään hankaamalla hajurauhasista hajua jopa kuttuihin. Pukin haju saatetaan kokea vastenmielisenä. Pukit ovat luonteeltaan itsepäisiä ja saattavat olla myös aggressiivisia. Talvikaan riittävällä tilalla ja ulkoilumahdollisuudella taataan virikkeitä ja liikuntaa vuohille. Sekä vuohille että lampaille laiduntaminen on lajinomaista. Sisätiloissa tilantarve yhtä eläintä kohden on 1,2–2 m² ja lisäksi on huolehdittava, että makuualue on puhdas ja vedoton. Lampaat on myös kerittävä vähintään kerran vuodessa. (Mts. 23–24.)

Lampaan hyvän muistin ansiosta ne oppivat asioita, mutta samalla ne muistavat myös ikävät kokemukset. Lampaiden kanssa tulisi jättää mukava muistikuva kaikista käsittelytilanteista. Lampaat ovat epäluuloisia ja ne suhtautuvat varauksellisesti vieraisiin. Lampaille on tärkeää, että ne saavat olla laumassa, jolloin yksittäisenkin lampaan käsittely on helpompaa. Lampaat ovat lauhkeita ja hyvin harvoin uuhet käyttäytyvät aggressiivisesti. Pässit sen sijaan voivat puolustautua tai ajaa uhkaa pois pötkimällä otsallaan. Voima

on niin raju, että sitä on syytä välttää. Hyvä kohtelu, rapsuttelu ja jutustelu saa lampaat luottavaiseksi ja silloin niiden kanssa toimiminen on helpompaa. Lammas oppii myös kulkemaan hihnassa taluttamalla. Luontaisesti uteliaan eläimen taipumusta kannattaa hyödyntää, sillä lammas tulee ihmisen luokse, kun malttaa odottaa rauhallisesti. Ruualla palkitseminen vahvistaa kokemusta. Kaikissa toimenpiteissä ja koulutustilanteissa rauhallisuudella ja määrätietoisuudella päästään parhaisiin tuloksiin. Seurallinen ja ihmisiin tottunut lammas on viihdyttävä ja asiakkaita ilahduttava esimerkiksi hoitolaitoksissa. On jopa kaverilampaita”, jotka ovat tottuneita menemään vieraisiin paikkoihin ja vieraiden ihmisten rapsuteltavaksi. Hyväilyihin tottunut lammas harvoin kyllästyy kosketuksiin ja ihmisen läheisyyteen. Autististen lasten eläinavusteisessa terapiassa lampaita on käytetty jo pitkään. Lampaiden hoito on ollut myös osa vankiloiden työtoimintaa, joskin siitä ollaan luopumassa. (Mts. 24–26.)

Vuohet poikkeavat lampaista siinä, että ne eivät tarvitse laumaa hyvinvointinsa tukemiseen. Vuohet ovat seurallisia ja ihmisrakkaita ja toimivat koiran tavoin. Ne oppivat kulkemaan hihnassa ja niitä voi kuljettaa autossa ilman, että ne stressaantuvat. Vuohet ovat myös kekseliäitä ja tekevät kepposia yllättäen hoitajansa. Hyvän kohtelun saaneet vuohet ovat yhteistyöhaluisia ja ystävällisiä. Ne vaativat huomiota päivittäin ja nauttivat esimerkiksi turkin harjaamisesta. Vuohet laiduntavat mielellään, mutta aidoissa pysyminen voi olla haasteellista. Viihtyäkseen vuohet tarvitsevat kiipeilypaikkoja joko luontaisista maaston muodoista tai sitten rakennettuja ”telineitä”. Vuohille voi opettaa temppeja ja ne voi opettaa vetämään kevyitä kärkyjä tai pulkkaa. On muistettava, että vuohi on kevytrakenteinen, joten raskaiden taakkojen vetämiseen se ei sovellu. Green Care-toiminnassa sopiva koko sekä vuohen pirteä ja seurallinen olemus on eteenkin lapsiasiakkaiden mieleen. Samoin temppeujen seuraaminen antaa iloa asiakkaille. (Mts. 25–26.)

MINISIAT

Green Care-työssä käytetään pääasiassa minisikoja. Ne ovat kooltaan vain muutaman kymmenen kilon painoisia. Tuotantosiat kasvavat useamman sadan kilon painoisiksi. Minisikoja on useita rotuja ja niiden ulkonäkö poikkeaa yksilöllisesti toisistaan. Sika on itsenäinen eläin, mutta silti sillä tulisi olla oman lajin seuraa, vaikka se olisikin lemmikki. Siat ovat seurallisia ja ne leimautuvat ihmisiin, kun niiden kanssa ollaan porsaasta asti. Luonnollisessa ympäristössään siat muodostavat perhelaumoja, missä on emakoita porsaineen. Karjut ovat laumassa ainoastaan lisääntymisaikoina. Sika sopeutuu erilaisiin olosuhteisiin ja tilanteisiin. Siat soveltuvat jopa elämään ihmisten kanssa samassa

asumuksessa. Niillä on luontaisesti omat alueet syömiseen, nukkumiseen ja ulostamiseen. Sisätiloissa oleva sika on utelias ja saattaa aiheuttaa vahvalla kärsällään tuhoa tonkimalla paikkoja ja kaatamalla kalusteita. (Mts. 26–27.)

Sioilla on hyvät aistit näköaistia lukuun ottamatta ja sen vuoksi sika ei näe liikkumatonta kohdetta. Ne erottavat makuja ja varsinkin hajuja ja sika voi haistaa ihmisen jopa kolmen sadan metrin päästä. Ulkomuodostaan huolimatta sika pystyy tarvittaessa juoksemaan viiden kymmenen kilometrin tuntivauhtia. Sialla ei ole hikirauhasia ja sen iho palaa auringossa helposti. Sioilla tulisikin olla kesällä mutapaikka rypemistä varten. Ihoon tarttunut muta suojaa herkkää nahkaa palamiselta. Siat kaivautuvat mielellään heinä ja lehtikasoihin nukkumaan ja porsieissa emakoilla tulisikin olla pesänrakennusmateriaalia. Liikkumismahdollisuus ympärivuoden on sian hyvinvoinnin kannalta tärkeä. Liikkumattomuus saa sen alakuloiseksi ja huonokuntoiseksi. (Mts. 27–28.)

Minisiat ovat yksilöitä, joiden luonne on muokkautunut hoidon ja käsittelyn mukaan porsaasta asti. Sika vaatii paljon aikaa, että sen yhteistyöhalut ihmistä kohtaan heräävät. Luontaisesti sialla ei ole tarvetta miellyttää ihmistä. Sika on älykäs ja nopea oppimaan. Kärsivällisellä ohjauksella ja palkitsemisella sika suostuu tekemään oppimiaan asioita. Sika on uskollinen ihmiselleen ja seuraa mukana päivän askareissa, jos sille annetaan siihen mahdollisuus. Aikuista sikaa on vaikea saada sosiaaliseksi, jos se ei ole porsaasta asti ollut ihmisten seurassa. Karjut voivat olla ongelmallisia asiakastyössä, sillä ne saattavat muuttua aggressiiviseksi varsinkin lisääntymisaikoina. Nopealiikkeisenä eläimenä sika saattaa puraista jopa omistajaansa ollessaan kiihtynyt.

Hermostuneen eläimen tunteiden tasaantuminen vie useita minutteja ja sinä aikana sian käsittely on vaikeaa. Asiakastyössä sekä asiakkaan että eläimen turvallisuus on tärkeää ja se vähentänee sikojen käyttöä hoivatyössä. Säikähtänyt tai vastentahtoiseen tilanteeseen joutunut eläin on äänekäs kirkuja, mikä saattaa pelästyttää asiakkaita Green Care-työssä. (Mts. 27–30.)

Pientuotantoeläimillä on kaikilla hyviä ominaisuuksia Green Care -toiminnan kannalta. Palvelun tuottajan on ensisijaisesti tunnettava eläintensä mahdollisuudet toimia asiakkaiden kanssa. Jotkut eläimet sopivat kaikenikäisille ja -tasoisille ohjattaville, kun taas toiset saattavat säikkyä kovia ääniä ja vilkkaita liikkeitä. Kokonaisuudessaan eläimen ja ihmisen yhteistyö ja yhteiset kokemukset vahvistavat asiakkaiden tuntemuksia ja samalla on mahdollisuus oppia eläimiltä erilaisia käyttäytymistapoja. Aina ei tarvitse tulla hellittäväksi ja omissa oloissaan oleminen on oikein ja hyväksyttävää.

LÄHTEET

Kana – eläinsuojelulainsäädäntöä koottuna. 2012. Elintarviketurvallisuusvirasto EVIRAn opas, 1/2012. Viitattu 4.1.2020. <https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-103-lomakkeet/viljelijat/elainten-pito/elainten-suojelu-ja-kuljetus/kana-elainsuojelulainsaadantoa-koottuna.pdf>.

Lemmikkieläin – eläinsuojelulainsäädäntöä koottuna. 2012. Elintarviketurvallisuusvirasto EVIRAn opas, 11/2012. Viitattu 4.1.2020. <https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/viljelijat/elainten-pito/elainten-suojelu-ja-kuljetus/lemmikkielain-elainsuojelulainsaadantoa-koottuna.pdf>.

Turunen, L. 2019. Pientuotantoeläinten soveltuvuus, koulutus ja käyttö Green Care -asiakastyössä. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Luonnonvara- ja ympäristöala. Viitattu 5.1.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201904084620>.

MAANKÄYTTÖ PALVELUYRITYSTOIMINNASSA

Mirja Riipinen

Green Care-toiminta on lunastanut paikkansa yhtenä kuntoutus- ja toimintakyvyn ylläpitomuotona yhteiskunnassa. Tarjolla on monipuolisia palveluja eläinavusteisista toiminnoista ohjattuun luonnossa liikkumiseen. Toiminta vihreän hoivan piirissä on usein terapiaan verrattavaa ja sen tuottaminen edellyttää toteuttajalta kouluttautumista, mutta myös sellaiset olosuhteet, että ne tukevat osaltaan palvelun tuottamista. Lainsäädännössä ei ole erikseen yhtä Green Care-toimintaan liittyvää kokonaisuutta, vaan toiminta kytkeytyy monipuolisuutensa vuoksi useampaan lakiin ja asetukseen.

Ammattitaitovaatimusten lisäksi Green Care -toimintaan liittyvät kiinteästi ulkoiset puitteet. Toiminta voi olla suunniteltu yrittäjän tiloihin, lähiympäristöön ja läheiseen luontoon. Jos palveluntuottaja omistaa maa-alueet, joissa toimintaa harjoitetaan, niin hänellä on täysi vapaus tuottaa palvelu haluamallaan tavalla. Hän voi ottaa omistamansa maan myös erityiskäyttöön, jolloin sillä alueella eivät jokamiehenoikeudet päde muille luonnossa liikkujille (Lehtonen, Heikkinen & Hirvonen 2007, 28). Hän voi viedä eläimiä luontoon tai kerätä asiakkaiden kanssa oksia ja kiviä luovaa toimintaa varten. Tilanne on toinen, jos omia maa-alueita ei ole. Toiminta ei kuitenkaan ole mahdotonta, jos palveluntuottajalla on maa-alueiden käytöstä sopimukset maanomistajien kanssa.

Suomessa on maailmanlaajuisestikin poikkeuksellinen tilanne jokamiehenoikeuksista. Jokamiehenoikeudet tarkoittavat mahdollisuutta liikkua ja toimia alueella, jota ei ole otettu erityiseen käyttöön, kuten viljelymaaksi tai pihalueeksi (Tuunanen, Tarasti & Rautiainen 2012, 57). Suomalaisten vuosisatainen eränkäynti- ja kalastuskulttuuri on luonut perinteet luonnossa liikkumiselle. Tilapäinen liikkuminen sekä marjojen ja sienien kerääminen on ollut kaikkien oikeus useamman vuosisadan ajan. Vuoden 1886 metsälaissa määriteltiin, ettei toisen maalta saa luvatta ottaa oksia, soraa tai sammalta ja rikoslakiin merkittiin vuonna 1889, että toisen pihan poikki tai viljelysillä ei saa kulkea ja aiheuttaa vahinkoa. (Jokamiehenoikeudet 2018.)

Jokamiehenoikeudet eivät ole missään yksittäisessä laissa määritelty, vaan yli kolmeen kymmeneen lakiin ja asetukseen on kirjattu kunkin lain näkökulmasta suhde jokamiehenoikeuksiin. Lakeja ovat muun muassa Luonnonsuojelulaki ja Luonnonsuojeluasetus, Ympäristönsuojelulaki ja Ympäristönsuojeluasetus ja Rikoslaki (Jokamiehenoikeus – Lainsäädäntö 2012.)

Jokamiehenoikeuksille on tyypillistä, että kyse on satunnaisesta käytöstä ja niin sanotusta ”ohi kulusta”. Toistuva käyttö, mikä pysyvästä yritystoiminnasta seuraisi myös Green Care-palveluntuottajalle, ei kuulu jokamiehenoikeuksien piiriin. Liikkuminen jalan, pyörällä, hiihtäen tai ratsain on mahdollista yksittäiselle henkilölle, samoin marjojen ja sienien poimiminen, mutta yrittäjämäisesti asiakkaille myytynä se ylittää tilapäisen toiminnan rajat. Avotulen tekeminen, ympäristön roskaaminen ja eläinten häiritseminen on aina kiellettyä toisen maalla. (Tuunanen, Tarasti & Rautiainen 2012, 10.)

Olosuhteet ja luonnon läsnäolo ovat olleet tukemassa Green Care-palvelutuotannon lisääntymistä. Tutkimusten mukaan puolet suomalaisista asuu enintään 200 metrin päässä metsästä (Jokamiehenoikeudet 2018). Voidakseen hyödyntää arvokasta luontoa, on palvelun tuottajan kartoitettava mahdollisuudet maan käyttöön. Maanomistajilla on Tapion (2016) tutkimusten mukaan pääosin myönteinen suhtautuminen alueiden monikäyttöisyyden lisäämiseen. Huomattava on, että myös valtion mailla yrittäjän on tehtävä sopimus Metsähallituksen kanssa, jos käyttö on säännöllistä yritystoimintaa. Käytön taso on määriteltävä tarkasti, jolloin voidaan välttää riitatilanteet. (Lahti, Matila, Koistinen, Kniivilä, Haltia & Lilja-Rothsten 2016, 4, 11–12.)

LÄHTEET

Jokamiehenoikeudet. 2019. Elävä Perintö. Web-sivusto. Päivitetty 18.12.2019 Viitattu 24.9.2019 <https://wiki.aineetonkulttuuriperinto.fi/wiki/Jokamiehenoikeudet>.

Jokamiehenoikeus – Lainsäädäntö. 2012. Luonnossa. Web-sivusto. Päivitetty 31.12.2012. Viitattu 24.9.2019 <http://www.luonnossa.fi/Lains%C3%A4%C3%A4nt%C3%B6.php>.

Lahti, E., Matila, A., Koistinen, A., Kniivilä, M., Haltia, E. & Lilja-Rothsten, S. 2016. Miten sovin metsäympäristön hyödyntämisestä? Työkaluja sopimiseen, ideoita tekemiseen. PowerPoint-esitys.

Lehtonen, S., Heikkinen, T. & Hirvonen, J. 2007. Jokamiehenoikeuksien tulkin-toja ja haasteita luontoliikunnan ja -matkailun kannalta. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 1/2007. Viitattu 26.9.2019. http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/50/YTR_1_07.pdf.

Tuunanen, P., Tarasti, M. & Rautiainen, A. 2012. Jokamiehen oikeudet ja toimiminen toisen maalla. Lainsäädäntöä ja hyviä käytäntöjä. Suomen Ympäristö 30/2012. Helsinki: Ympäristöministeriö. Viitattu 24.9.2019. <http://hdl.handle.net/10138/38797>.

ELÄINSUOJELULAKI HOIVATYÖN NÄKÖKULMASTA

Mirja Riipinen

Eläinavusteisessa toiminnassa on aina vähintään kolme osapuolta, joista yksi on eläin tai eläinryhmä. Eläinten soveltuvuus toimintaan vaihtelee eläinlajin ja yksilön mukaan. Kaikille yhteistä on se, että Eläinsuojelulaki (4.4.1996/247) viimekädessä ohjaa toimintaa eläimen kannalta. Eläinsuojelulain tarkoituksena on turvata eläinten hyvinvointi ja hyvä kohtelu samalla varmistaen, että eläimiä suojellaan turhalta kivulta ja kärsimykseltä (L 247/1996, 1 §).

Eläinsuojelulain § 3 mukaan sen lisäksi, että eläintä varjellaan kivulta ja kärsimykseltä, tulee edistää eläimen terveyttä ja on huomioitava käyttäytymistarpeet sekä huolehtia fysiologisista vaatimuksista (L 247/1996, 3 §). Eläimen koosta riippumatta kaikki vaatimukset on otettava huomioon. Kuinka arvioidaan eläimen tuntemaa kärsimystä ja onko kyse fyysisestä kärsimyksestä vai henkisestä kärsimyksestä (pelko). Kuinka määritellään raja eläinavusteisessa toiminnassa eläimen kannalta kärsimystä aiheuttavaksi. Laura Turunen kirjoittaa tässä julkaisussa pientuotantoeläinten soveltuvuudesta ja rajoitteista hoivakäyttöön. Eläinten koulutuksen ja oppimisen mahdollisuudet vaikuttavat eläinyksilön käyttömahdollisuuksiin. Haluaako eläin ja voiko eläin itse päättää haluaako se?

Hoivatyössä mukana olevat eläimet eivät vaikuta kärsiviltä, vaan ne näyttäisivät nauttivan saamastaan huomiosta. Saman eläinlajin sisällä on yksilöllisiä eroja ja kouluttajan ammattitaitovaatimus onkin eläinten laji- ja yksilökohtainen tuntemus.

Green Care-toiminnassa ei aina kosketeta eläintä, vaan läheisyys ja läsnäolo riittävät. Osa eläimistä ei halua kontaktia ja pakottaminen voidaan jo tulkita lain vastaiseksi. Laissa mainitaan myös fysiologiset vaatimukset (L 247/1996, 3 §, 6 §). Vaihtelevat säät on huomioitava, ettei liika kylmyys, sade tai kuumuus vahingoita eläintä.

Eläinavusteisten palveluiden tuottaminen on asiakkaan tarpeista lähtevää toimintaa eläinten kanssa. Toisaalta asiakkaan toive ei ehkä vastaan eläimen käyttöön liittyviä rajoituksia. Eläinsuojelulain 6 § kieltää eläimen liiallisen räsittämisen ja kohtuuttoman kouluttamisen. Koulutuksessa ei myöskään saa käyttää ankaraa kuria, eikä sitoa eläintä sopimattomalla tavalla. Eläimellä tulee olla mahdollisuus levätä ja liikkua. (L 247/1996, 6 §.)

Poikkeuksetta Green Care-palveluiden tuottajat ovat sitoutuneet sekä eläinten että asiakkaiden tarpeista huolehtimiseen. Green Care Finland ry on kattojärjestönä laatinut laatuohjeet vihreän hoivan ja vihreän voiman palveluille. Toiminnan systemaattinen kehittäminen ja vastuullisuus ovat toimialan sisältä tulevia laatu tavoitteita. Palvelulupaus on lupaus asiakkaalle, mutta usein myös palvelun ostavalle julkiselle toimijalle. (Laatutyön lähtökohdat, N.d.) Alin laadun taso on lakisääteinen taso. Toimiala itse on nostanut Green Care-palvelutuotannon seuraaville tasoille laatimalla yhteisiä laatuvaatimuksia sekä laatumerkin.

LÄHTEET

L 247/1996. Eläinsuojelulaki. Viitattu 30.9.2019. <http://www.finlex.fi>, ajantasainen lainsäädäntö.

Laatutyön lähtökohdat N.d. Laatu, Green Care Finland ry:n verkkosivusto. Viitattu 30.9.2019. <http://www.gcf Finland.fi/laatu/laatutyon-lahtokohdat/>.

Kirjoittajat

KIRJOITTAJAT

Mirja Riipinen

Lehtori, kotieläintuotanto, MMM, Jyväskylän ammattikorkeakoulu,
Biotalousinstituutti

Sanna Peltola

Koulutussuunnittelija, YTM, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Hyvinvointiyksikkö

Janne Laitinen

Projektiasiantuntija, FM, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Hyvinvointiyksikkö

Mari Hakkarainen

Lehtori, yrittäjyys, FM, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Biotalousinstituutti

Taina Perkiö

Luonnonvara-alan opettaja, agrologi (AMK), Pohjoisen Keski-Suomen
ammattiopisto

Elke Maatsalo

Green Care yrittäjä, Sosiaalipalvelut Kelopuu Oy, JAMKin agrologiopiskelija

Tanja Minkkinen, toim.

Viestintäsuunnittelija, merkonomi, Jyväskylän ammattikorkeakoulu

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULUN
JULKAISUJA

MYyntI JA JAKELU

Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto

PL 207, 40101 Jyväskylä

Rajakatu 35, 40200 Jyväskylä

Puh. 040 552 6541

Sähköposti: julkaisut@jamk.fi

www.jamk.fi/julkaisut

VERKKOKAUPPA

www.tahtijulkaisut.net

jamk | Jyväskylän
ammattikorkeakoulu

Jyväskylän ammattikorkeakoulu

PL 207, 40101 Jyväskylä
Rajakatu 35,
40200 Jyväskylä
Puh. +358 20 743 8100
Fax. +358 14 449 9694

jamk.fi

JAMKin julkaisut tutkittua tietoa sinulle.

Luonto monipuolisuudessaan vahvistaa ja voimauttaa – luonto on hyväksi ihmiselle. Green Care on hyvinvointia ja terveyttä edistävää ammattimaista toimintaa, missä luonnolla on keskeinen merkitys. Julkaisu on katsaus vihreään hoivaan ja vihreään voimaan sekä kannattavan yritystoiminnan luomiseen Green Care -toimialalle.

Vihreä hoiva – vihreä voima -julkaisu on tehty laajan yhteistyön tuloksena ja se sisältää useita eri näkökulmia Green Care -toimintaan. Julkaisu kokoaa yhteen Green Care -toiminnan tarkoituksen, menetelmät ja liiketoiminnan edellytykset. Uudet liiketoimintamahdollisuudet, oikea ote hyvinvointi- ja hoivapalveluihin sekä luonnon suomat mahdollisuudet metsineen, järvineen, peltoineen ja eläimineen ovat se resurssi, mitä Green Care-palveluntuottajat tarvitsevat.

Asiantuntijat, opettajat ja opiskelijat JAMKin Biotalousinstituutista sekä hyvinvointiyksiköstä ovat työllään ja omalla panoksellaan osallistuneet Green Care -toiminnan tutkimiseen ja kehittämiseen.

ISBN 978-951-830-607-1

jamk